

MODERN KLASİKLER Dizisi - 164

GEORGE ORWELL HAYVAN ÇİFTLİĞİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
CAN MORALI



TÜRKİYE  BANKASI

Kültür Yayınları

GEORGE ORWELL
HAYVAN ÇİFTLİĞİ

ÖZGÜN ADI
ANIMAL FARM

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2019
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
KORKUT TANKUTER

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM OCAK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-227-9 (CİLTİ)
ISBN 978-625-405-204-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT: DERYA MÜCELLİT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Maltepe Mahallesi Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No:12/80-81 Topkapı / İSTANBUL
Tel. 0212 501 02 72 - 0212 501 35 91 Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ÇEVİREN: CAN MORALI

1958'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'ni bitirdi. 1983 yılında Mimar Sinan Üniversitesi'nden resim dalında mezun oldu. Kişisel sergiler açmanın yanı sıra çeşitli karma sergilere katıldı. Anthony Burgess'in *Doktor Hastalandı*, William Golding'in *Görünür Karanlık* ve Carson McCullers'in *Kadransız Saat* adlı romanlarını dilimize kazandırdı. 2019'da aramızdan ayrıldı.

Modern
Klasikler
Dizisi - 164

George
Orwell

Hayvan Çiftliği

İngilizce aslından
çeviren: Can Moralı

I. Bölüm

Köşk Çiftliği'nin sahibi Mr. Jones gece olduğundan kümesleri kilitlemişti ama tavukların girip çıktığı kapakları kapatıp kapatmadığını hatırlayamayacak kadar sarhoştur. Fenerinin bir o yana bir bu yana sallanarak dans eden halka şeklindeki ışığında bahçeyi yalpalayarak geçti, arka kapıda çizmelerini fırlatıp attı, bulaşıkhanedeki fıçıda kalan son bir bardak birayı çekti ve yukarıya çıkıp Mrs. Jones'un içinde çoktan horlamaya başladığı yatağına girdi.

Yatak odasının ışığı söner sönmez çiftlik binalarının hepsinde birden bir kıpırdanma ve heyecan başladı. Üstün Orta Beyaz ırktan bir erkek domuz olan Büyük Üstat'ın bir gece önce garip bir rüya gördüğü ve bunu diğer hayvanlarla paylaşmak istediği gün boyu kulaktan kulağa dolaşmıştı. Mr. Jones ortalıktan çekilir çekilmez büyük ahırda toplanılmasına karar verilmişti. Büyük Üstat (Willingdon Güzeli adıyla sergilenmiş olsa da, ona böyle hitap ediliyordu) çiftlikte o kadar saygı görüyordu ki onun söyleyeceklerini dinlemek için herkes bir saatlik uykusundan feragat etmeye hazırды.

Üstat büyük ahırın ucundaki yüksek platformun üzerinde, yukarıdaki kirişten sarkan fenerin altında saman yatağına yerleşmişti bile. On iki yaşındaydı ve son zamanlarda epeyce şişmanlamıştı ama uzun sivri dişleri hiçbir zaman

kesilmemiş olsa da, bilge ve iyiliksever haliyle hâlâ muhteşem görünüyordu. Çok geçmeden diğer hayvanlar da gelmeye ve kendi farklı meşreplerince yerleşmeye başlamışlardı. Önce üç köpek, Bluebell, Jessie ve Pincher geldiler; sonra da domuzlar gelip platformun hemen önündeki samanların üzerine yerleştiler. Tavuklar pencere eşiklerine tünediler, güvercinler kanat çırparak çatı kirişlerine uçtular, koyunlarla inekler domuzların arkasına yatıp geviş getirmeye başladılar. İki araba beygiri Boxer ve Clover birlikte geldiler, samanların arasında görünmeyen küçük bir hayvan olabilir diye usulca yürüyerek iri, kıllı toynaklarını büyük bir dikkatle yerleştirdiler. Clover iriyarı, anaç, orta yaşlarına yaklaşmış bir kısraktı, dördüncü tayı doğurduktan sonra eski formuna pek dönememişti. Boxer devasa bir hayvandı, boyu neredeyse on sekiz karıştı ve iki sıradan atın toplam kuvvetine sahipti. Burnundan aşağı inen beyaz çizgi ona biraz aptal bir hava veriyordu, aslına bakarsanız üstün bir zekâyâ da sahip değildi ama dengeli karakteri ve muazzam iş gücü nedeniyle herkesten saygı görüyordu. Atlardan sonra beyaz keçi Muriel ve eşek Benjamin geldi. Benjamin çiftlikteki en yaşlı ve en huysuz hayvandı. Nadiren ve ancak alaycı bir yorum yapmak için konuşurdu, mesela Tanrı'nın ona sinekleri kovmak için bir kuyruk verdiğini söylerdi ama hemen arkasından kuyruğunun da, sineklerin de olmamasını tercih ettiğini eklerdi. Çiftlikteki hayvanlar arasında asla gülmeyen bir tek o vardı. Bunun nedeni sorulduğunda gülünecek bir şey olmadığını söylerdi. Bununla birlikte, açıkça kabullenmeye de Boxer'a düşküncü; ikisi genellikle pazar günlerini meyve bahçesinin ilerisindeki küçük çayırdan yana yana otlayarak ama hiç konuşmadan birlikte geçirirlerdi.

İki at henüz yerleşmişlerdi ki annelerini kaybetmiş olan ördek yavruları sıra halinde ahıra girdiler, üzerlerine basılmayacak bir yer bulmak için hafifçe cıvıdayarak bir o yana bir bu yana dolaşıp durdular. Clover kocaman ön ayağını

onların etrafına sarıp bir nevi duvar oluşturdu; ördek yavruları bu duvarın iç tarafına sokuldular ve yatıp derhal uykuya daldılar. Son dakikada Mollie, Mr. Jones'un arabasını çeken o aptal, güzel beyaz kısrak zarifçe kırılarak ve bir parça şeker çiğneyerek içeri girdi. Önlere yakın bir yere oturdu ve örgülerindeki kırmızı kurdelelere dikkat çekmeyi umut ederek beyaz yelesini sallamaya başladı. En son olarak kedi geldi ve âdeti olduğu üzere en sıcak yeri bulmak için etrafına bakındı ve sonunda Boxer'la Clover'ın arasına sokuldu; orada Üstat'ın konuşması boyunca, söylediği tek kelimeyi bile dinlemeden mutlu bir halde mırladı.

Arka kapının dışındaki bir tünekte uyumakta olan evcil kuzgun Moses dışında bütün hayvanlar oradaydı. Üstat hepsinin rahat olduğunu ve pür dikkat beklediklerini görünce boğazını temizleyerek konuşmaya başladı:

“Yoldaşlar, dün gece garip bir rüya görmüş olduğumdan hepiniz haberdarsınız. Ama rüyaya daha sonra geleceğim. Önce söyleyeceğim başka bir şey var. Daha uzun aylar boyunca sizinle birlikte olacağımı sanmıyorum yoldaşlar ve ölmeden önce edindiğim bilgeliği size aktarmanın görevim olduğunu hissediyorum. Uzun bir yaşamım oldu, ağılımda tek başıma yatarken düşünmek için çok fazla zamanım oldu ve sanırım yeryüzündeki yaşamın doğasını bugün yaşayan bütün hayvanlar kadar iyi anladığımı söyleyebilirim. Sizinle konuşmak istediğim konu bu.

Şimdi, yoldaşlar, sürdürdüğümüz bu yaşamın doğası nedir? Kabul edelim: Yaşamlarımız sefil, yorucu ve kısa. Doğuyoruz, bizi hayatta tutacak kadar yemek veriliyor ve becerisi olanlarımız güçlerinin son damlasına kadar çalışmaya zorlanıyor; işe yaramaz hale geldiğimiz anda korkunç bir zulümle katlediliyoruz. İngiltere’de bir yaşını doldurmuş hiçbir hayvan mutluluğun ya da dinlenmenin anlamını bilmez. İngiltere’de hiçbir hayvan özgür değildir. Bir hayvanın yaşamı sefalet ve esarettir: İşte yalın gerçek budur.

Ama bu doğanın düzeninin bir parçası mıdır? Bu,  lke-
miz topraklarında yaşayanlara düzgün bir yaşam sağlaya-
mayacak kadar fakir olduğu için midir? Hayır, yoldaşlar,
bin kez hayır! İngiltere'nin toprağı verimli, iklimi güzeldir,
şu anda topraklarında yaşayan hayvanlardan çok daha faz-
lasına bol bol yiyecek sağlamaya gücü yeter. Sırf bizim çiftli-
đimiz bile bir düzine atı, yirmi ineği, yüzlerce koyunu besler
– ve hepsi de şimdi hayal bile edemeyeceğimiz bir rahatlık
ve onurla yaşayabilir. Peki o zaman niye hâlâ bu sefil du-
rumdayız?      emeğimizin ürününün neredeyse tamamı
insanlar tarafından bizden  alınmaktadır. Bütün sorunları-
mızın çaresi burada yatmaktadır, yoldaşlar. Hepsi tek bir
sözcükle özetlenebilir: İnsan. İnsan, sahip olduğumuz tek
gerçek düşmandır. İnsanı ortadan kaldırırsanız, açlık ve aşı-
rı çalışmanın temel nedeni de ilelebet ortadan kalkar.

İnsan üretmeden tüketen tek yaratıktır. Süt vermez, yu-
murta yumurtlamaz, saban sürecek kadar güçlü değildir,
tavşan yakalayacak kadar hızlı koşamaz. Yine de bütün
hayvanların efendisidir. Onları işe koşar, onlara açlıktan
 lmemeleri için gereken asgari yiyeceği geri verip kalanını
kendine saklar. Toprağı süren bizim iş gücümüz, verimli
kılan bizim g bremizdir, yine de hiçbirimiz çıplak derimiz-
den başka bir şeye sahip değilizdir. Önümde gördüğüm siz
inekler, geride bıraktığımız bu yıl kaç bin kilo süt verdiniz?
Ve gürbüz danalar beslemesi gereken o süte ne oldu? Her
bir damlası düşmanlarımızın gırtladığından aşağı gitti. Peki
ya siz tavuklar, geride bıraktığımız şu yıl içinde kaç yumurta
yumurtladınız, peki bunların ka ından civciv  ıktı? Geri ka-
lanların hepsi Jones ve adamlarına para getirsin diye pazara
gitti. Ya sen, Clover, doğurduğun, yaşlılığının destek ve ne-
şesi olması gereken dört tay nerede? Bir yaşına geldiklerin-
de hepsi satıldılar – hiçbirini bir daha görmeyeceksin. Dört
loğusalığının ve tarlalardaki bütün emeğinin karşılığında
azıcık tayı ve bir ahırdan başka ne aldın?

Sürdürdüğümüz sefil yaşamlarımızın doğal sürelerini tamamlamasına bile izin verilmiyor. Kendim için yakınmıyorum çünkü şanslı olanlardan biriyim. On iki yaşındayım ve dört yüzden fazla çocuğum oldu. Bir domuzun doğal yaşamı böyledir. Ama hiçbir hayvan sonunda o zalim bıçaktan kurtulamaz. Önümde oturan siz besi domuzları, her biriniz bir yıl içinde açık artırmada yaşamlarınız için avazınız çıktığı kadar bağırırken bulacaksınız kendinizi. Hepimiz bu dehşeti yaşayacağız – inekler, domuzlar, tavuklar, koyunlar, herkes. Hatta atlarla köpeklerin kaderleri de bundan daha iyi değil. Sen, Boxer, o harika adalelerin gücünü kaybettiği gün Jones seni at tüccarına satacak, o da boğazını kesecek ve seni tilki tazılarına yedirmek için kaynatacak. Köpeklere gelince, yaşlanıp dişsiz kaldıklarında Jones boyunlarına bir tuğla bağlayıp onları en yakın gölde boğacak.

Öyleyse yoldaşlar, yaşamlarımızdaki bütün bu kötülüklerin insanoğlunun zorbalığından kaynaklandığı açıkça belli değil mi? Yalnızca insandan kurtulmakla emeklerimizin ürünü bizim olur. Neredeyse bir gecede zengin ve özgür olabiliriz. Öyleyse ne yapmalıyız? İşte, insan ırkını devirmek için gece gündüz, canla başla çalışmalıyız! Size mesajım budur, yoldaşlar: İsyan! O İsyan'ın ne zaman olacağını bilmiyorum, bir hafta sonra da olabilir, yüz yıl sonra da ama ayaklarımın altında saman olduğunu bildiğim kadar eminim ki eninde sonunda adalet yerini bulacaktır. Ömrünüzden kalan kısa süre boyunca bu hedeften şaşmayın! Her şeyden önemlisi, benim bu mesajımı sizden sonra gelecek olanlara iletin ki gelecek nesiller zafer kazanana kadar bu mücadeleyi sürdürsünler.

Ve unutmayın ki yoldaşlar, azminiz asla azalmamalı. Hiçbir tartışma sizi bu yoldan döndürmemeli. Size İnsan ve hayvanların ortak çıkarları olduğunu, birinin refahının diğerlerinin de refahı olduğunu söylerlerse asla dinlemeyin. Hepsi yalan. İnsanoğlu kendisinden başka hiçbir yaratığın

çıkarlarına hizmet etmez. Ve bu mücadelede biz hayvanlar arasında mükemmel bir birlik, mükemmel bir yoldaşlık olsun. Bütün insanlar düşmandır. Bütün hayvanlar yoldaşdır.”

O anda muazzam bir kargaşa oldu. Üstat konuşurken deliklerinden çıkan dört iri sıçan arka ayakları üzerine oturmuş onu dinliyorlardı. Köpekler hemen onları fark ettiler, sıçanlar da hızla deliklerine kaçarak hayatlarını kurtardılar. Üstat sessiz olmaları için paçasını kaldırdı.

“Yoldaşlar,” dedi, “karar verilmesi gereken bir nokta var. Sıçanlar ve tavşanlar gibi yabancı yaratıklar bizim dostumuz mudur, düşmanımız mı? Bunu oyalayalım. Bu soruyu oylarınıza sunuyorum: Sıçanlar yoldaş mıdır?”

Oylama hemen yapıldı ve ezici bir çoğunlukla sıçanların yoldaş olduğu konusunda mutabık kalındı. Yalnızca dört muhalif vardı, o üç köpek ve kedi, kedinin her iki tarafta da oy kullandığı sonradan anlaşıldı. Üstat devam etti:

“Söyleyeceğim birkaç şey daha var. Tekrar söylüyorum, İnsana ve yöntemlerine karşı hasımlık görevinizi her zaman hatırlayın. İki ayak üzerinde duran her şey düşmandır. Dört ayak üzerinde duran ya da kanatları olan her şey dosttur. Ve şunu da unutmayın ki İnsana karşı savaşırken sonunda ona benzememeliyiz. Onu yendiğinizde bile kusurlarını benimsemeyin. Hiçbir hayvan asla bir evde yaşamamalı, bir yatakta yatmamalı, giysiler giymemeli, içki ya da tütün tüketmemeli, paraya dokunmamalı veya ticaretle uğraşmamalıdır. İnsanın bütün alışkanlıkları kötüdür. Ve her şeyden önemlisi, hiçbir hayvan kendi cinsine asla zorbalık etmemelidir. Zayıf ya da güçlü, akıllı ya da saf, hepimiz kardeşiz. Hiçbir hayvan bir başka hayvanı asla öldürmemeli. Bütün hayvanlar eşittir.

Ve şimdi, yoldaşlarım, sizlere dün gece gördüğüm rüyayı anlatacağım. Bu rüyayı size tarif edemem. Dünyanın, İn-

Hayvan Çiftliği

sanın yok oluşundan sonraki haline dair bir rüyaydı. Ama bana uzun zaman önce unutmuş olduğum bir şeyi hatırlattı. Yıllar önce, ben küçük bir domuzken, annem ve diğer dişi domuzlar yalnızca melodisini ve ilk üç sözcüğünü bildikleri eski bir şarkı söylerlerdi. Bu melodiyi bebekliğimde bilirdim ama çoktan aklımdan çıkmıştı. Yine de dün gece rüyamda hatırladım. Ve üstelik şarkının sözlerini de hatırladım – eminim ki çok eskiden yaşamış hayvanların söyledikleri bu şarkının nesiller boyunca unutulmuş olan sözlerini. Şimdi size o şarkıyı söyleyeceğim, yoldaşlar. Yaşlıyım ve sesim kısık ama size melodiyi öğrettiğimde siz kendiniz daha iyi söyleyebilirsiniz. Adı ‘İngiltere’nin Hayvanları’.”

Büyük Üstat boğazını temizleyerek şarkıyı söylemeye başladı. Söylediği gibi sesi kısıktı ama yeteri kadar güzel söylüyordu; coşkulu bir melodiydi, “Clementine” ile “La Cucuracha” arası bir şeydi. Ve sözleri şöyleydi:

*İngiltere’nin hayvanları, İrlanda’nın hayvanları,
Bütün ülkelerle bütün iklimlerin hayvanları,
Altın yarınlar hakkında
Sevinçli haberlerimi dinleyin.*

*Er geç o gün gelecek,
Zorba İnsanoğlu devrilecek,
Ve İngiltere’nin bereketli tarlalarında
Yalnızca hayvanlar gezinecek.*

*Burnumuzdan halkalar,
Sırtımızdan dizginler yok olacak,
Gem ve mahmuz sonsuza dek paslanacak
Zalim kırbaçlar artık şaklamayacak.*

*Aklın almayacağı zenginlikler,
Buğdayla arpa, yulafla saman,
Yonca, fasulye ve pancar
O günden sonra bizim olacak.*

*Özgür olduğumuz gün,
İngiltere'nin tarlaları pırıl pırıl parlayacak,
Suları daha berrak olacak,
Meltemleri daha tatlı esecek.*

*Gün ağarmadan ölsek bile
O gün için hepimiz çalışmalıyız,
İneklerle atlar, kazlarla hindiler,
Özgürlük uğruna hepsi çalışmalı.*

*İngiltere'nin hayvanları, İrlanda'nın hayvanları,
Bütün ülke ve iklimlerin hayvanları,
İyi dinleyin ve altın yarınlar hakkında
Haberlerimi yayın.*

Bu şarkıyı duyunca hayvanlar müthiş bir heyecana kapıldılar. Üstat daha şarkının sonuna gelmeden kendileri de onunla birlikte söylemeye başlamışlardı bile. En aptalları bile melodiyi ve sözlerin bir kısmını kapmıştı, domuzlarla köpekler gibi akıllı olanlara gelince, onlar birkaç dakika içinde şarkının tamamını ezberlemişlerdi. Ve sonra birkaç hazırlık denemesinin ardından bütün çiftlik “İngiltere'nin Hayvanları”nı muazzam bir uyumla söyledi. İnekler mööleyerek, köpekler uluyarak, koyunlar meleyerek, atlar kişneyerek, ördekler vaklayarak şarkıyı söylediler. Şarkıdan öyle keyif almışlardı ki peş peşe beş kez tekrarladılar ve müdahale edilmeseydi şarkıyı bütün gece söylemeye devam edebilirlerdi.

Ne yazık ki gürültü Mr. Jones'u uyandırmış, o da bahçede bir tilki olduğunu zannederek yataktan fırlamıştı. Her zaman yatak odasının bir köşesinde duran tüfeğini kapıp karanlığa doğru altı numara fişegi boşalttı. Saçmalar ahırın duvarına gömüldü ve toplantı alelacele sona erdi. Herkes kendi uyku köşesine çekildi. Kuşlar tüneklerine uçtular, hayvanlar samanlara yerleştiler ve bütün çiftlik hemen uykuya daldı.

II. Bölüm

Üç akşam sonra büyük Üstat uykusunda huzur içinde öldü. Cenazesi meyve bahçesinin dibine gömüldü.

Mart ayının başlarıydı. Bunu takip eden üç ay içinde çok gizli faaliyetler yürütüldü. Üstat'ın konuşması çiftlikteki daha akıllı hayvanların yaşama yepyeni bir açıdan bakmaya başlamalarını sağlamıştı. Üstat'ın haber verdiği İsyan'ın ne zaman olacağını bilmiyorlardı, kendileri hayattayken olacağına inanmaları için bir neden yoktu ama buna hazırlanmalarının görevleri olduğunu açıkça görüyorlardı. Diğer hayvanları bilgilendirme ve örgütleme işi doğal olarak hayvanların en akıllıları olarak bilinen domuzlara kaldı. Domuzların önde gelenleri, Mr. Jones'un satmak için yetiştirdiği Snowball ve Napoleon isimli iki genç erkek domuzdu. Napoleon iri ve oldukça vahşi görünümlü bir Berkshire domuzuydu ve çiftlikteki tek Berkshire oydu, fazla konuşmazdı ama kendi bildiğini yapmakla ünlenmişti. Snowball Napoleon'dan çok daha hayat dolu bir domuzdu, daha çok konuşurdu ve daha yaratıcıydı ama karakter bakımından aynı derinlikte olmadığı düşünülüyordu. Çiftlikteki bütün diğer erkek domuzlar besi domuzuydu. Aralarında en çok tanınanı küçük, şişman bir domuz olan Squealer'dı; yanakları yusuvarlak, gözleri pırıl pırıl, hareketleri çevik ve sesi tizdi. Müthiş bir konuşmacıydı ve zor bir konu tartışırken

çok ikna edici bir yöntemi vardı, bir yandan bir yana zıplayıp kuyruğunu sallardı. Diğerleri Squealer'ın siyahı beyaza döndürebileceğini söylerlerdi.

Bu üçü büyük Üstat'ın öğretilerini geliştirip Animalizm ismini verdikleri eksiksiz bir düşünce sistemine dönüştürmüşlerdi. Haftada birkaç akşam, Mr. Jones uyuduktan sonra ahırda gizli toplantılar yapıyor, Animalizmin ilkelerini diğerlerine açıklıyorlardı. Başlangıçta fazlasıyla aptallık ve ilgisizlikle karşılaşmışlardı. Hayvanların bazıları “Efendi” diye andıkları Mr. Jones’a karşı bağlılık görevinden bahsediyorlar ya da “Mr. Jones bizi besliyor. O giderse açlıktan ölüürüz,” gibi basit yorumlar yapıyorlardı. Başkaları “Biz öldükten sonra ne olduğu neden umurumuzda olsun ki?” ya da “Bu İsyan zaten olaksa bunun için çalışmışız çalışmamışız, ne fark eder?” gibi sorular soruyorlardı ve domuzlar bunun Animalizmin ruhuna ne kadar aykırı olduğunu anlatmakta güçlük çekiyorlardı. En aptalca soruları beyaz kısrağ Mollie soruyordu. Snowball’a ilk sorduğu soru “İsyan’dan sonra da şeker yiyebilecek miyiz?” olmuştu.

“Hayır,” dedi Snowball kesin bir ifadeyle. “Bu çiftlikte şeker üretmemizin yolu yok. Ayrıca senin şekere ihtiyacın yok. İstedğin kadar yulafın ve samanın olacak.”

“Peki hâlâ yeleme kurdele takmama izin verilecek mi?” diye sordu Mollie.

“Yoldaş,” dedi Snowball, “bu kadar düşkün olduğun kurdeleler kölelik alametidir. Özgürlüğün kurdelelerden daha değerli olduğunu anlamıyor musun?”

Mollie kabul etti ama pek ikna olmuşa benzemiyordu.

Domuzlar evcil kuzgun Moses'ın yaydığı yalanlara karşı savaşmak için daha da fazla mücadele vermek zorunda kalıyorlardı. Mr. Jones'un en sevdiği hayvanı olan Moses ispiyoncunun, dedikoducunun tekiydi ama aynı zamanda parlak bir konuşmacıydı. Adı Karamela Dağı olan ve bütün hayvanların öldüklerinde gittikleri gizemli bir ülkeden

haberdar olduğunu iddia ediyordu. Moses buranın gökte bir yerlerde, bulutların az ötesinde olduğunu söylüyordu. Karamela Dağı'nda haftanın yedi günü pazardı, bütün yıl yonca bulunur, çit çalılıklarında şeker topakları ve keten tohumu küspesi yetişirdi. Hayvanlar masallar anlatıp hiç iş yapmadığı için Moses'dan nefret ederlerdi ama bazıları Karamela Dağı'na inanmışlardı ve domuzlar onları böyle bir yer olmadığına ikna etmek için çok uğraşmak zorunda kalıyorlardı.

En sadık müritleri iki araba beygiri Boxer ve Clover'dı. Bu ikisi kendileri için bir şey planlamaktan acizlerdi ama bir kez domuzları öğretmenleri olarak kabul ettikten sonra kendilerine söylenen her şeyi yalayıp yutarcasına kavramış ve basite indirgeyerek diğer hayvanlara aktarmışlardı. Ahır-daki gizli toplantılara sektirmeden katılıyor, toplantılardan sonra mutlaka söylenen "İngiltere'nin Hayvanları" şarkısında başı çekiyorlardı.

Sonunda İsyan'ın herkesin beklediğinden çok daha çabuk ve çok daha kolay başarıldığı ortaya çıktı. Geçmiş yıllarda sert bir efendi olmasına karşın, Mr. Jones becerikli bir çiftçiydi ama son zamanlarda zor günler yaşamıştı. Bir dava-da para kaybettikten sonra umutsuzluğa düşmüş, kendisini zararlı olacak derecede içkiye vermişti. Bütün gün hiç ara vermeden mutfaktaki ahşap koltuğunda oturur, gazete okur, içki içer ve arada sırada da biraya batırdığı ekmek kabuklarıyla Moses'ı beslerdi. Adamları avare ve sahtekârdı; tarlaları yabani otlar bürümüş, binaların çatıları aktarılmaya muhtaç, çitler bakımsız ve hayvanlar gıdasız kalmıştı.

Haziran ayı geldiğinde saman neredeyse kesilmeye hazır-
tırdı. Yaz gündönümü arifesinde bir cumartesi akşamı Mr. Jones Willingdon'a gitti ve Red Lion'da öyle sarhoş oldu ki pazar günü öğle vaktine kadar eve dönemedi. Adamlar sabah erkenden inekleri sağmış, sonra da hayvanları besleme zahmetine girmeden tavşan avına çıkmışlardı. Mr. Jones eve

döner dönmez misafir odasının kanepesinde yüzünü *News of the World* ile örterek uykuya daldı; bu yüzden akşam olduğunda hayvanlar hâlâ beslenmemişlerdi. Sonunda artık dayanamadılar. İneklerden biri boynuzuyla ambar kapısını kırdı ve bütün hayvanlar yem kovalarından karınlarını doyurmaya koyuldular. Tam o sırada Mr. Jones uyandı. Hemen ardından dört adamıyla ambara gelip ellerindeki kamçılarla sağa sola saldırdılar. Aç hayvanlar artık bu kadarına dayanamadılar. Önceden böyle bir şey planlamamış oldukları halde hep birlikte işkence edenlerin üzerine atıldılar. Jones ve adamları birden kendilerini dört bir yandan tos vurulup tekmelenir halde bukdular. Durum kontrollerinden çıktı. Hayvanların böyle davrandıklarını daha önce hiç görmemişlerdi, istedikleri gibi dayak attıkları ve eziyet ettikleri yaratıkların bu ani başkaldırışı onları akıllarını başlarından alacak kadar korkuttu. Bir iki dakika içinde kendilerini savunmaktan vazgeçip tabanları yağladılar. Hemen sonrasında beşi birden anayola çıkan araba yolunda, arkalarında hayvanlar zaferle onları kovalarken son sürat kaçıyorlardı.

Mrs. Jones yatak odasının penceresinden dışarı baktı ve olup biteni gördü, aceleyle bir heybeye birkaç eşyasını tıktırıp başka bir yoldan çiftlikten sıvıştı. Moses tüneğinden fırladı ve avaz avaz gaklayarak onun arkasından uçtu. Bu sırada hayvanlar Jones ve adamlarını yola kadar kovalamışlar, beş parmaklıkları kapıyı arkalarından çarparak kapatmışlardı. Ve böylece, onlar ne olduğunu bile anlamadan İsyan başarıyla yerine getirilmişti: Jones kovulmuş, Köşk Çiftliği onların olmuştu.

Hayvanlar ilk birkaç dakika şanslarına inanamamışlardı. İlk yaptıkları iş, sanki çiftlikte hiçbir insanın saklanmadığından emin olmak istiyorlarmış gibi çiftliğin sınırları boyunca tek vücut halinde doludizgin koşmak oldu; sonra Jones'un nefret ettikleri saltanatının son izlerini silip atmamak için hızla çiftlik binalarına döndüler. Ahırların sonundaki

koşum odasının kapısı kırılıp açıldı; gemler, burun halkaları, köpek zincirleri, Mr. Jones'un domuzları ve kuzuları hadım etmek için kullandığı korkunç bıçakların hepsi kuyunun dibine atıldı. Dizginler, yularlar, atlar için göz siperleri ve onur kırıcı yem torbaları avluda çöplerin yakıldığı ateşe fırlatıldı. Kamçılar da ateşe atıldı. Bütün hayvanlar kamçıların tutuştuğunu görünce neşeyle hoplayıp zıpladılar. Snowball da pazar kurulan günlerde at yeleleri ve kuyruklarının süslendiği kurdeleleri ateşe attı.

“Kurdeleler,” dedi, “giysi sayılır, bu da insana işaret eder. Bütün hayvanlar çıplak olmalıdır.”

Bunu duyunca Boxer yaz mevsiminde sinekleri kulaklarından uzak tutması için giydiği küçük hasır şapkayı getirdi ve diğerleriyle birlikte ateşe attı.

Hayvanlar onlara Mr. Jones'u hatırlatan her şeyi çok kısa bir süre içinde yok etmişlerdi. Sonra Napoleon onları tekrar ambara götürdü ve herkese çift tayın tahıl, köpeklere de ikişer peksimet dağıttı. Sonra “İngiltere'nin Hayvanları”-nı peş peşe yedi kez söylediler, ardından da gece olduğundan yerlerine yerleşip daha önce hiç uyumadıkları gibi uyudular.

Ama her zamanki gibi gün doğarken uyandılar ve hemen şanlı olayı hatırlayarak hep birlikte otlığa fırladılar. Otlığın biraz ilerisinde çiftlik manzarasının çoğuna hâkim bir tepelik vardı. Hayvanlar koşturarak bunun üzerine çıktılar ve berrak sabah ışığında etraflarına baktılar. Evet, bu onlarındı – görebildikleri her şey onlarındı! Bu düşüncenin coşkunluğuyla daireler çizerek sıçrayıp oynadılar ve heyecanla zıplayarak kendilerini havalara attılar. Sabah çiyinin içinde yuvarlandılar, tatlı yaz otlarından ağız dolusu otladılar, kara topraktan topaklar tekmeleyerek zengin kokusunu içlerine çektiler. Bütün çiftliği dolaşıp etrafı incelediler ve sürülmüş toprağı, çayırı, meyve bahçesini, göleti ve koruyu hayranlıktan dilleri tutulmuş bir halde gözden geçirdiler. Bunları sanki daha önce hiç görmemişlerdi, hatta şimdi bile hepsinin onlara ait olduğuna inanacakları gelmiyordu.

Sonra sıralar halinde çiftlik binalarına döndüler ve çiftlik evinin kapısının önünde sessizce durdular. O da onları ama içeri girmekten korkmuşlardı. Fakat hemen sonra Snowball ve Napoleon kapıyı omuzlayıp açtılar ve hayvanlar tek sıra halinde içeri girdiler, bir şeyleri devirme korkusuyla büyük bir dikkatle yürüyorlardı. Parmak ucunda odadan odaya geçtiler, fısıltıdan daha yüksek sesle konuşmaya korkuyor ve inanılmaz lükse; kuştüyü şilteli yataklara, aynalara, at kılı sedire, Brüksel halısına ve misafir odasındaki şöminenin üzerinde asılı duran Kraliçe Victoria'nın litografyasına neredeyse huşu içinde bakıyorlardı. Mollie'nin ortadan kaybolduğunun anlaşıldığı sırada aşağı iniyorlardı. Geri dönüp baktıklarında, onun en güzel yatak odasında takılıp kaldığını gördüler. Mrs. Jones'un tuvalet masasından bir parça mavi kurdele almış, omzuna tutmuş ve çok aptal bir tavırla aynada kendisine hayran kalmıştı. Diğerleri sert bir dille sitem edip dışarı çıktılar. Mutfakta asılı duran domuz butları gömülmek üzere dışarı çıkartıldı ve bulaşıkhanedeki bira fıçısı Boxer'ın çiftesiyle delindi – bunların dışında evdeki hiçbir şey ellenmedi. Çiftlik evinin müze olarak korunması konusunda oracıkta oybirliğiyle karar alındı. Hiçbir hayvanın orada yaşamaması gerektiği konusunda hemfikirlerdi.

Hayvanlar kahvaltılarını yaptılar, sonra Snowball ve Napoleon onları yeniden bir araya toplanmaları için çağırdılar.

“Yoldaşlar,” dedi Snowball, “saat altı buçuk ve önümüzde uzun bir gün var. Bugün saman hasadına başlıyoruz. Ama önce ilgilenilmesi gereken başka bir mesele var.”

Domuzlar son üç ay içinde Mr. Jones'un çocuklarına ait olan, çöp yığnına atılmış eski bir okuma kitabından kendi kendilerine okuma yazma öğrendiklerini açıkladılar.

Napoleon siyah ve beyaz boya kutuları getirtti ve ana yola açılan beş parmaklıkları kapıya giden yolda başı çekti. Snowball (çünkü en iyi Snowball yazabiliyordu) paçasının

iki eklemi arasına bir fırça alıp kapının tabelasındaki KÖŞK ÇİFTLİĞİ yazısının üzerini boyayla kapattı ve onun yerine HAYVAN ÇİFTLİĞİ yazdı. Bundan sonra çiftliğin adı bu olacaktı. Tekrar çiftlik binalarına döndüler, Snowball ve Napoleon büyük ahırın arka duvarına dayamak niyetiyle bir merdiven getirttiler. Domuzların, son üç aylık çalışmalarının sonucu olarak Animalizmin ilkelerini Yedi Emre indirmeyi başardıklarını açıkladılar. Şimdi bu Yedi Emir duvara yazılacaktı; Hayvan Çiftliği'ndeki bütün hayvanların ebediyen uyacakları değiştirilemez bir kanunu oluşturacaktı. Snowball biraz güçlkle (çünkü bir domuzun bir merdivenin üzerinde dengesini sağlaması kolay değildir) yukarıya tırmandı ve birkaç basamak aşağıda boya kutusunu tutan Squealer'la birlikte işe koyuldu. Emirler katranlı duvarın üzerine otuz metre öteden okunabilecek şekilde kocaman beyaz harflerle yazıldı. Emirler şöyleydi:

YEDİ EMİR

1. İki ayak üzerinde duran her şey düşmandır.
2. Dört ayak üzerinde duran ya da kanatları olan her şey dosttur.
3. Hiçbir hayvan giysi giymeyecektir.
4. Hiçbir hayvan bir yatakta uyumayacaktır.
5. Hiçbir hayvan içki içmeyecektir.
6. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecektir.
7. Bütün hayvanlar eşittir.

Emirler çok düzgün yazılmıştı ve “dost”un “dots” ve “Ş’lerden” birinin ters yazılmış olması dışında yazım baştan sona doğruydı. Snowball diğerlerinin yararına bunu yüksek sesle okudu. Bütün hayvanlar tam bir fikir birliği içinde başlarını salladılar ve daha akıllı olanlar Emirleri hemen ezberlemeye başladılar.

“Şimdi, yoldaşlar,” diye bağırdı Snowball, boya fırçasını aşağı fırlatarak, “çayıra! Hasadı Jones ve adamlarından daha çabuk kaldırmak onur meselemiz olsun.”

Ama o sırada, daha önce huzursuz görünen üç inek yüksek sesle böğürdüler. Yirmi dört saattir sütleri sağılmamıştı ve memeleri neredeyse patlayacaktı. Domuzlar biraz düşündükten sonra kovalar getirttiler ve oldukça başarılı bir şekilde inekleri sağdılar, paçaları bu işe uygundu. Kısa sürede beş kova hayvanların çoğunun büyük ilgiyle baktıkları köpüklü, kaymak gibi sütle doldu.

“Bütün bu süte ne olacak?” dedi biri.

“Jones birazını bazen bizim lapamıza katardı,” dedi tavuklardan biri.

“Sütü boş verin, yoldaşlar!” diye bağırdı Napoleon, kovaların önüne geçerek. “Onunla ilgilenilecek. Hasat daha önemli. Yoldaş Snowball yolu gösterecek. Birkaç dakika sonra arkanızdan geleceğim. İleri, yoldaşlar! Saman bekliyor.”

Böylece hayvanlar hasada başlamak üzere toplu halde çayıra gittiler ve akşam döndüklerinde sütün ortadan kaybolduğunu fark ettiler.

III. Bölüm

Samanı kaldırmak için nasıl da didinip ter döktüler! Ama çabaları ödüllendirilmişti çünkü hasat umduklarından daha başarılı olmuştu.

Bazen işler zor oluyordu; aletler hayvanlar için değil, insanlar için tasarlanmıştı ve hiçbir hayvanın, arka ayakları üzerinde durarak kullanılacak herhangi bir aleti kullanamaması büyük bir sorun oluyordu. Ama domuzlar öyle akıllıydılar ki bütün zorlukların üstesinden gelmenin bir yolunu buluyorlardı. Atlara gelince, arazinin her bir santimetrekaresini biliyorlardı ve aslında, biçme ve tırmıklama işlerinden Jones ve adamlarından çok daha iyi anlıyorlardı. Domuzlar fiilen çalışmıyor, diğerlerini yönetip denetliyorlardı. Daha üstün olan bilgileriyle liderliği üstlenmeleri doğaldı. Boxer ve Clover kendilerini kesiciye, yani atların çektiği tırmığa koştular (bugünlerde elbette gem ve dizginlere gerek yoktu) ve bütün tarlada daireler çizerek durmadan dolaştılar, arka-larından bir domuz yürüyor ve duruma göre “Deh, yoldaş!” ya da “Çüş, yoldaş!” diye sesleniyordu. En sıradan olanına kadar bütün hayvanlar samanı yuvarlama ve toparlama işinde çalıştılar. Ördekler ve tavuklar bile bütün gün bir ileri bir geri güneşin altında çalışıp gagalarıyla samanın minik tutamlarını taşıdılar. Sonunda hasadı Mr. Jones ve adamlarının genelde yapabildiklerinden iki gün daha önce bitirdiler.

Üstelik çiftliğin görüp gördüğü en büyük hasat buydu. Hiç fire verilmemişti; tavuklarla ördekler keskin gözleriyle son sapına kadar her şeyi toplamışlardı. Ve çiftlikte tek bir hayvan bile bir ağız dolusu saman çalmamıştı.

Bütün o yaz boyunca çiftliğin işleri tıkrında gitti. Bütün hayvanlar mümkün olacağını düşlemedikleri kadar mutlu-
luydu. Her lokma yiyecek büyük bir hazdı çünkü gerçekten kendilerinin ürettikleri ve kendileri için ürettikleri kendi yiyecekleriydi, bunu onlara çok gören efendileri tarafından azar azar dağıtılmıyordu. İşe yaramaz asalak insanlar gittiklerine göre herkes için daha çok yiyecek vardı. Ayrıca her ne kadar hayvanlar deneyimsiz olsalar da daha çok boş vakitleri oluyordu. Birçok zorlukla karşılaştılar –mesela, çiftlikte harman makinesi olmadığı için yılın ileriki zamanlarında, ekini biçtiklerinde eski usulle ezip kepeğini nefesleriyle üfle-
lemek zorunda kalmışlardı– ama domuzlar zekâları, Boxer da muazzam adaleleriyle hep bunun üstesinden gelmişlerdi. Boxer’a herkes hayrandı. Jones’un zamanında bile çok çalışırdı ama şimdi sanki bir değil, üç at gibiydi; çiftliğin bütün işinin onun güçlü omuzlarına kaldığı günler oluyordu. Sabah-
tan akşama kadar itiyor, çekiyor ve en zor işlerin olduğu yerde oluyordu. Yavru horozlardan biriyle onu sabahları herkesten yarım saat önce uyandırması için anlaşılmıştı ve günlük işler başlamadan önce en gerekli olan ne iş varsa o işte gönüllü olarak çalışıyordu. Her meseleye, her aksiliğe, “Daha çok çalışacağım!” diye karşılık veriyordu – bunu kişisel ilkesi olarak benimsemişti.

Ama herkes kendi kapasitesine göre çalışıyordu. Mesela tavuklar ve ördekler hasatta dökülen taneleri toplayarak beş kile ekini kurtarmışlardı. Kimse çalmıyor, kimse payı için homurdanmıyordu, eski günlerde yaşamın normal hali olan kavgalar, ısırmalar ve kıskançlıklar neredeyse kaybolmuştu. Kimse işten kaytarmıyordu – ya da neredeyse hiç kimse. Mollie’nin sabahları uyanamadığı ve toynağında taş olduğu

iddiasıyla işi erken bıraktığı doğrudu. Kedinin davranışları da tuhaftı. Kısa zamanda fark edildi ki ne zaman yapılacak bir iş olsa kedi sırta kadem basıyordu. Saatler boyu kayboluyor, yemek saati ya da akşamları iş bittikten sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden ortaya çıkıyordu. Ama her zaman öyle mükemmel mazeretler uydurur, öyle sevgiyle mır mır ederdi ki iyi niyetine inanmamak mümkün olmazdı. Görünüşe bakılırsa yaşlı eşek Benjamin, İsyân'dan beri hiç değişmemişti. İşlerini Jones'un zamanında yaptığı gibi ağır, inatçı tavrıyla yapıyor, işten hiç kaytarmıyordu ama fazladan işe de hiç gönüllü olmuyordu. İsyân ve sonuçları hakkında hiçbir yorum yapmıyordu. Jones gittiğinden beri daha mutlu olup olmadığı sorulduğunda yalnızca, "Eşekler uzun yaşar. Hiçbiriniz bir ölü eşek görmemişsinizdir," diye cevap verirdi ve diğerleri bu gizemli cevapla yetinmek zorunda kalırlardı.

Pazar günleri iş yoktu. Kahvaltı her zamankinden bir saat sonraydı ve her hafta hiç aksatmadan kahvaltıdan sonra bir tören yapılıyordu. Önce bayrak çekiliyordu. Snowball koşum odasında Mrs. Jones'un eski, yeşil bir masa örtüsünü bulmuş, üzerine beyaz bir toynak ve bir boynuz çizmişti. Bu her pazar sabah sekizde çiftlik evinin bahçesindeki bayrak direğine çekiliyordu. Snowball bayrağın İngiltere'nin yeşil tarlalarını temsilen yeşil olduğunu, toynakla boynuzun, insan ırkı sonunda devrildiğinde, gelecekte yükselecek olan Hayvan Cumhuriyeti'ni simgelediğini açıkladı. Bayrağın çekilmesinden sonra bütün hayvanlar Toplantı dedikleri genel kurul için büyük ahıra doluşuyorlardı. Burada ertesi haftanın işleri planlanıyor alınan kararlar tartışılıyordu. Kararları ortaya atanlar hep domuzlar oluyordu. Diğer hayvanlar nasıl oy kullanacaklarını anlıyorlardı, ama kendilerine ait kararlara varamıyorlardı. Snowball ve Napoleon tartışmalarda diğerlerinden çok daha etkinlerdi. Ama bu ikisinin asla uzlaşamadıkları fark edilmişti: Birinden biri ne önerirse önersin, diğerinin muhalefet edeceği kesindi. Meyve bahçe-

sinin ilerisindeki küçük otlağın artık çalışmayacak olan hayvanlar için dinlenme evi olarak ayrılması –kimsenin bızatıhı karşı çıkamayacağı bir şey– karara bağlandığında bile her sınıftan hayvan için doğru emeklilik yaşı üzerine fırtınalı bir münakaşa yaşanmıştı. Toplantı her zaman “İngiltere’nin Hayvanları”nın söylenmesiyle kapanıyor ve öğleden sonra eğlenceye ayrılıyordu.

Domuzlar koşum odasını kendileri için bir karargâh olarak ayırmışlardı. Akşamları burada çiftlik evinden getirdikleri kitaplardan nalbantlık, marangozluk ve başka gerekli zanaatları öğreniyorlardı. Snowball ayrıca diğer hayvanları Hayvan Komiteleri diye isimlendirdiği şey için organize etmekle meşguldü. Bundan bıkip usanmıyordu. Tavuklar için Yumurta Üretimi Komitesi, inekler için Temiz Kuyruklar Derneği, Yabani Yoldaşların Yeniden Eğitimi Komitesi (bunun amacı sıçanlarla tavşanları evcilleştirmekti), koyunlar için Daha Beyaz Yün Hareketi ve çeşitli başka şeyler oluşturma’nın yanı sıra okuma yazma dersleri başlatmıştı. Bu projeler tamamen başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Mesela yabani hayvanları evcilleştirme girişimi neredeyse derhal çökmüştü. Eskisi gibi davranmaya devam ediyorlar ve onlara cömert davranıldığında düpedüz istismar ediyorlardı. Kedi Yeniden Eğitim Komitesi’ne katılmıştı ve birkaç gün çok aktifti. Bir gün damda oturmuş ulaşamayacağı mesafedeki serçelerle konuştuğu görülmüştü. Onlara bütün hayvanların artık yoldaş olduğunu ve her isteyen serçenin patisine konabileceğini anlatıyordu; ama serçeler mesafelerini korudular.

Diğer taraftan okuma yazma dersleri büyük başarı elde etti. Sonbahar geldiğinde çiftlikteki neredeyse bütün hayvanlar bir ölçüde okuryazar olmuşlardı.

Domuzlara gelince, onlar zaten mükemmel şekilde okuyup yazabiliyorlardı. Köpekler okumayı oldukça iyi öğrenmişlerdi ama Yedi Emir dışında bir şey okumakla ilgilenmiyorlardı. Keçi Muriel köpeklerden biraz daha iyi

okuyabiliyordu ve bazı akşamlar diğerlerine çöp yığınları arasında bulduğu gazete parçalarından yazılar okuyordu. Benjamin herhangi bir domuz kadar iyi okuyabiliyordu ama bu yeteneğini hiç kullanmadı. Bildiği kadarıyla okumaya değer bir şey olmadığını söylüyordu. Clover bütün alfabeyi öğrenmişti ama sözcükleri bir araya getiremiyordu. Boxer D harfinin ötesine geçememişti. Koca toynağıyla toprakta A, B, C, D harflerini çiziyor, sonra kulaklarını arkaya yatırıp, bazen de ön yelesini sallayıp durarak harfleri seyrediyor, bütün gayretiyle sonraki harfin ne olduğunu hatırlamaya çalışıyor ama hiç başarılı olamıyordu. Birkaç sefer gerçekten E, F, G, H harflerini öğrendiği olmuştur ama onları öğrenene kadar A, B, C ve D'yi unuttuğu anlaşıldı. Sonunda ilk dört harfle yetinmeye karar verdi ve hafızasını tazelemek için bunları her gün bir iki sefer yazıyordu. Mollie kendi ismindeki harfler dışında başka harf öğrenmeyi reddediyordu. Adının harflerini kuru dal parçalarıyla çok düzgün bir şekilde yazıyor, bir iki çiçekle süslüyor ve beğeniyle etrafında dolaşıyordu.

Çiftlikteki diğer hayvanların hiçbiri A harfinin ötesine geçememişti. Ayrıca koyunlar, tavuklar, ördekler gibi daha aptal hayvanların Yedi Emri ezberleyemedikleri de anlaşılmıştı. Snowball uzun uzun düşündükten sonra Yedi Emrin aslında tek bir ilkeye, yani “Dört ayak iyi, iki ayak kötü”ye indirgenebileceğini ilan etti. Bunun, Animalizmin temel ilkesini içinde barındırdığını söyledi. Bunu enikonu kavrayanlar insan etkisinin tehlikelerinden uzak olurdu. Kuşlar kendilerinin de iki bacağı olduğu için başta itiraz ettiler ama Snowball öyle olmadığını kanıtladı.

“Yoldaşlar,” dedi, “kuş kanadı itici güç işlevi gören bir organdır, dalavere için değildir. Bu yüzden bacak olarak kabul görmelidir. İnsanın ayırt edici işareti, bütün kötülüklerini yaptığı araç olan eldir.”

Kuşlar Snowball'un uzun sözlerini anlayamadılar ama açıklamasını kabul ettiler ve diğer bütün sıradan hayvanlar

yeni ilkeyi ezberlemeye koyuldular. DÖRT AYAK İYİ, İKİ AYAK KÖTÜ ilkesi ahırın dibindeki duvara, Yedi Emrin üstüne ve daha büyük harflerle yazılmıştı. Koyunlar bunu ezberledikten sonra bu ilkedен çok hoşlanmışlardı ve tarlada yatarlarken “Dört ayak iyi, iki ayak kötü! Dört ayak iyi, iki ayak kötü!” diye hep birlikte melemeye başlıyorlar ve buna, hiç bıkmadan, hiç ara vermeden saatlerce devam ediyorlardı.

Napoleon, Snowball’un komiteleriyle hiç ilgilenmiyordu. Gençlerin eğitiminin büyükler için yapılabilecek herhangi bir şeyden daha önemli olduğunu söylüyordu. Jessie ile Bluebell saman hasadından hemen sonra yavrulamışlar, ikisi toplam dokuz gürbüz enik doğurmuşlardı. Yavrular süten kesir kesilmez Napoleon eğitimlerinin mesuliyetini kendisinin üstleneceğini söyleyerek onları annelerinden aldı. Onları, koşum odasından ancak bir merdivenle ulaşılabilir bir çatı katına çıkardı ve orada öyle gözlerden uzak tuttu ki çiftliğin geri kalanı kısa zamanda var olduklarını bile unuttu.

Sütün kaybolmasının gizemi kısa zamanda aydınlanmıştı. Her gün domuzların lapasına katılıyordu. Erken gelişen elmalar artık olgunlaşıyordu ve meyve bahçesinin çimenleri rüzgârla düşen meyvelerle kaplanmıştı. Hayvanlar doğal olarak bunların eşit şekilde paylaşılacağını farz ediyorlardı; oysa günün birinde bütün düşen meyvelerin toplanıp domuzların kullanımı için koşum odasına getirilmesi emri verildi. Diğer hayvanların bazıları buna söylendiler ama faydası yoktu. Bütün domuzlar, Snowball ve Napoleon bile bu konuda tam olarak hemfikirdiler. Diğerlerine gerekli açıklamaları yapmak üzere Squealer gönderilmişti.

“Yoldaşlar!” diye seslendi Squealer. “Umarım biz domuzların bunu bencillik ve ayrıcalık duygusuyla yaptığını düşünmüyorsunuzdur? Birçoğumuz aslında süt ve elmayı hiç sevmeyiz. Ben şahsen sevmem. Bunları almaktaki tek amacımız sağlığını korumak. Süt ve elma (bu Bilimsel

olarak kanıtlanmıştır, yoldaşlar), bir domuzun sağlığı için kesinlikle elzem maddeler içerir. Biz domuzlar beynimizle çalışıyoruz. Bu çiftliğin bütün idaresi ve örgütlenmesi bize bakıyor. Gece gündüz sizin refahınızı düşünüyoruz. O sütleri içip o elmaları yememiz *sizin* yararınız için. Biz domuzlar görevimizde başarısız olursak ne olur, biliyor musunuz? Jones geri gelir! Evet, Jones geri gelir! Bu kesin, yoldaşlar,” diye bağırdı Squealer, adeta yalvarırcasına bir o yana bir bu yana sıçrayıp kuyruğunu sallayarak, “Jones’un geri gelmesini isteyen kimse yoktur herhalde?”

Artık hayvanların kesinlikle emin oldukları bir şey varsa, o da Jones’un geri gelmesini istemedikleriydi. Konu, bu durum göz önünde bulundurularak gündeme getirildiğinde, söyleyecekleri hiçbir şey kalmamıştı. Domuzları sağlıklı tutmanın önemi açıktı. Böylece başka bir itiraz olmadan sütün ve rüzgârla dökülen elmaların (ve olgunlaştıklarında esas ürünün de) yalnızca domuzlar için ayrılması kabul edildi.

IV. Bölüm

Yazın sonlarında Hayvan Çiftliği'nde olup bitenler ülkenin yarısında duyulmuştu. Snowball ile Napoleon her gün güvercin sürüleri yolluyor, bu güvercinlere komşu çiftliklerdeki hayvanlarla kaynaşıp onlara İsyân'ın öyküsünü anlatmaları ve "İngiltere'nin Hayvanları" şarkısını öğretmeleri talimatı veriyorlardı.

Mr. Jones bu sürenin çoğunu Willingdon'daki Red Lion birahanesinde oturup dinleyen kimi bulsa, beş para etmez bir hayvan sürüsü tarafından kendi mülkünden dışarı atılarak uğradığı korkunç haksızlıktan yakınlıkla geçirmişti. Diğer çiftçiler prensipte anlayışla karşılaşmışlar ama başlangıçta fazla da yardım etmemişlerdi. Hepsi de gizlice içlerinden Jones'un talihsizliğini kendi çıkarlarına kullanabilirler mi diye geçiriyorlardı. Şans eseri Hayvan Çiftliği'ne bitişik iki çiftliğin sahipleri hiç geçinemezlerdi. Çiftliklerden adı Foxwood olan büyük, ihmal edilmiş, eski usul bir çiftlikti; her yerini çalılar kaplamış, otlakları harap olmuştu, çitleri berbat bir haldeydi. Sahibi Mr. Pilkington zamanının çoğunu mevsimine göre avlanarak ya da balık tutarak geçiren kaygısız, beyefendi bir çiftçiydi. Pinchfield denen diğer çiftlik daha küçük ve daha bakımlıydı. Sahibi, haşin ve kurnaz bir adam; sürekli birileriyle mahkemelik olan, sıkı pazarlıklarla nam salmış Mr. Frederick'ti. Bu ikisi birbirlerinden o kadar

hazzetmiyorlardı ki kendi çıkarları için bile olsa herhangi bir konuda anlaşmaları zordu.

Buna rağmen ikisi de Hayvan Çiftliği'ndeki isyandan adamakıllı korkmuşlardı ve kendi hayvanlarının bu konuda fazla şey öğrenmelerini engelleyemeyecekleri konusunda endişeliydiler. Başta hayvanların bir çiftliği kendi başlarına idare etme fikrine yalandan gülerek dalga geçmişlerdi. Bütün bunlar iki hafta içinde son bulur, diyorlardı. Köşk Çiftliği'ndeki hayvanların (oraya Köşk Çiftliği demekle ısrarcıydılar; "Hayvan Çiftliği" adına tahammülleri yoktu) sürekli kavga ettikleri ve hızla açlıktan ölmekte oldukları dedikodusunu yayıyorlardı. Zaman geçip hayvanların açlıktan ölmedikleri anlaşıncı, Frederick ile Pilkington ağız değiştirmiş, Hayvan Çiftliği'nde giderek büyüyen feci kötülüklerden bahsetmeye başlamışlardı. Hayvanların yamyamlık yaptıkları, birbirlerine kızgın nallarla işkence ettikleri ve dişileri ortaklaşa kullandıkları anlatılıyordu. Frederick ile Pilkington bütün bunların doğanın kanunlarına isyan etmenin sonucu olduğunu söylüyorlardı.

Yine de bu öyküler çok inandırıcı bulunmadı. İnsanların kovulduğu, hayvanların kendi işlerini idare ettikleri harika çiftlik hakkındaki söylentiler, üstü kapalı ve çarpıtılmış biçimde yayılmaya devam etti ve o yıl boyunca kırsal bölgeyi bir isyankârlık dalgası sardı. O güne dek uysal bilinen boğalar birdenbire yabanileştiler, koyunlar çitleri devirip yoncaları silip süpürüyor, inekler kovaları deviriyor, atlar binicilerini önünde aniden durdukları çitlerin üzerinden fırlatıyorlardı. Her şeyden önemlisi, "İngiltere'nin Hayvanları"nın melodisi, hatta sözleri her yerde biliniyordu. Şaşılacak bir hızla yayılmıştı. İnsanlar bu şarkıyı duyduklarında, sadece gülünç buluyor gibi davransalar da öfkelerine hâkim olamıyorlardı. Hayvanların bile böyle aşağılık bir saçmalığı söylemeyi nasıl kendilerine yedirebildiklerini anlamadıklarını söylüyorlardı. Şarkıyı söylerken yakalanan her hayvan oracıkta sopa yi-

yordu. Ama şarkı yine de bastırılamıyordu. Çalılıklarda karatavuklar şakıyor, karaağaçlarda güvercinler kuğuruyordu; şarkı nalbantların gürültüsüne ve kilise çanlarının melodisine karışıyordu. Hem insanlar şarkıyı dinlediklerinde onda akıbetlerinin kehanetini duyarak için için titriyorlardı.

Ekim ayı başlarında, ekin biçilip istiflendiğinde ve bir kısmı çoktan harmanlandığında, bir güvercin sürüsü havada daireler çizerek geldi ve büyük bir heyecanla Hayvan Çiftliği'nin bahçesine kondu. Jones ve bütün adamları, Foxwood ve Pinchfield çiftliğinden beş altı adamla birlikte beş parmaklıkları kapıdan girmişler, çiftliğe çıkan araba yolundan geliyorlardı. Jones hariç hepsinin ellerinde sopalar vardı, Jones ise elinde bir tüfekte önden yürüyordu. Çiftliği geri almaya kalkışacakları açıkça ortadaydı.

Bu uzun zamandır bekleniyordu ve bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Çiftlik evinde bulunduğu Julius Ceasar'ın seferleri hakkında eski bir kitabı incelemiş olan Snowball savunma harekâtlarından sorumluydu. Hemen emirler verdi ve birkaç dakika içinde bütün hayvanlar görev yerlerine gittiler.

İnsanlar çiftlik binalarına yaklaşırlarken Snowball ilk saldırısını başlattı. Sayıları otuz beşi bulan bütün güvercinler adamların başlarının üzerinde fırdolayı uçarak tepelerine pislik yağdırdılar; adamlar bununla uğraşırlarken çitlerin arkasında saklanmakta olan kazlar hızla yerlerinden çıkıp adamların baldırlarını acımasızca gagaladılar. Ancak bu yalnızca biraz kargaşa yaratmak amacıyla yapılmış hafif bir çatışma manevrasıydı ve adamlar sopalarıyla kazları kolayca uzaklaştırdılar. Snowball bunun ardından ikinci saldırı hattını faaliyete geçirdi. Muriel, Benjamin ve bütün koyunlar başlarında Snowball'la ileri atıldılar ve adamları dört bir yandan itekleyip boynuzladılar, bu sırada Benjamin dönüp onları küçük toynaklarıyla çifteledi. Ama bu kez de adamlar sopaları ve kabaralı botlarıyla onlar için fazla kuvvetliydi; bunun üzerine Snowball'un geri çekilme sinyali olan ciyak-

lamasıyla bütün hayvanlar birdenbire dönüp bahçe kapısından geçerek avluya kaçtılar.

Adamlar bir zafer çığırtı koyuverdiler. Daha önce hayal ettikleri gibi düşmanlarının kaçtıklarını görüp düzensiz bir şekilde arkalarından koştular. Bu tam da Snowball'un planladığı şeydi. Hepsi avluya girer girmez, ineklerin ahırında pusuya yatmış üç at, üç inek ve domuzların geri kalanı onları arkalarından kuşattılar. Snowball taarruz için yeni bir işaret verdi. Kendisi doğruca Jones'a saldırdı. Jones onun geldiğini görünce tüfeğini doğrultup ateş etti. Saçmalar Snowball'un sırtında kanlı izler bıraktı ve bir koyun düşüp öldü. Snowball bir an bile duraksamadan bütün ağırlığıyla Jones'un bacaklarına atıldı. Jones bir gübre yığınınna savruldu ve tüfeği elinden fırladı. Ama en müthiş manzara Boxer'in arka ayakları üzerinde şahlanıp bir aygır gibi demir nallı toynaklarıyla vurması oldu. İlk darbesi Foxwood'dan bir ahır görevlisi oğlanın kafasına çarptı ve onu cansız bir halde çamura yıktı. Bunu gören birkaç adam sopalarını atıp kaçmaya çalıştılar. Paniğe kapılmışlardı ve hemen sonra bütün hayvanlar hep birlikte onları bahçenin içinde fırdolayı kovalamaya başladılar. Adamlar boynuzlanıyor, tekmeleniyor, ısırılıyor ve eziliyorlardı. Çiftlikte onlardan kendi tarzında intikam almayan tek bir hayvan yoktu. Kedi bile damdan bir sıgırtmacın omuzlarına atlayıp pençelerini adamın boynuna sapladı; bunun üzerine adam feci bir çığlık attı. Ortalık boşaldığı bir sırada adamlar fırlayıp avludan çıkarak anayola doğru koştular. Böylece istilaları başlayalı daha beş dakika olmadan, arkalarında yol boyunca tıslayan ve bacaklarını gagalayan bir kaz sürüsüyle, rezil rüsva olup geldikleri yoldan geri çekildiler.

Biri hariç bütün adamlar gitmişti. Boxer avluda çamurun içinde yüzükoyun yatan ahır görevlisini toynaklarıyla itekleyerek ters çevirmeye çalışıyordu. Oğlan hiç hareket etmiyordu.

“Ölmüş,” dedi Boxer kederli bir halde. “Niyetim bu değildi. Demir ayakkabılar giydiğimi unutmuşum. Bunu maksatlı yapmadığıma kim inanır?”

“Duygusallık yok, yoldaş!” diye bağırdı, yaralarından hâlâ kan damlayan Snowball. “Savaş savaştır. Tek iyi insan ölü insandır.”

“Kimsenin canını almak gibi bir arzum yok, bir insanınkini bile,” diye tekrarladı Boxer; gözleri yaşlarla doluydu.

“Mollie nerede?” diye haykırdı birisi.

Gerçekten de Mollie ortalıkta gözükmüyordu. Bir an için büyük bir telaş yaşandı; adamların bir şekilde ona zarar vermiş olabileceklerinden, hatta yanlarında götürmüş olabileceklerinden korkuluyordu. Oysa sonunda ahırdaki bölmesinde, başını yemlikteki samanların arasına gömmüş bir halde bulundu. Silah patlar patlamaz tüymüştü. Diğerleri onu aramaktan döndüklerinde aslında yalnızca sersemlemiş olan ahır görevlisi oğlanın kendine gelip sıvıştığı anlaşıldı.

Hayvanlar çılgınca bir heyecanla yeniden bir araya toplanmışlardı, her biri avazı çıktığı kadar savaşta kendi gösterdiği kahramanlığı sayıp döküyordu. Zaferi derhal bir törenle kutladılar. Bayrak çekildi ve birkaç kez “İngiltere’nin Hayvanları” söylendi, sonra öldürülen koyunlar için cenaze töreni yapıldı ve mezarlarına alıç dikildi. Snowball mezarlıkta, bütün hayvanların gerektiğinde Hayvan Çiftliği uğruna ölmeye hazır olmalarının önemini vurgulayan küçük bir konuşma yaptı.

Hayvanlar oy birliğiyle askeri bir nişan oluşturmaya karar vererek Snowball ve Boxer’ı hemen orada “Birinci Sınıf Kahraman Hayvan” ödülüyle onurlandırdılar. Ödül pazar ve tatil günlerinde kuşanılmak için yapılmış pirinç bir madyadan oluşuyordu (bunlar aslında koşum odasında buldukları eski at pirinçleriydi). Ayrıca yaşamlarını yitiren koyunlara ölümlerinden sonra verilen “İkinci Sınıf Kahraman Hayvan” nişanı vardı.

Savaşın nasıl adlandırılması gerektiği konusunda çok tartışmalar oldu. Sonunda, pusu ağıl da kurulduğu için savaşa Ağıl Savaşı adı verildi. Mr. Jones'un tüfeği çamurun içinde bulundu ve çiftlik evinde fişek stoku bulunduğu biliniyordu. Tüfeğin bir top gibi bayrak direğinin dibine yerleştirilmesine ve her yıl iki kez –bir kez Ağıl Savaşı'nın yıldönümü olan 12 Ekim'de, bir kez de İsyan'ın yaz dönümündeki yıldönümünde– ateşlenmesine karar verildi.

V. Bölüm

Kış yaklaştıkça Mollie gittikçe daha sorunlu oluyordu. Her sabah işe geç kalıyor, uyuyakalmışım diyerek mazeretler uyduruyor, iştahı yerinde olduğu halde anlaşılmaz ağrılardan şikâyet ediyordu. Her türlü bahaneyle işten kaçıp yalağa gidiyor, orada aptal aptal durup sudaki yansımasını seyrediyordu. Ama daha ciddi söylentiler vardı. Günün birinde Mollie uzun kuyruğunu sallayıp bir demet saman çiğneyerek neşe içinde bahçede dolaşırken Clover yanına gelmişti.

“Mollie,” dedi Clover, “sana söylemem gereken çok ciddi bir şey var. Bu sabah senin Hayvan Çiftliği’ni Foxwood’dan ayıran çitin üzerinden baktığını gördüm. Çitin diğer tarafında Mr. Pilkington’ın adamlarından biri duruyordu. Üstelik –çok uzaktaydım ama bunu gördüğümünden neredeyse eminim– adam seninle konuşuyordu ve sen onun burnunu okşamasına izin veriyordun. Bu ne demek oluyor, Mollie?”

“Okşamadı! İzin vermedim! Bu doğru değil!” diye bağırdı Mollie, hoplayıp zıplamaya, yeri eşelemeye başladı.

“Mollie! Yüzüme bak. Adamın burnunu okşamadığına dair şerefine üzerine yemin eder misin?”

“Doğru değil bu!” diye tekrarladı Mollie ama Clover’ın yüzüne bakamıyordu; hemen tabanları yağlayıp dörtnala tarlaya doğru uzaklaştı.

Clover'ın aklını kurcalayan bir şey vardı. Diğerlerine hiçbir şey söylemeden Mollie'nin ahırdaki bölmesine gitti ve toynağıyla samanları ters çevirdi. Samanların altında gizlenmiş küçük bir yığın küp şeker ve değişik renklerde birkaç demet kurdele vardı.

Üç gün sonra Mollie ortadan kayboldu. Birkaç hafta neredede olduğuna dair hiçbir şey öğrenemediler, sonra güvercinler onu Willingdon'ın diğer tarafında gördüklerini haber verdiler. Bir meyhanenin önünde duran kırmızı ve siyah boyalı küçük bir arabanın okları arasındaydı. Şişman, kırmızı yüzlü, ekose pantolon ve tozluk giymiş, meyhaneciye benzeyen bir adam burnunu okşuyor ve onu şekerle besliyordu. Mollie'nin örtüsü yeni yapılmıştı ve perçemine kırmızı bir kurdele takılıydı. Güvercinlerin dediğine göre halinden memnundu. Hayvanların hiçbirisi bir daha asla Mollie'nin adını anmadı.

Ocak ayında acı bir soğuk oldu. Toprak demir gibiydi ve tarlalarda hiçbir şey yapılamıyordu. Büyük ahırda birçok toplantı yapıldı ve domuzlar gelecek mevsimin işlerini planlamakla meşguldüler. Diğer hayvanlardan açıkça daha akıllı olan domuzların, kararların çoğunluk oylarıyla onaylanması gerekmesine rağmen çiftlik politikasıyla ilgili bütün meselelerde karar vermeleri artık kabul görmüştü. Eğer Snowball ile Napoleon arasında anlaşmazlıklar olmasaydı bu düzen gayet iyi işleyebilirdi. İkisi anlaşmazlık çıkabilecek her konuda sürtüşüyorlardı. Biri daha büyük bir arazide arpa dikmeyi önerse, diğerinin daha büyük bir arazide yulaf ekilmesi talebinde bulunacağı kesindi; biri filanca tarlanın lahanaya tam uygun olduğunu söylese, diğeri orada ancak kök sebzelerin ekilebileceği yönünde fikir beyan ederdi. İkisinin de kendi takipçileri vardı ve şiddetli tartışmalar oluyordu. Snowball toplantılarda parlak konuşmalarıyla genellikle çoğunluğun taraf-tarlığını kazanıyordu ama diğer zamanlarda Napoleon destek toplamakta daha iyiydi. Özellikle de koyunlarda başarılıydı.

Koyunlar son günlerde zamanlı zamansız “Dört ayak iyi, iki ayak kötü” diye meliyor, sık sık toplantıları bu şekilde bölüyorlardı. Snowball’un konuşmalarının önemli anlarını “Dört ayak iyi, iki ayak kötü” diye bölmeye özellikle eğilimli oldukları gözden kaçmıyordu. Snowball çiftlik evinde bulunduğu *Çiftçi ve Besici* dergisinin eski sayılarını yakından incelemişti; aklı yenilik ve ıslah planlarıyla doluydu. Tarla drenajları, silolarda yem depolama ve gübre cürufu hakkında bilgili bir şekilde konuşuyordu ve gübre taşıma zahmetinden kurtarmak için bütün hayvanların dışkılarını doğrudan tarlalara, her gün farklı bir noktaya bırakmaları için karmaşık bir plan yapmıştı. Napoleon kendine ait planlar üretmiyor, sessizce Snowball’un planlarından bir şey çıkmayacağını söylüyordu ve sanki kendi vaktinin gelmesini bekliyor gibiydi. Ama bütün uyuşmazlıkları arasında en tatsız olanı yel değirmeniyle ilgiliydi.

Çiftlik binalarından çok da uzakta olmayan uzun çayırda, çiftliğin en yüksek noktası olan küçük bir tepe vardı. Snowball zemini inceledikten sonra buranın bir yel değirmeni için çok uygun olduğunu bildirdi; değirmen bir dinamo-yu çalıştırabilir, bu da çiftliğe elektrik enerjisi sağlayabilirdi. Bu, ahırları aydınlatacak, kışın onları ısıtacak ve ayrıca bir döner testereyi, saman makinesini, yem dilimleyiciyi ve elektrikli süt sağma makinesini çalıştırabilirdi. Hayvanlar daha önce böyle bir şeyi hiç duymamışlardı (çünkü çiftlik köhneydi, yalnızca en ilkel makinelere sahipti) ve Snowball harika makinelerin resimlerini gösterirken onu şaşkınlıkla dinlediler; onlar rahatça tarlalarda otlarken ya da okuyarak ve konuşarak zihinlerini geliştirirken makineler işleri onlar için yapacaktı.

Snowball birkaç hafta içinde yel değirmeni için planlarını bütünüyle tasarlamıştı. Mekanik ayrıntılar çoğunlukla Mr. Jones’a ait olan uç kitaptan alınmıştı: *Evde Yapılacak Faydalı Bin Şey*, *Herkes Kendi Kendinin Duvarcısıdır* ve *Yeni*

Başlayanlar İçin Elektrik. Snowball çalışma odası olarak bir zamanlar kuluçka makineleri için kullanılmış, üzerinde çizim yapmaya uygun düzgün ahşap bir zemini olan bir kulübeyi kullanıyordu. Her seferinde orada saatlerce kalıyordu. Bir taş yardımıyla kitaplarını açık tutuyor, paçasının eklemeleri arasına sıkıştırdığı bir tebeşir parçasıyla ileri geri hızla hareket edip, çizgi üstüne çizgi çizerek heyecanlı mırıltılar çıkarıyordu. Planlar yavaş yavaş büyüyüp zeminin yarısından fazlasını kaplayan, diğer hayvanların bütünüyle anlaşılmasız ama çok etkileyici buldukları karmaşık bir manivelalar ve dişli çarklar yumağına dönüştü. Hayvanların hepsi en azından günde bir kez Snowball'un çizimlerine bakmak için geliyorlardı. Tavuklarla ördekler bile geliyorlar ve tebeşirle çizilmiş çizgilere basmamak için büyük gayret sarf ediyorlardı. Yalnızca Napoleon kayıtsız kalıyordu. Yel değirmenine karşı olduğunu ta başında belirtmişti. Buna rağmen günün birinde beklenmedik bir şekilde planları incelemek için geldi. Ağır adımlarla kulübenin her yerini gezdi, planların bütün detaylarını dikkatle inceledi, bir iki kez kokladı, sonra kısa bir süre göz ucuyla onları seyrederek durdu; derken aniden bacağını kaldırdı, planların üzerine işedi ve tek bir kelime etmeden çıkıp gitti.

Bütün çiftlik ahalisi yel değirmeni konusunda fena halde bölünmüştü. Snowball onu inşa etmenin zor bir iş olacağını inkâr etmiyordu. Taşlar taşınıp duvar haline getirilmeliydi, hem sonra yelkenler yapılmalıydı, ondan sonra da dinamlara ve kablolarla ihtiyaç olacaktı. (Snowball bunların nasıl temin edileceğini söylememiştir.) Ama bütün bunların bir yıl içinde yapılabileceğini savunuyordu. Ondan sonra iş gücünden fazlasıyla tasarruf edileceğini ve bu sayede hayvanların haftada yalnızca üç gün çalışmaları gerekeceğini belirtiyordu. Diğer yandan Napoleon o an için en büyük ihtiyacın gıda üretimini artırmak olduğunu ve yel değirmeninde vakit kaybederlerse hepsinin açlıktan öleceğini savunuyordu.

Hayvanlar “Snowball ve haftada üç gün çalışma için oy verin” ve “Napoleon ve dolu yemlik için oy verin” sloganları altında iki hizbe ayrıldılar. Benjamin iki hizbin de tarafını tutmayan tek hayvandı. Yiyeceğin bollaşacağına da, yel değirmeninin işten tasarruf sağlayacağına da inanmayı reddediyordu. Yel değirmeni olsa da olmasa da yaşam her zaman sürdüğü gibi sürecek – yani kötü bir şekilde, diyordu.

Yel değirmeni üzerine anlaşmazlıkların yanı sıra bir de çiftliğin savunması meselesi vardı. Her ne kadar insanlar Ağıl Savaşı’nda bozguna uğratılmış olsalar da, çiftliği yeniden ele geçirmek ve Mr. Jones’u yeniden eski görevine getirmek için bir kez daha, bu sefer daha kararlı bir girişimde bulunabileceklerinin tam olarak farkındaydılar. Bunu yapmak için çok iyi bir nedenleri vardı, çünkü yenilgilerinin haberi bütün kırsala yayılmıştı ve komşu çiftliklerdeki hayvanlar daha önce hiç olmadıkları kadar huzursuz ve inatçıydılar artık. Her zaman olduğu gibi Snowball ile Napoleon anlaşmazlık içindeydiler. Napoleon’a göre hayvanların yapması gereken şey ateşli silahlar üretmek ve kendilerini bunların kullanımında eğitmektir. Snowball’a göre dışarıya daha fazla güvercin göndermeleri ve diğer çiftliklerdeki hayvanlar arasında isyanı kışkırtmaları gerekiyordu. Biri eğer kendilerini savunamazlarsa işgal edilmeye mahkûm olacaklarını, diğeri her yerde isyanlar olursa kendilerini savunmalarına gerek kalmayacağını savunuyordu. Hayvanlar önce Napoleon’u, sonra Snowball’u dinlediler ama hangisinin haklı olduğuna karar veremediler; elbette o anda hangisi konuşuyorsa hep onu haklı buluyorlardı.

Sonunda Snowball’un planlarını tamamladığı gün geldi çattı. Pazar günkü toplantıda yel değirmeni için işe başlayıp başlamama meselesi oylanacaktı. Hayvanlar büyük ahırda toplandıklarında Snowball ayağa kalktı ve arada sırada koyunların melemeleriyle sözü kesilse de yel değirmeninin inşasını savunma nedenlerini anlattı. Sonra Napoleon ce-

vap vermek üzere ayağa kalktı. Çok sakın bir tavırla yel değirmeninin saçmalık olduğunu ve kimsenin onun için oy kullanmamasını tavsiye ettiğini söyledi ve hemen tekrar yerine oturdu; ancak otuz saniye konuşmuştu ve yarattığı etkiyi umursamaz bir hali vardı. Bunun üzerine Snowball ayağa fırlayarak ve yeniden melemeye başlayan koyunları bağırıp susturarak yel değirmeni lehine hararetli bir çağrıya girişti. O ana kadar hayvanlar görüş olarak neredeyse eşit şekilde bölünmüşlerdi ama bir anda Snowball'un hitabeti onları coşturdu. Parlak cümlelerle, sefil çalışma hayvanların sırtından kalktığında Hayvan Çiftliği'nin nasıl olabileceğine dair bir tablo çizdi. Hayal gücü artık saman makinelerinin ve şalgam dilimleyicilerinin ötesine geçmişti. Elektriğin her ahır bölmesine kendi elektrik ışığını, sıcak ve soğuk suyunu, bir elektrikli ısıtıcısını sağlamanın yanı sıra harman makine-lerini, sabanları, tırmıkları, silindirleri, biçerdöverlerle biçer-bağlarları çalıştırabileceğini söyledi. Snowball konuşmasını bitirene kadar oyların nereye gideceği konusunda hiçbir şüp-he kalmamıştı. Ama tam o anda Napoleon ayağa kalktı ve Snowball'a tuhaf bir şekilde yan yan bir bakış atarak kimse-nin daha önce çıkardığını duymadığı türden çok tiz bir inilti çıkardı.

Bunun üzerine dışarıdan feci uluma sesleri geldi ve bo-yunlarında pirinç kabaralı tasmalar olan dokuz devasa kö-ppek sıçrayarak ahıra daldı. Doğruca Snowball'a saldırdılar, Snowball köpeklerin kapanan çenelerinden tam zamanında yerinden fırlayarak kurtuldu. Bir anda kapıdan dışarı fırla-dı, köpekler de peşinden. Konuşamayacak kadar şaşkına dönmüş ve korkmuş olan hayvanlar kovalamayı seyretmek için kapıya üşüşüp dışarı çıktılar. Snowball yola çıkan uzun çayırdaki olanca hızıyla koşuyordu. Ama ancak bir domuzun koşabileceği kadar koşuyordu ve köpekler hemen arkasın-daydılar. Aniden ayağı kaydı; onu yakalamaları neredeyse kesin gibi görünüyordu. Sonra tekrar kalktı, hiç koşmadı-

ğı kadar hızlı koşuyordu, derken köpekler tekrar aradaki mesafeyi kapatmaya başladılar. Köpeklerden biri az kalsın Snowball'un kuyruğunu ısıırıyordu ama Snowball onu tam zamanında sallayarak kurtuldu. Sonra son bir atakla, beş on santimle kurtararak çalıların arasında bir deliğe girdi ve Snowball'u bir daha gören olmadı.

Dehşete kapılan hayvanlar sessizce tekrar ahıra girdiler. Çok geçmeden köpekler sıçrayarak geri geldiler. Önce kimse bu yaratıkların nereden geldiklerini tahmin edemedi ama mesele kısa sürede çözüldü: Bunlar Napoleon'un annelerinden alıp özel olarak yetiştirdiği köpek yavrularıydı. Tam olarak yetişkinliğe erişmemiş olsalar da çok iri köpeklerdi ve kurtlar kadar vahşi gözükyüyorlardı. Napoleon'un yanında duruyorlardı. Diğer köpeklerin Mr. Jones'a kuyruk salladıkları gibi bunların da Napoleon'a kuyruk salladıkları gözlerden kaçmadı.

Napoleon, arkasında köpeklerle, daha önce Üstat'ın konuşmasını yapmak için durduğu, zeminin yüksek kısmına çıktı. Bundan böyle pazar sabahı mitinglerinin artık yapılmayacağını ilan etti. Mitinglerin gereksiz ve zaman kaybı olduğunu söyledi. İleride çiftliğin işleyişiyle ilgili bütün meseleler kendisinin başkanlık edeceği özel bir domuzlar komitesi tarafından halledilecekti. Onlar kendi aralarında toplanacaklar ve sonra kararlarını diğerlerine ileteceklerdi. Hayvanlar yine de pazar sabahları bayrağı selamlamak, "İngiltere'nin Hayvanları" nı söylemek ve o haftanın emirlerini almak için toplanacaklardı ama artık müzakere olmayacaktı.

Hayvanlar daha Snowball'un kovulmasının şokunu atlatamamışken bu duyuruyla dehşete düşmüşlerdi. Bazıları doğru savları bulabilselerdi protesto ederlerdi. Boxer bile birazcık sıkılmıştı. Kulaklarını arkaya yatırdı, perçemini birkaç kez salladı ve düşüncelerini toparlamak için epey uğraştı ama sonunda söyleyecek bir şey bulamadı. Oysa domuzlardan bazıları açıkça konuşuyorlardı. Ön sırada oturan dört

genç besi domuzu tiz ciyaklamalarla itiraz ettiler ve dördü birden ayağa fırlayarak aynı anda konuşmaya başladılar. Ama Napoleon'un etrafında oturan köpekler birdenbire boğuk, tehditkâr hırıltılar çıkınca domuzlar susup yerlerine oturdular. Sonra koyunlar "Dört ayak iyi, iki ayak kötü!" diye melemeye giriştiler, bu neredeyse bir çeyrek saat sürdü ve hiçbir tartışma olanağı kalmadı.

Daha sonra Squealer yeni düzeni diğerlerine anlatmak üzere çiftliği dolaştı.

"Yoldaşlar," dedi, "eminim ki Yoldaş Napoleon'un bu fazladan emeği üstlenerek gösterdiği fedakârlığı buradaki her hayvan takdir ediyordur. Liderliğin bir zevk olduğunu zannetmeyin, yoldaşlar! Tam aksine, ciddi ve ağır bir sorumluluktur. Bütün hayvanların eşit olduğuna Yoldaş Napoleon kadar inanan başka kimse yoktur. Kendi kararlarınızı kendinizin almasına izin vermek onu fazlasıyla mutlu ederdi. Ama bazen yanlış kararlar alabilirsiniz, yoldaşlar, o zaman ne yaparız? Farz edelim ki yel değirmenleriyle ilgili boş laflarında Snowball'un arkasından gitmeye karar verdiniz – hepimizin bildiği gibi Snowball bir suçludan daha matah sayılmazdı, değil mi?"

"Ağıl Savaşı'nda kahramanca savaştı," dedi biri.

"Kahramanlık yetmez," dedi Squealer. "Sadakat ve itaat daha önemli. Ağıl Savaşı'na gelince, inanıyorum ki Snowball'un bu savaştaki rolünün fazlasıyla abartıldığını eninde sonunda anlayacağız. Disiplin, yoldaşlar, katı disiplin! Bugünün düsturu bu. Tek bir yanlış adımda düşmanlarımız tepemizde demektir. Yoldaşlar, Jones'u geri istemezsiniz elbette, değil mi?"

Bir kez daha bu sava verilecek bir karşılık yoktu. Hayvanlar elbette Jones'un geri gelmesini istemiyorlardı; eğer pazar sabahları yapılan müzakerelerin onu geri getirme ihtimali varsa, müzakereler sona ermeliydi. Meseleler üzerinde düşünmeye zaman bulan Boxer çoğunluğun duygularını şu

sözlerle dile getirdi: “Yoldaş Napoleon söylüyorsa doğrudur.” Ve o andan sonra kendine özel “Daha çok çalışacağım” düsturuna ek olarak “Napoleon her zaman haklıdır” ilkesini benimsedi.

O zamana kadar soğuklar kırılmış ve baharda çift sürme işleri başlamıştı. Snowball’un yel değirmeni planlarını çizdiği kulübe kapatılmıştı ve planların yerden silinip temizlendiği varsayılıyordu. Hayvanlar her pazar sabahı saat onda haftanın emirlerini almak üzere büyük ahırda toplanıyorlardı. Büyük Üstat’ın şimdi etinden arınmış olan kafatası meyve bahçesindeki mezarından çıkarılmış, bayrak direğinin dibinde, bir kütüğün üzerine, tüfeğin yanına yerleştirilmişti. Hayvanlar bayrak çekildikten sonra, ahıra girmeden, tek sıra halinde, saygılı bir şekilde kafatasının önünden geçmek zorundaydılar. Son zamanlarda eskiden olduğu gibi hep bir arada oturmuyorlardı. Napoleon, Squealer’la ve şarkı, şiir yazmakta dikkate değer bir yeteneğe sahip olan Minimus adlı başka bir domuzla yüksek platformun önünde oturuyor, dokuz köpek etraflarında bir yarım daire oluşturuyor, onların arkasında da diğer domuzlar oturuyorlardı. Hayvanların geri kalanları ahırın diğer tarafında onların karşısında oturuyorlardı. Napoleon haftanın emirlerini sert, askeri bir tarzda okuyor ve “İngiltere’nin Hayvanları” tek bir kez söylendikten sonra bütün hayvanlar dağılıyorlardı.

Snowball’un kovulmasından sonraki üçüncü pazar günü hayvanlar Napoleon’un yel değirmeninin her şeye rağmen yapılacağını ilan etmesine biraz şaşırdılar. Napoleon fikrini değiştirmesinin nedenlerini açıklamadı, yalnızca hayvanları bu fazladan görevin çok emek gerektireceği, hatta tayınlarını azaltmanın bile gerekebileceği konusunda uyardı. Öte yandan planlar son detayına kadar hazırlanmıştı. Domuzlardan oluşan özel komite son üç haftadır planlar üzerinde çalışıyorlardı. Yel değirmeninin inşasının, diğer ıslah çalışmalarıyla birlikte iki yıl sürmesi bekleniyordu.

Squealer o akşam diğer hayvanlara özel olarak Napoleon'un aslında hiçbir zaman yel değirmenine karşı olmadığını açıkladı. Tam aksine başta yel değirmenini savunan oydu ve Snowball'un kuluçka makinelerinin durduğu kulübenin zeminine çizdiği plan aslında Napoleon'un kâğıtları arasından çalınmıştı. Yel değirmeni gerçekte Napoleon'un kendi eseri idi. Peki neden öyleyse yel değirmenine o kadar karşı çıktı, diye sordu birisi. Bu noktada Squealer çok sinsi bir havaya büründü. O, dedi, Yoldaş Napoleon'un kurnazlığıydı. Sırf kötü örnek ve tehlikeli bir kişilik olan Snowball'dan kurtulmak için bir manevra olarak yel değirmenine karşıymış *gibi davrandı*. Artık Snowball ayak altında olmadığına göre plan onun müdahalesi olmadan ilerleyebilirdi. Squealer, buna taktik denir, dedi. Etrafta hoplayarak ve neşeli bir kahkahayla kuyruğunu sallayarak birkaç kez tekrarladı: "Taktik, yoldaşlar, taktik!" Hayvanlar bu sözcüğün anlamından emin değillerdi ama Squealer öyle ikna edici konuşuyor, yanındaki üç köpek öyle tehditkâr bir havada hırılıyorlardı ki başka soru sormadan açıklamasını kabullendiler.

VI. Bölüm

Bütün hayvanlar o yıl boyunca köleler gibi çalıştılar. Ama yaptıkları işten mutluluk duydular; yaptıkları her şeyin çalıp cırpan, işsiz güçsüz insanlar için değil, kendileri ve onlardan sonra gelecek kuşaklar yararına olduğunun bilinciyle hiçbir çaba ve fedakârlığı esirgemediler.

Bütün bahar ve yaz boyunca haftada altmış saat çalıştılar ve ağustosta Napoleon pazar günleri öğleden sonraları da çalışılacağını ilan etti. Bu iş kesinlikle gönüllü olarak yapılacaktı ama işe katılmayan hayvanların tayınları yarı yarıya düşecekti. Yine de bazı görevlerin yapılmadan bırakılması gerektiği anlaşılmıştı. Hasat bir önceki yıl kadar başarılı değildi ve iki tarla yeteri kadar erken bir tarihte sürülmemiş olduğu için yaz başında dikilmiş olması gereken kökler henüz dikilememişti. Yaklaşan kışın zor geçeceğini öngörmek mümkündü.

Yel değirmeni beklenmedik zorluklar çıkardı. Çiftlikte iyi bir kireçtaşı ocağı vardı ve müstemilatlardan birinde bol miktarda kum ve çimento bulunmuştu, böylece inşaat için gerekli malzemeler hazırды. Ama hayvanların başta çözemedikleri problem taşı uygun boyutlarda nasıl kıracaklardı. Hiçbir hayvanın kullanamayacağı kazma ve levyeler olmadan bunu yapmanın bir yolu yoktu sanki, çünkü hiçbir hayvan arka ayakları üzerinde duramıyordu. Haftalar süren

beyhude çabadan sonra birinin aklına uygun bir fikir geldi; o da yerçekimi kuvvetini kullanmaktı. Ocağın her yanında bu halleriyle kullanılamayacak kadar iri kayalar vardı. Hayvanlar bunların etrafına ipler bağladılar ve sonra inekler, atlar, koyunlar, ipi tutabilecek bütün hayvanlar –hatta bazen kritik anlarda domuzlar bile katıldılar– hep birlikte taşları aşırı bir yavaşlıkla ocağın tepesine yokuş yukarı sürükleyip parçalanması için kenardan aşağı yuvarladılar. Taş bir kez parçalandıktan sonra taşımak nispeten kolaydı. Atlar bunları arabayla taşıdılar, koyunlar tek tek bloklar halinde sürüklediler, hatta Muriel ve Benjamin bile kendilerini iki tekerlekli eski bir arabaya koşup üzerlerine düşeni yaptılar. Yaz sonunda yeterli taş stoku birikmişti ve sonra domuzların denetimi altında inşaat başladı.

Ama bu yavaş ve zahmetli bir süreçti. Tek bir kayayı yorucu bir çabayla ocağın tepesine çekmek sıklıkla bütün günlerini alıyordu ve bazen kenardan aşağı itildiğinde kırılmadığı oluyordu. Boxer olmadan hiçbir şey başılamazdı, onun gücü sanki geri kalan bütün hayvanların toplam gücü kadardı. Kaya kaymaya başlayıp hayvanlar kendilerini tepeden aşağı sürüklenir bulduklarında, çaresizlik içinde bağırsırlarken ipi gayretle çekip kayayı durduran her zaman Boxer oluyordu. Onu nefes nefese, toynaklarının uçları yeri tırmalayarak, iri böğrü ter içinde yokuştan yukarı santim santim çabalarken görmek herkesi hayranlık içinde bırakıyordu. Clover bazen onu kendisini aşırı yormaması için uyarıyordu ama Boxer onu asla dinlemiyordu. İki düstur, “Daha çok çalışacağım” ve “Napoleon her zaman haklıdır” sanki ona göre bütün problemlerin çözümü için yeterli bir cevaptı. Sabahları yarım saat yerine üç çeyrek önceden ona seslenmeleri için yavru horozlarla anlaşmıştı. Ve boş zamanlarında ki o günlerde fazla boş zamanı olmuyordu, tek başına ocağa gidiyor, bir dolu kırık taş topluyor ve yardım almadan yel değirmeninin olduğu yere sürüklüyordu.

Hayvanlar o yaz boyunca işlerinin zorluğuna rağmen çok da sıkıntı çekmemişlerdi. Yiyecek Jones'un zamanındakinden daha fazla değilse de, en azından daha az da değildi. Beş savurgan insanı desteklemek yerine sadece kendilerini besleme gerekliliğinin getirdiği avantaj öyle müthişti ki art arda başarısızlıklara uğramadıkları sürece bunu hiçbir şey bozamazdı. Ve bir şeyleri yapmanın hayvanlara özgü usulü birçok yönden daha verimliydi ve emekten kurtarıyordu. Örneğin ot yolma gibi işler insanlar için imkânsız olacak bir mükemmellikle yapılabilirdi. Ve yine, artık hiçbir hayvan çalmadığı için çayırda tarım arazisini çitle ayırmaya gerek yoktu, bu da çit çalılarının ve bahçe kapılarının bakımı için emek harcamaktan kurtarıyordu. Bununla birlikte yaz ilerledikçe öngörülemeyen çeşitli eksiklikler hissedilmeye başlandı. Gaz yağına, çivilere, ipe, köpek mamalarına ve atların nalları için demire ihtiyaç vardı ve bunların hiçbirisi çiftlikte üretilemezdi. Ayrıca sonradan tohum ve suni gübrenin yanı sıra çeşitli aletlere ve son olarak yel değirmeni için düzeneğe ihtiyaç olacaktı. Bunların nasıl sağlanacağını kimse düşünemiyordu.

Bir pazar sabahı hayvanlar emirlerini almak üzere toplandıklarında Napoleon yeni bir politika üzerinde karar kıldığını açıkladı. O andan itibaren Hayvan Çiftliği komşu çiftliklerle ticarete başlayacaktı: Elbette kâr amacıyla değil, sadece acil olarak gerekli birtakım malzemeleri sağlayabilmek için. Yel değirmeninin ihtiyaçlarının başka her şeyin üzerinde olması gerektiğini söyledi. Bu yüzden bir saman yığınıyla o yılın buğday mahsulünün bir kısmını satmak için anlaşmalar yapıyordu ve sonradan daha para gerekirse bunun yumurtaların satışıyla karşılanması gerekecekti, bunun için Willingdon'da her zaman bir pazar oluyordu. Napoleon tavukların bu fedakârlığı, yel değirmeninin yapımı için kendi özel katkıları olarak görmeleri gerektiğini söyledi.

Hayvanlar bir kez daha belli belirsiz bir endişeye kapılmışlardı. İnsanlarla bir daha asla işlerinin olmaması, bir

daha asla ticaret yapılmaması, bir daha asla para kullanılmaması – bunlar Jones’un kovulmasından sonraki ilk zafer toplantısında alınan ilk kararlar değil miydi? Bütün hayvanlar bu kararların alındığını hatırlıyorlardı; ya da en azından hatırladıklarını zannediyorlardı. Napoleon’un toplantıları feshetmesini protesto eden dört genç domuz utana sıkıla seslerini yükselttiler ama derhal köpeklerin müthiş hırlamalarıyla susturuldular. Sonra, her zamanki gibi koyunlar “Dört ayak iyi, iki ayak kötü!” sloganına başladılar ve anlık gerginlik yumuşatıldı. Nihayetinde Napoleon sessiz olunması için paçasını kaldırdı ve bütün anlaşmaları zaten yaptığını beyan etti. Hiçbir hayvanın insanlarla temas kurmasına gerek olmayacaktı ki bu da zaten açıkça en istenmeyen şeydi. Bütün yükü kendi omuzlarına almak niyetindeydi. Mr. Whymper adında Willingdon’da oturan bir dava vekili, Hayvan Çiftliği ile dış dünya arasında aracılık etmeyi kabul etmişti ve her pazartesi sabahı talimatlarını almak için çiftliği ziyaret edecekti. Napoleon sözlerini her zamanki gibi “Çok yaşa Hayvan Çiftliği” diye bağırarak bitirdi ve “İngiltere’nin Hayvanları” şarkısı söylendikten sonra hayvanlar dağıldılar.

Daha sonra Squealer bütün çiftliği dolaşp hayvanların yüreğine su serpti. Ticaret yapmaya ve para kullanmaya karşı bir kararın hiçbir zaman alınmadığına, hatta teklif bile edilmediğine onları temin etti. Bu tamamen hayal ürünüydü, büyük ihtimalle Snowball’un yaydığı yalanların başlamasına kadar izi sürülebilirdi. Hayvanlardan birkaçı hâlâ hafif bir şüphe duyuyorlardı ama Squealer onlara kurnazca, “Bunun sizin hayalini kurduğunuz bir şey olmadığından emin misiniz, yoldaşlar? Sizde böyle bir kararın kaydı var mı? Herhangi bir yerde yazılı mı?” diye sordu. Ve bu tür bir şeyin kesinlikle yazılı bir kaydı olmadığına göre hayvanlar yanıldıklarına kanaat getirdiler.

Mr. Whymper kararlaştırıldığı gibi her pazartesi çiftliği ziyaret ediyordu. Uzun favorili, sinsî görünümlü bir adamdı,

önemsiz işlerle uğraşan bir dava vekiliydi ama Hayvan Çiftliği'nin bir simsara ihtiyacı olacağını ve komisyonun elde edilmeye değer olacağını herkesten önce fark edecek kadar keskin zekâlıydı. Hayvanlar onun geliş gidişlerini bir çeşit korkuyla izliyor, mümkün olduğu kadar ondan kaçınıyorlardı. Her şeye rağmen dört ayağı üzerinde duran Napoleon'un iki ayağı üzerinde duran Whymper'a emirler verdiğini görmek gururlarını okşuyor ve bu yeni düzenlemeye bir dereceye kadar razı olmalarını sağlıyordu. İnsan ırkıyla ilişkileri pek eskisi gibi değildi artık. İnsanlar şimdi gelişmekte olduğu için Hayvan Çiftliği'nden eskisinden daha az nefret etmiyorlardı, doğrusu hiç etmedikleri kadar nefret ediyorlardı. Bütün insanlar çiftliğin eninde sonunda iflas edeceğine ve her şeyin ötesinde yel değirmeninin bir başarısızlık örneği olacağına kesin gözüyle bakıyorlardı. Birahanelerde buluşuyorlar ve yel değirmeninin yıkılmaya mahkûm olduğunu ya da ayakta kalsa da asla çalışmayacağını krokiler çizerek birbirlerine ispatlıyorlardı. Yine de, istemeden de olsa, hayvanların kendi işlerini idare ederken elde ettikleri randıman karşısında belli bir saygı duymaya başlamışlardı. Bunun bir belirtisi Hayvan Çiftliği'nden hakiki adıyla bahsetmeleri ve adı hâlâ Köşk Çiftliği'ymiş gibi davranmamalarıydı. Ayrıca çiftliğini geri almaktan umudunu kesip ülkenin başka bir bölgesine taşınan Jones'un tarafını tutmaktan da vazgeçmişlerdi. Hayvan Çiftliği'nin henüz Whymper'ın aracılığı dışında dış dünyayla bir irtibatı yoktu, ama Napoleon'un ya Foxwood'dan Mr. Pilkington'la ya da Pinchfield'den Mr. Frederick'le belli bir iş anlaşmasına girmek üzere olduğuna dair söylentiler ayyuka çıkmıştı, ama anlaşılan aynı anda ikisiyle de anlaşması katiyen söz konusu değildi.

Domuzların aniden çiftlik evine taşınmaları ve orada oturmaya başlamaları bu sıralarda oldu. Hayvanlar yine ilk günlerde buna karşı bir karar alındığını hatırlar gibi oldular ve Squealer yine onları durumun böyle olmadığına ikna et-

meyi başardı. Çiftliğin beyinleri olan domuzların çalışmak için kesinlikle sakın bir yere ihtiyaçları olduğunu söyledi. Hem de basit bir domuz ahırını yerine bir evde oturması Lider'in (son zamanlarda Napoleon'dan Lider olarak bahsetmeyi âdet edinmişti) itibarı için daha uygun olurdu. Her şeye rağmen bazı hayvanlar domuzların yemeklerini mutfakta yemekle ve oturma odasını dinlenme mekânı olarak kullanmakla kalmadıklarını, ayrıca yataklarda uyuduklarını duyduklarında rahatsız oldular. Boxer bunu geleneksel "Napoleon her zaman haklıdır!" şiarıyla geçiştirdi, ama yataklara karşı kesin bir kural hatırladığını düşünen Clover ahırın sonuna gitti ve orada yazılı olan Yedi Emri çözmeye çalıştı. Tek tek harfleri okumaktan ileri gidemeyince Muriel'i alıp getirdi.

"Muriel," dedi, "bana Dördüncü Emri okusana. Asla yatakta uyumamak hakkında bir şey söylemiyor mu?"

Muriel biraz güçlükke heceledi.

"Şöyle diyor, 'Hiçbir hayvan çarşafı yatakta uyumayacak,'" diye okudu sonunda.

İlginçtir ki Clover Dördüncü Emrin çarşaflardan söz ettiğini hatırlayamamıştı ama orada duvarda yazdığına göre öyle olmalıydı. Ve o sırada beraberinde iki ya da üç köpeklerle oradan geçmekte olan Squealer bütün meseleyi uygun bir bakış açısına sokmayı başardı.

"Öyleyse biz domuzların artık çiftlik evinin yataklarında uyuduğumuzu duydunuz, yoldaşlar," dedi. "Neden olmasın? *Yataklara* karşı bir kural olduğunu düşünmüyordunuz herhalde. Bir yatak sadece uyuyacak bir yer anlamına gelir. Ahırdaki bir öbek saman da layıkıyla bir yatak sayılır. Kural insan icadı olan çarşafı karşıydı. Çiftlik evindeki yataklardan çarşafı kaldırdık, battaniyelerin arasında yatırıyoruz. Ayrıca yataklar da çok rahat! Ama bugünlerde meşgul olduğumuz zihinsel faaliyete göre ihtiyacımız olandan daha rahat değil, bunu söyleyebilirim, yoldaşlar. Bizi dinlenmek-

ten alıkoymazsınız, değil mi yoldaşlar? Görevlerimizi sürdüremeyecek kadar yorgun olmamızı istemezsiniz, değil mi? Elbette hiçbiriniz Jones'un geri gelmesini istemezsiniz?"

Hayvanlar ona bu konuda derhal güvence verdiler ve domuzların çiftlik evi yataklarında uyumaları konusunda bir daha hiçbir şey söylenmedi. Ve bundan birkaç gün sonra, domuzların bundan böyle sabahları diğer hayvanlardan bir saat daha geç kalkacakları duyurulduğunda bu konuda da bir şikâyet gelmedi.

Sonbahar geldiğinde hayvanlar yorgun ama mutluydular. Zor bir yıl geçirmişlerdi ve samanla tahılların bir kısmı satıldıktan sonra kış için yiyecek stokları hiç de bol sayılmazdı ama yel değirmeni her şeyi telafi ediyordu. İnşası artık neredeyse yarı yarıya bitmişti. Hasattan sonra bir süre açık ve kuru bir hava oldu ve hayvanlar çalışarak duvarları otuz santim daha yükseltebilirler diye taş bloklarla bir ileri bir geri ağır ağır gidip gelmeye degeceğini düşünerek her zamankinden daha fazla didindiler. Boxer geceleri bile bir iki saat çıkıp hasat ayının ışığında tek başına çalışıyordu. Hayvanlar boş zamanlarında yarı bitmiş değirmenin etrafında dönüp duvarlarının kuvvetine ve dikliğine hayran kalıyor, böyle görkemli bir şey inşa edebildiklerine şaşıyorlardı. Yel değirmeninin heyecanlandırmadığı tek hayvan, ihtiyar Benjamin'di; gerçi her zamanki gibi eşeklerin uzun yaşadıklarına dair gizemli sözünden başka bir şey söylemiyordu.

Kasım ayı şiddetli güneybatı rüzgârlarıyla birlikte geldi. İnşaat durmak zorundaydı çünkü hava artık betonu karıştırmak için fazla nemliydi. Sonunda fırtınanın çok şiddetli olduğu bir gece çiftlik binaları temelleri üzerinde sallandı ve ahırın damından birkaç kiremit uçtu. Tavuklar korku içinde gıdaklayarak uyandılar çünkü hepsi aynı anda rüyalarında uzakta bir silahın ateşlendiğini duymuşlardı. Sabah olduğunda bütün hayvanlar ahırlarından çıkıp bayrak direğinin devrildiğini ve meyve bahçesinin dibinde bir karaağacın turp

gibi kökünden söküldüğünü gördüler. Bunu tam da bütün hayvanların gırtlğından bir umutsuzluk feryadı yükseldiğinde fark etmişlerdi. Feci bir görüntü gözlerine ilişti. Yel değirmeni harabe halindeydi.

Hep birlikte değirmenin yanına koştular. Koşmaktansa yürümeyi tercih eden Napoleon, en önde koşar adım ilerliyordu. Evet, bütün çabalarının meyvesi orada temelleriyle aynı hizaya inmiş yatıyordu, öylesine zahmetle kırıp taşıdıkları taşlar her yere dağılmıştı. Başta konuşmaktan aciz bir halde durup dökülen taşların oluşturduğu süprüntüye kederle bakakaldılar. Napoleon arada bir toprağı koklayarak bir ileri bir geri sessizce gidip geliyordu. Kuyruğı kaskatı kesilmiş sert bir şekilde bir yandan öte yana seğıriyordu, bu onun yoğun zihinsel faaliyetinin bir işaretiydi. Karar vermiş gibi aniden durdu.

“Yoldaşlar,” dedi sakın bir halde. “Bunun sorumlusu kim, biliyor musunuz? Gece gelip yel değirmenimizi çökerten düşmanın kim olduğunu biliyor musunuz? SNOWBALL!” diye aniden gök gürültüsü gibi kükredi. “Snowball yaptı bunu! Tamamen kötülükten, planlarımızı kösteklemek ve utanç verici kovuluşunun intikamını almak için, bu hain gece çöktüğünde buraya sokularak bizim neredeyse bir yıllık çalışmamızı tahrip etti. Yoldaşlar, şimdi derhal Snowball’un idam cezasını resmi olarak ilan ediyorum. Onu adalete teslim eden hayvana ‘İkinci Sınıf Kahraman Hayvan’ ödülü ve yarım kile elma. Onu canlı yakalayan hayvana bir kile!”

Hayvanlar böyle bir davranıştan Snowball’un bile suçlu olabileceğini öğrenmekten fazlasıyla şaşkına dönmüşlerdi. Bir infial bağıışması oldu ve hepsi Snowball tekrar gelecek olursa, onu yakalamanın yollarını düşünmeye başladı. Neredeyse hemen o anda tümsekten biraz ileride otların arasında bir domuzun ayak izleri bulundu. İzler yalnızca birkaç metre sürülebiliyordu ama görünüşe bakılırsa çalı çitlerinin içinde bir deliğı kadar uzanıyordu. Napoleon

ayak izlerini iyice kokladı ve Snowball'un izleri olduğunu ilan etti. Snowball'un muhtemelen Foxwood Çiftliği tarafından geldiği kanısında olduğunu söyledi.

“Artık gecikme yok, yoldaşlar!” diye bağırdı Napoleon, ayak izlerini inceledikten sonra. “Yapılacak bir iş var. Bu sabah derhal yel değirmenini yeniden inşa etmeye başlıyoruz ve yağmur da yağsa, güneş de açsa, bütün kış boyunca inşasına devam edeceğiz. Bu sefil haine yaptığımız işi öyle kolay bozamayacağını göstereceğiz. Unutmayın ki yoldaşlar, planlarımızda hiçbir değişiklik olmamalı; günü gününe uygulanacak. İleri, yoldaşlar! Çok yaşa yel değirmeni! Çok Yaşa Hayvan Çiftliği!”

VII. Bölüm

Sert bir kıştı. Fırtınanın ardından sulu kar ve kar gelmiş, sonrasında da şubat ayına kadar erimeyen bir don takip etmişti. Hayvanlar dış dünyanın onları izlediğini ve değirmen zamanında bitmezse kıskanç insanların bayram edip neşeleneceklerini bildikleri için yel değirmeninin yeniden yapımına ellerinden gelen en iyi şekilde devam ettiler.

İnsanlar kötülük olsun diye yel değirmenini tahrip edenin Snowball olduğuna inanmıyormuş gibi davranıyorlardı: Duvarları çok ince olduğu için yıkıldığını söylüyorlardı. Hayvanlar durumun bu olmadığını biliyorlardı. Yine de duvarların eskisi gibi kırk beş santim değil, bu sefer doksan santim kalınlığında yapılmasına karar verildi, bu da çok daha fazla miktarda taş toplanması gerektiği anlamına geliyordu. Uzun bir süre taşocağı kar yığınları altında kaldı ve hiçbir şey yapılamadı. Takip eden kuru ayazda biraz ilerleme kaydedildi ama acımasız bir işti ve hayvanlar bundan eskiden olduğu gibi umutlu değillerdi. Hep üşüyorlardı, çoğunlukla karınları da açtı. Yalnızca Boxer ve Clover asla ümitsizliğe kapılmadılar. Squealer hizmetin hazzı ve çalışmanın onuru konusunda mükemmel konuşmalar yaptı ama diğer hayvanlar Boxer'ın gücünden ve dur durak bilmez "Daha çok çalışacağım!" haykırışından daha fazla ilham aldılar.

Ocak ayında yiyecek azaldı. Tahıl tayınında keskin bir düşüş oldu ve bunu telafi etmek için fazladan patates tayını verileceği ilan edildi. Derken üzeri yeterince örtülmemiş olan patates mahsulünün büyük bir kısmının donduğu anlaşıldı. Patatesler yumuşamış, bozulmuştu ve ancak birkaç tanesi yenebilecek durumdaydı. Hayvanların üst üste günlerce kepek ve pancardan başka yiyecek bir şeyleri olmadığı oluyordu. Açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı.

Bu durumun dış dünyadan gizlenmesi hayati önem taşıyordu. Yel değirmeninin çökmesinden cesaretlenen insanlar Hayvan Çiftliği hakkında yeni yalanlar uyduruyorlardı. Bir kez daha bütün hayvanların kıtlık ve hastalıktan öldükleri, kendi aralarında sürekli kavga ettikleri, yamyamlığa ve yeni doğanları öldürmeye başladıkları söylentileri yayılmıştı. Napoleon yiyecek durumu hakkında gerçeğin öğrenilmesinin doğurabileceği kötü sonuçların gayet iyi farkındaydı ve bunun aksi bir izlenimi yayması için Mr. Whymper'ı kullanmaya karar verdi. O zamana kadar hayvanların Whymper'ın haftalık ziyaretlerinde onunla ya çok az temasları olmuş ya da hiç olmamıştı; ancak şimdi birkaç seçilmiş hayvana, çoğunlukla koyunlara Whymper'ın duyabileceği bir mesafede rasgele tayının arttığından bahsetmeleri talimatı verilmişti. Napoleon ilave olarak depodaki neredeyse boş kovaların ağzına kadar kumla doldurulması emrini vermişti, sonra bunlar tahıl ve yemlerden kalanlarla örtüldü. Whymper'ın uygun bir bahane uydurularak depoya götürülüp bidonları görmesi sağlandı. Aldatılmıştı ve dış dünyaya Hayvan Çiftliği'nde yiyecek sıkıntısı olmadığını iletmeye devam etti.

Bununla beraber ocak ayı sonlarına doğru bir yerlerden daha tahıl sağlamanın gerekli olduğu açıkça belli olmuştu. Napoleon o günlerde nadiren ortaya çıkıyor, bütün zamanını her bir kapısını vahşi görünümlü köpeklerin koruduğu çiftlik evinde geçiriyordu. Dışarı çıktığında onu yakından çevreleyen ve birisi fazla yaklaşırsa hırlayan altı köpeğin refakatinde, törensel bir havada çıkıyordu. Pazar sabahları

bile genellikle ortaya çıkmıyor, emirlerini başka bir domuz, genellikle de Squealer aracılığıyla bildiriyordu.

Bir pazar sabahı Squealer yumurtlamak için henüz içeri girmiş olan tavukların yumurtalarını teslim etmeleri gerektiğini bildirdi. Napoleon, Whymper aracılığıyla haftada dört yüz yumurta için bir anlaşmayı kabul etmişti. Bunların geliri yaz gelip şartlar kolaylaşana kadar yeteri kadar tahıl ve yemi karşılayacaktı.

Tavuklar bunu duyduklarında feryat ettiler. Bu fedakârlığın gerekli olabileceği konusunda önceden uyarılmışlardı ama bunun gerçekten olacağına inanmamışlardı. Bahar ku-lu-kası için yumurtalarını daha yeni hazırlıyorlardı ve şimdi yumurtaları almak cinayet olur diye itiraz ettiler. Jones'un kovulmasından beri ilk kez isyanı andıran bir şey olmuştu. Siyah Minorka cinci üç genç tavuğunun liderliğinde tavuk-lar Napoleon'un isteklerine karşı çıkmak için kararlı bir gi-rişimde bulundular. Yöntemleri çatı kirişlerine uçup orada yumurtlamaktı, sonuç olarak yumurtalar yerde paramparça oluyordu. Napoleon'un tepkisi hızlı ve acımasız oldu. Ta-vukların tayınlarının durdurulmasını emretti ve bir tavuğa tek bir tane bile tahıl vermeye kalkışanın ölümle cezalandırı-lacağı hükmünü verdi. Bu emirlerin uygulanmasına köpek-ler nezaret ettiler. Tavuklar beş gün dayandılar, sonra tes-lim olup folluklarına döndüler. Bu süre içinde dokuz tavuk ölmüştü. Cesetleri meyve bahçesine gömülmüş ve koksidi-yozdan öldükleri açıklanmıştı. Whymper'ın bu olaydan hiç haberi olmadı ve yumurtalar zamanında teslim edildi, bir bakkal kamyonu haftada bir gelip yumurtaları alıyordu.

Bütün bu süre içinde Snowball'u gören olmadı. Komşu çiftliklerden birinde, ya Foxwood'da ya da Pinchfield'de saklandığı söylentileri vardı. Napoleon'un o zamana kadar komşu çiftçilerle arası eskisine göre biraz daha düzelmiş-ti. Avluda on yıl önce bir kayın koruluğu açılırken kesil-miş bir yığın kereste vardı. İyice kurumuştu ve Whymper,

Napoleon'a bunları satmasını tavsiye etmişti; Mr. Pilkington da, Mr. Frederick de onları almaya istekliydi. Napoleon ikisi arasında tereddüt ediyor, bir türlü karar veremiyordu. Ne zaman Frederick'le anlaşma noktasına gelse Snowball'un Foxwood'da saklandığının açıklanması, Pilkington'a yöneldiğinde ise Snowball'un Pinchfield'de olduğunun söylenmesi dikkat çekiyordu.

Bahar başlarında birdenbire endişe verici bir şey fark edildi. Snowball geceleri gizlice çiftliğe geliyordu! Hayvanlar bundan o kadar rahatsız olmuşlardı ki ahırlarında güç bela uyuyabiliyorlardı. Her gece karanlığın gizliliğine sığınarak içeri sızdığı ve her türlü fenalığı yaptığı söyleniyordu. Ekinleri çalıyor, süt güğümelerini deviriyor, yumurtaları kırıyor, tohum yataklarını eziyor ve meyve ağaçlarının kabuklarını kemiriyordu. Ne zaman bir şey ters gitse suçu Snowball'a yüklemek âdet haline gelmişti. Bir pencere kırılrsa ya da bir boru tıkanrsa Snowball'un gece gelip bunu yaptığını söyleyen birisi mutlaka çıkıyor ve deponun anahtarı kaybolduğunda bütün çiftlik Snowball'un anahtarı kuyuya attığına ikna oluyordu. İlginçtir ki kaybolan anahtar bir yem çuvalının altında bulunduğunda bile buna inanmaya devam ediyorlardı. İnekler hep bir ağızdan Snowball'un gizlice ahırlarına gelip uyurlarken onları sağdığını bildirdiler. O kış sıkıntı çıkartan sıçanların da Snowball'la işbirliği yaptığı söyleniyordu.

Napoleon, Snowball'un faaliyetlerinin adamakıllı soruşturulmasını emretti. Köpekleri eşliğinde dışarı çıktı ve çiftlik binalarını dolaşarak dikkatle denetledi, diğer hayvanlar onu saygılı bir mesafeden takip ettiler. Napoleon birkaç adımda bir durup Snowball'un ayak izlerini tespit etmek için yeri kokladı, bunu koklayarak yapabildiğini söyledi. Ahırda, inek ağlında, kümeslerde, sebze bahçesinde her köşeyi kokladı ve neredeyse her yerde Snowball'un izine rastladı. Burununu yere dayıyor, birkaç derin nefes çekiyor ve berbat bir sesle, "Snowball! Buradaymış! Kokusunu açık bir şekilde

alabiliyorum!” diyordu ve “Snowball” ismini duyunca bütün köpekler kan donduran hırlamalar çıkarıyorlar ve yan dişlerini gösteriyorlardı.

Hayvanlar eni konu korkmuşlardı. Snowball etraflarındaki havayı kaplayan ve onları türlü tehlikeyle tehdit eden bir çeşit görünmez etkiydi sanki. Akşam olduğunda Squealer onları bir araya topladı ve yüzünde telaşlı bir ifadeyle vermesi gereken önemli bir haber olduğunu söyledi.

“Yoldaşlar!” diye bağırdı Squealer, sinirli bir halde sıçrayıp durarak. “Korkunç bir şey öğrendik. Snowball kendini şimdi bile bize saldırmayı ve çiftliğimizi elimizden almayı planlayan Pinchfield Çiftliği’ndeki Frederick’e satmış! Saldırı başladığında Snowball ona kılavuzluk edecek. Ama bundan da kötüsü var. Biz Snowball’un isyanının sırf guru ru ve ihtirasından olduğunu zannetmiştik. Ama yanılmışız, yoldaşlar. Gerçek nedenin ne olduğunu biliyor musunuz? Snowball baştan beri Jones’la işbirliği içindeydi! O hep Jones’un gizli ajanıydı. Bütün bunları geride bıraktığı, yeni bulduğumuz belgeler ispatlıyor. Benim kafamda birçok şeyi açıklığa kavuşturuyor, yoldaşlar. Ağıl Savaşı’nda bozguna uğrayıp mahvolmamız için nasıl –neyse ki başarılı olamadan– girişimde bulunduğunu kendi gözlerimizle görmedik mi?”

Hayvanlar afallamıştı. Bu, Snowball’un yel değirmenini mahvedişini fazlasıyla aşan bir kötülüktü. Ama bunu tam olarak kavramaları birkaç dakika aldı. Snowball’un Ağıl Savaşı’nda nasıl herkesin önünde taarruza geçtiğini, her an onları nasıl toparlayıp cesaretlendirdiğini ve Jones’un silahının saçmaları sırtını yaraladığında bile nasıl bir an bile durmadığını hepsi hatırladılar ya da hatırladıklarını zannettiler. Başta bütün bunları Jones’un safında yer almasıyla bağdaştırmaları biraz zor oldu. Nadiren soru soran Boxer’in bile kafası karışmıştı. Yere yattı, ön toynaklarını altına aldı, gözlerini kapadı ve büyük bir çabayla düşüncelerini toparlamaya çalıştı.

“Buna inanmıyorum,” dedi. “Snowball Ağıl Savaş’ında cesurca çarpıştı. Onu kendi gözlerimle gördüm. Savaşın hemen sonrasında ona ‘Birinci Sınıf Kahraman Hayvan’ ödülü vermedik mi?”

“O bizim hatamızdı, yoldaş. Şimdi artık biliyoruz ki – hepsi bulduğumuz gizli belgelerde yazılı– bizi mahvımıza sürüklemeye çalışıyormuş.”

“Ama yaralanmıştı,” dedi Boxer. “Hepimiz onun kanlar içinde koştuğunu gördük.”

“O planın bir parçasıydı!” diye bağırdı Squealer. “Jones’un atışı onu yalnızca sıyırdı. Bunu onun kendi elyazısıyla gösterebilirim, okuyabilirsiniz. Plan Snowball’un kritik bir anda kaçmak için bir işaret verip alanı düşmana bırakmasıydı. Ve neredeyse başarılı da oluyordu – hatta diyebilirim ki, yoldaşlar, kahraman Liderimiz Yoldaş Napoleon olmasaydı başarılı olurdu. Tam da Jones ve adamları avluya girdikleri sırada Snowball’un nasıl aniden dönüp kaçtığını ve bir sürü hayvanın da onu takip ettiğini hatırlamıyor musunuz? Hem tam o anda, herkes paniğe kapılmış ve her şey kaybedilmiş gibiyken Yoldaş Napoleon’un ‘İnsanlığa Ölüm!’ diye bağıırıp ileri atılarak dişlerini Jones’un bacaklarına geçirdiğini de hatırlamıyor musunuz? Bunu elbette hatırlıyorsunuz, yoldaşlar, değil mi?” dedi Squealer, bir o yana bir bu yana sıçrayarak.

Squealer şimdi manzarayı böyle detaylı anlatıp gözlerinin önüne getirince hayvanlara hatırlıyorlarmış gibi geldi. En azından savaşın en kritik anında Snowball’un kaçmak için döndüğünü hatırladılar. Ama Boxer hâlâ biraz huzursuzdu.

“Snowball’un başlangıçta hain olduğuna inanmıyorum,” dedi sonunda. “O zamandan beri yaptıkları başka. Ama onun Ağıl Savaşı sırasında iyi bir yoldaş olduğuna inanıyorum.”

“Liderimiz Yoldaş Napoleon,” dedi Squealer, çok yavaş ve kesin bir ifadeyle konuşarak, “Snowball’un baştan beri

Jones'un ajanı olduğunu kesin olarak – kesin olarak, yoldaş – ifade etti – evet, hem de daha İsyan aklımızdan bile geçmeden çok daha önceden beri.”

“Ah, o zaman başka!” dedi Boxer. “Yoldaş Napoleon söylediyse doğru olmalı.”

“Olması gereken ruh bu, yoldaş!” diye bağırdı Squealer ama Boxer’a küçük gözlerini kırıştıtarak çok çirkin bir bakış attığı da gözlerden kaçmadı. Tam dönmüş giderken birden durakladı ve etkileyici bir tavırla ekledi: “Bu çiftlikteki bütün hayvanları gözlerini dört açmaları için uyarıyorum. Çünkü şu anda Snowball’un gizli ajanlarının aramızda gizlice dolaştıklarını düşünmek için sebeplerimiz var!”

Dört gün sonra, akşamüzeri Napoleon bütün hayvanların bahçede toplanmaları emrini verdi. Hepsi bir araya geldiklerinde Napoleon çiftlik evinden çıktı, iki madalyasını da takmıştı (çünkü kısa bir süre önce kendisine ‘Birinci Sınıf Kahraman Hayvan’ ve ‘İkinci Sınıf Kahraman Hayvan’ ödüllerini vermişti), dokuz kocaman köpeği etrafında sıçrayıp oynuyorlar ve hayvanların ödlerini koparan hırıltılar çıkarıyorlardı. Hepsi, sanki az sonra feci bir şey olacağını önceden biliyormuş gibi sessizce olduğu yere sinmişti.

Napoleon haşın bir tavırla dikilmiş, seyircilerini süzüyordu; sonra çok tiz bir ses çıkardı. Köpekler derhal ileri atılarak domuzlardan dördünü kulaklarından yakaladılar, acı ve korku içinde bağrıışan hayvanları Napoleon’un ayağının dibine sürüklediler. Domuzların kulakları kanıyordu, köpekler kanın tadını aldılar ve birkaç dakikalığına çıldırılmış gibi oldular. Köpeklerden üçü herkesi şaşkınlığa uğratarak Boxer’ın üzerine atıldı. Boxer geldiklerini gördü ve iri çiftesini yukarı kaldırdı, köpeklerden birini havada yakaladı ve yere vurdu. Köpek merhamet için yalvararak feryat etti ve diğer ikisi kuyruklarını kıstırıp kaçtılar. Boxer köpeği ezip öldürmesi mi, yoksa serbest bırakması mı gerektiğini anlamak için Napoleon’a baktı. Napoleon’un yüzü değişir gibi

oldu ve sert bir ifadeyle Boxer'a köpeği bırakmasını emretti, bunun üzerine Boxer toynağını kaldırdı ve köpek yaralı bir halde ve uluyarak tırıs tırıs uzaklaştı.

Kargaşa hemen yatıştı. Dört domuz çehrelerinin her çizgisinde suçları yazılıymış gibi titreyerek bekleştiler. Napoleon onlardan suçlarını itiraf etmelerini istedi. Bunlar Napoleon pazar toplantılarını iptal ettiğinde protesto eden dört domuzdu. Daha fazla uyarıya gerek kalmadan Snowball kovulduğundan beri onunla gizlice temasta olduklarını, yel değirmenini yıkmak için onunla işbirliği yaptıklarını ve Hayvan Çiftliği'ni Mr. Frederick'e teslim etmek için Snowball'la bir anlaşma yaptıklarını itiraf ettiler. Snowball'un geçmiş yıllarda Jones'un gizli ajanı olduğunu onlara itiraf ettiğini de eklediler. İtiraflarını bitirdiklerinde köpekler hemen onların boğazlarını yırttı ve Napoleon feci bir ses tonuyla diğerlerinin itiraf edeceği bir şey olup olmadığını sordu.

Yumurtalarla ilgili isyan girişiminin elebaşları olan üç tavuk öne çıkıp Snowball'un rüyalarında onlara gözüktüğünü ve Napoleon'un emirlerine uymamaları için kışkırttığını bildirdiler. Onlar da katledildiler. Sonra bir kaz öne çıkıp geçen yılki hasat sırasında altı başağı gizleyip gece yediğini itiraf etti. Sonra bir koyun içme havuzuna işediğini itiraf etti –kendisini bunu yapmaya Snowball'un teşvik ettiğini söyledi– ve başka iki koyun Napoleon'un sadık takipçisi olan yaşlı bir koçu öksürmekten helak olana kadar bir ateşin etrafında kovalayarak öldürdüklerini itiraf ettiler. Hepsi oracıkta katledildiler. İtiraf ve infazlar Napoleon'un ayaklarının dibinde bir ceset yığını birikene kadar böylece sürüp gitti ve havada Jones kovulduğundan beri hiç olmayan yoğun bir kan kokusu vardı.

Her şey bittiğinde domuzlar ve köpekler haricinde geri kalan hayvanlar grup halinde sessizce uzaklaştılar. Sarsılmışlardı ve perişan haldeydiler. Neyin daha şaşırtıcı olduğunu bilemiyorlardı – Snowball'la işbirliği yapan hayvan-

ların hainliği mi, yoksa daha yeni şahit oldukları zalimce cezalandırma mı? Eski günlerde de aynı derecede kötü kan dökülen manzaralar sık sık oluyordu ama şimdi kendi aralarında olduğu için hepsinin gözünde çok daha kötüydü. Jones çiftlikten gittiğinden beri hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmemişti. Bir sıçan bile öldürülmemişti. Yarı bitmiş yel değirmeninin olduğu tepeye gittiler ve hep birlikte sanki sıcaklık arıyormuş gibi birbirlerine sokulup oturdular –Clover, Muriel, Benjamin, inekler, koyunlar, bir sürü kaz ve tavuk– elbette Napoleon hayvanların toplanmasını emretmeden hemen önce birdenbire ortadan kaybolan kedi hariç herkes. Bir süre hiç kimse konuşmadı. Bir tek Boxer ayakta kaldı. Yerinde duramıyor, ileri geri gidip geliyor, uzun siyah kuyruğunu yana sallıyor ve arada sırada küçük bir şaşkınlık kişnemesi koyuveriyordu. Nihayet şöyle dedi:

“Anlamıyorum. Çiftliğimizde böyle şeyler olabileceğine inanmazdım. Kendi hatalarımız yüzünden olmalı. Gördüğüm kadınla çözüm daha çok çalışmakta. Bundan sonra sabahları tam bir saat daha erken kalkacağım.”

Ve hantal tırsıyla taş ocağının yolunu tuttu. Oraya vardığında peş peşe iki yığın taş topladı ve gece yatmaya gitmeden bunları yel değirmenine sürükledi.

Hayvanlar sessizce Clover'ın etrafında toplandılar. Yattıkları tepeden geniş bir kır manzarası görülebiliyordu. Hayvan Çiftliği'nin büyük bir bölümü gözlerinin önündeydi – anayola kadar uzanan geniş çayır, otlak, koru, içme su havuzu, buğday filizlerinin sık ve yemyeşil olduğu sürülmüş tarlalar ve bacalarından dumanın kıvrılarak çıktığı çiftlik binalarının kırmızı damları. Dupduru bir bahar akşamıydı. Çimen ve aralarından açan çiçeklerin fışkırdığı çalı çitleri güneşin yatay ışınlarıyla altın rengine boyanmıştı. Çiftlik hayvanlara hiç bu kadar cazip görünmemişti ve kendi çiftlikleri olduğunu, her kanşının kendi mülkleri olduğunu şaşırarak hatırladılar. Clover yamaçtan aşağı bakarken gözleri

yaşlarla doldu. Eğer düşüncelerini söyleyebilseydi yıllar önce insan ırkını devirme çabasına giriştiklerinde hedeflerinin bu olmadığını söylerdi. Büyük Üstat'ın onları isyana teşvik ettiği gece sabırsızlıkla bekledikleri şey, dehşet ve katliam manzaraları değildi. Hayalinde bir gelecek canlandırabilse, açlık ve kırbaçtan kurtulmuş, hepsinin eşit olduğu, hepsinin kendi kapasitesine göre çalıştığı, Üstat'ın konuşma yaptığı gece kendisinin ön ayaklarıyla kaybolan ördek yavrularını korumuş olduğu gibi güçlülerin zayıfları koruduğu bir hayvan toplumu olurdu bu. Nedenini bilmiyordu ama bunun yerine her yerde hırlayan vahşi köpeklerin dolaştığı ve yoldaşlarının şaşırtıcı suçlarını itiraf ettikten sonra paramparça edilmesini izlemek zorunda kaldıkları, kimsenin düşüncelerini söylemeye cesaret edemediği bir devir gelmişti. Aklında ne isyan ne de itaatsizlik düşüncesi vardı. Biliyordu ki hal böyleyken bile Jones'un günlerine göre çok daha iyi durumdaydılar ve her şeyden önce insanların dönmesine engel olmak gerekirdi. Ne olursa olsun sadık kalacak, çok çalışacak, ona verilen emirleri yerine getirecek ve Napoleon'un liderliğini kabul edecekti. Ama yine de kendisinin ve diğer bütün hayvanların umutları ve çabaları bunun için değildi. Yel değirmenini inşa etmeleri ve Jones'un silahının kurşunlarına göğüs germeleri bunun için değildi. Clover ifade edecek sözcüklerden yoksun olsa da düşünceleri böyleydi.

Sonunda bulamadığı sözcüklerin yerini tutacağını hissederek "İngiltere'nin Hayvanları"nı söylemeye başladı. Etrafında oturan diğer hayvanlar da ona katıldılar ve üç kez söylediler – ahenkli ama daha önce hiç söylemedikleri biçimde usulca ve kederle.

Üçüncü kez söylemeyi bitirdikleri sırada Squealer, yanında iki köpekle, önemli bir şey söyleyecekmiş gibi bir havada yaklaştı. Yoldaş Napoleon'un özel bir emriyle "İngiltere'nin Hayvanları"nın yürürlükten kalktığını bildirdi. O andan itibaren söylemek yasaktı.

Hayvanlar afallamışlardı.

“Neden?” diye bağırdı Muriel.

“Artık buna ihtiyaç yok, yoldaş,” dedi Squealer sert bir tavırla. “‘İngiltere’nin Hayvanları’ İsyan’ın şarkısıydı. Ama İsyan artık tamamlandı. Bugün akşamüzeri hainlerin idamı son aşamaydı. Hem dış hem iç düşmanlar bozguna uğratıldılar. ‘İngiltere’nin Hayvanları’nda gelecek günlerde daha iyi bir toplum özlemimizi ifade ettik. Ama o toplum artık kuruldu. Bundan böyle bu şarkının bir amacı kalmadığı açık.”

Bazı hayvanlar korkmalarına rağmen protesto edebildilerdi belki ama tam o anda koyunlar olağan “Dört ayak iyi, iki ayak kötü” melemelerine giriştiler, bu birkaç dakika sürdü ve tartışmayı sonlandırdı.

Böylece “İngiltere’nin Hayvanları” bir daha hiç duyulmadı. Bunun yerine şair Minimus şöyle başlayan başka bir şarkı besteledi:

*Hayvan Çiftliği, Hayvan Çiftliği,
Benden sana asla bir zarar gelmeyecek!*

Bu şarkı her pazar sabahı bayrak çekildikten sonra söylendi. Ama görünüşe bakılırsa şarkının ne sözleri ne de melodisi hayvanlar için “İngiltere’nin Hayvanları”nın yanına bile yaklaşamazdı.

VIII. Bölüm

Birkaç gün sonra, idamların neden olduğu dehşet yatıştı-
tığında, hayvanların bazıları Altıncı Emrin “Hiçbir hayvan
başka bir hayvanı öldürmeyecek” diye buyurduğunu ha-
tırladılar – ya da hatırladıklarını düşündüler. Kimse bunu
domuzların ve köpeklerin yanında söylemeye kalkışmadığı
halde yapılan katliamların bununla bağdaşmadığını hissed-
iyorlardı. Clover Benjamin’den Altıncı Emri ona okumasını
istedi ve Benjamin her zamanki gibi böyle meselelere burnu-
nu sokmayı reddettiğini söyleyince, Clover Muriel’ı çağırdı.
Muriel Emri Clover için okudu. Emir şöyleydi: “Hiçbir hay-
van *bir sebebi olmaksızın* başka bir hayvanı öldürmeyecek-
tir.” Her nasılsa, bir sebebi olmaksızın sözcükleri hayvanla-
rın hafızasından silinip gitmişti. Ama görüyorlardı ki Emir
ihlal edilmemişti; çünkü Snowball’la işbirliği yapan hainleri
öldürmenin iyi bir sebebi olduğu açıktı.

Bütün yıl boyunca hayvanlar bir önceki yıla göre daha
sıkı çalıştılar. Öncekinin iki misli kalınlığında duvarlarıyla
yel değirmenini yeniden inşa etmek ve belirlenen tarihte bi-
tirmek, bir yandan da çiftliğin olağan işlerini yürütmek mu-
azzam bir emek gerektiriyordu. Hayvanlara Jones’un zama-
nında çalıştıklarından daha uzun saatler çalışıyorlarmış ve
daha iyi beslenmiyorlarmış gibi geldiği zamanlar oluyordu.
Squealer pazar sabahları paçasıyla uzun bir kâğıt şerit tuta-

rak onlara her tür gıda ürünü üretiminin duruma göre yüzde iki yüz, üç yüz ya da beş yüz arttığını ispatlayan rakamlar okuyordu. Hayvanlar ona inanmamak için bir neden görmiyorlardı, özellikle de İsyan'dan önceki durumun nasıl olduğunu çok net hatırlayamadıkları için. Buna karşın, yakın bir gelecekte kendilerine daha az rakam, daha fazla yiyecek verilse daha iyi olacağını düşündükleri günler oluyordu.

Artık bütün emirler Squealer ya da diğer domuzlardan biri aracılığıyla iletiliyordu. Napoleon en fazla on beş günde bir toplum içinde görülüyordu. Ortaya çıktığında da beraberinde köpeklerden oluşan maiyetinin yanı sıra bir de önünden giden ve bir tür tellal vazifesi gören yavru bir horoz oluyordu ve Napoleon konuşmaya başlamadan avaz avaz “Ü-ü-rüüü-üüüü” diye bağıriyordu. Napoleon’un çiftlik evinde bile diğerlerinden ayrı bir dairede ikamet ettiği söyleniyordu. Yemeklerini ona hizmet eden iki köpekle yalnız yiyordu ve her zaman, oturma odasındaki vitrinde duran Crown Derby porselen yemek takımının tabaklarında yiyordu. Ayrıca her yıl diğer iki yıldönümünün yanı sıra Napoleon’un doğum gününde de saygı atışı yapılacağı ilan edilmişti.

Napoleon’a artık yalnızca “Napoleon” denmiyordu. Ondan her zaman resmi bir tarzda “Liderimiz Yoldaş Napoleon” olarak bahsediliyor ve domuzlar onun için Bütün Hayvanların Babası, İnsan Irkının Dehşeti, Koyun Ağılının Koruyucusu, Yavru Ördeklerin Dostu ve bunlara benzer isimler icat etmekten hoşlanıyorlardı. Squealer yaptığı konuşmalarda yanaklarından gözyaşları süzülerek Napoleon’un bilgeliğinden ve yüreğinin iyiliğinden, her yerdeki hayvanlara karşı, hatta özellikle de başka çiftliklerde hâlâ cehalet içinde ve esaret altında yaşayan mutsuz hayvanlara karşı beslediği derin sevgiden bahsediyordu. Her büyük başarı ve her talihli hamle için Napoleon’un hakkını teslim etmek âdet haline gelmiş-

ti. Bir tavuğun diğerine, “Liderimiz Yoldaş Napoleon’un rehberliği sayesinde altı günde beş yumurta yumurtladım” dediğini; ya da havuzda içecek keyfi yapmakta olan iki ineğin “Yoldaş Napoleon’un liderliğine şükürler olsun, bu su ne kadar da lezzetli!” diye bağırıldığını sık sık duyabilirdiniz. Çiftlikteki genel duygu Minimus’un yazdığı “Yoldaş Napoleon” isimli şiirde ifade ediliyordu. Şiir şöyleydi:

*Babasızların arkadaşı!
Mutluluk kaynağı!
Yem kovasının tanrısı! Ah,
Bakınca senin gökteki güneş gibi
Sakin ve buyurgan gözlerine
Nasıl da alev alıyor ruhum,
Yoldaş Napoleon!*

*Bütün yaratıklarına
Sevgi verensin,
Günde iki kez karnımızı dolduran, üzerinde yuvarlanacak
temiz saman verensin;
Küçük büyük bütün hayvanlar,
Bu ahırda huzur içinde uyuyorlar,
Sensin hepsini kollayan,
Yoldaş Napoleon!*

*Meme emen bir domuzum olsa,
Yarım litrelik bir şişe kadar ya da
Bir merdane kadar bile büyümeden önce,
Sana bağlı ve sadık olmayı öğrenmeli,
Evet, ilk viyaklaması
“Yoldaş Napoleon!” olmalı.*

Napoleon bu şiiri onayladı ve büyük ahırın duvarına, Yedi Emrin karşı duvarına yazılmasını sağladı. Üzerine de

Napoleon'un profilden bir resmi çizildi, bunu da Squealer beyaz boyayla yapmıştı.

Bu sırada Napoleon, Whymper aracılığıyla Frederick ve Pilkington'la karmaşık müzakerelere girişmişti. Kereste yığını hâlâ satılmamıştı. İki arasında keresteyi almak için Frederick daha hevesliydi ama makul bir fiyat teklifinde bulunmuyordu. Aynı zamanda yeniden Frederick ve adamlarının Hayvan Çiftliği'ne saldırıp onda azgın bir kıskançlık uyandıran bir bina olan yel değirmenini yıkmayı planladıklarına dair söylentiler çıkmıştı. Snowball halen Pinchfield Çiftliği'nde gizleniyor diye biliniyordu. Yazın ortasında hayvanlar, üç tavuğun ortaya çıkıp Snowball'un teşvikiyle Napoleon'u öldürmeyi planladıklarını itiraf ettiğini duyduklarında telaşlandılar. Tavuklar derhal idam edildiler ve Napoleon'un emniyeti için yeni önlemler alındı. Geceleri yatağının her bir köşesinde birer köpek olmak üzere dört köpek koruyordu onu ve adı Pinkeye olan genç bir domuza Napoleon'un bütün yemeklerini zehirli olabilir diye o yemeden önce tatma görevi verilmişti.

Aynı sıralarda Napoleon'un keresteyiğini Mr. Pilkington'a satmak için anlaşma yaptığı açıklanmıştı; ayrıca Hayvan Çiftliği'yle Foxwood arasında belirli ürünlerin değiş tokuşu için düzenli bir anlaşma yapacaktı. Napoleon ile Pilkington arasındaki ilişkiler, sadece Whymper aracılığıyla yürütülse bile artık neredeyse dostça bir hal almıştı. Hayvanlar Pilkington'a bir insan olarak güvenmiyorlar ama onu Frederick'e bin kat tercih ediyorlardı; ikisinden de korkuyor, ikisinden de nefret ediyorlardı. Yaz ilerleyip yel değirmeni tamamlanmaya yüz tuttuğunda haince bir saldırının yaklaşmakta olduğu söylentileri gittikçe artıyordu. Dedikodulara göre Frederick onlara karşı tüfeklerle silahlanmış yirmi adam getirmeye niyetliydi ve Hayvan Çiftliği'nin tapusunu ele geçirebilirse soru sormamaları için hâkimlerle polislerle şimdiden rüşvet vermişti. Üstelik Pinchfield'den Frederick'in hayvanları üzerinde

uyguladığı gaddarlıklar hakkında feci rivayetler geliyordu. Yaşlı bir atı ölümüne kamçılımıştı, ineklerini aç bırakıyordu, bir köpeği fırına atarak öldürmüştü, akşamları horozları ayaklarına jilet parçaları bağlayıp dövüştürerek eğleniyordu. Hayvanlar yoldaşlarına bütün bunların yapıldığını duyduklarında küplere bindiler; hep birlikte dışarı çıkıp Pinchfield Çiftliği'ne saldırmaları, insanları dışarı atmaları ve hayvanları serbest bırakmaları için izin verilmesini isteyerek arada sırada patırtı çıkartıyorlardı. Ama Squealer onlara düşünmeden girilen ani hareketlerden kaçınmalarını ve Yoldaş Napoleon'un stratejisine güvenmelerini tavsiye etti.

Buna rağmen Frederick'e karşı olumsuz duygular giderek artıyordu. Bir pazar sabahı Napoleon ahıra geldi ve hiçbir zaman kereste yığını Frederick'e satmak gibi bir niyeti olmadığını açıkladı; onun gibi alçaklarla alışverişin onur kırıcı olduğunu düşünüyordu. İsyan'ın haberlerini yaymak için hâlâ dışarı gönderilen güvercinlerin Foxwood'un herhangi bir yerine ayak basmalarını yasaklanmış, ayrıca eski sloganları "İnsanlığa Ölüm" yerine "Frederick'e Ölüm" sloganını benimsemeleri emredilmişti. Yaz sonlarında Snowball'un bir entrikası daha açığa çıkmıştı. Buğdayları yabancı otlar bürümüşü ve anlaşıldı ki Snowball gece ziyaretlerinden birinde yabancı ot tohumlarını tahıl tohumlarıyla karıştırmıştı. Entrikaya ortak olan bir erkek kaz Squealer'a suçunu itiraf etmiş ve zehirli itüzümlerinden yiyerek derhal intihar etmişti. Hayvanlar şimdi Snowball'un, birçoğunun o zamana kadar inanmış olduğu gibi "Birinci Sınıf Kahraman Hayvan" ödülünü asla almamış olduğunu öğrenmişlerdi. Bu yalnızca Ağıl Savaşı'ndan sonra Snowball'un kendi yaymış olduğu bir efsaneydi. Ödüllendirilmek bir yana, savaşta korkaklık etmekten kınanmıştı. Hayvanların bazıları bir kez daha bunu belli bir şaşkınlıkla karşılamışlardı ama Squealer onları hafızalarının yanıltıcı olduğuna dair ikna etmişti.

Sonbaharda müthiş ve çok yorucu bir çabayla –çünkü aynı sırada hasadın da toplanması gerekiyordu– yel değirmeni bitmişti. Hâlâ makinelerin kurulması gerekiyordu ve Whymper bunların alımı için pazarlık ediyordu ama bina tamamlanmıştı. Bütün zorluklara rağmen; deneyimsizliğe, ilkel alet edevata, şanssızlığa ve Snowball’un hainliğine rağmen iş gecikmeden tam gününde bitmişti! Hayvanlar yorgun ama gururlu bir halde şaheserlerinin etrafında dönüp durdular, gözlerine ilk yapıldığından da güzel gözüküyordu. Üstelik duvarlar eskisinin iki katı kalınlığındaydı. Bu sefer patlayıcılardan başka bir şey yıkamazdı onları! Ve ne kadar çok emek verdiklerini, ne engellerin üstesinden geldiklerini ve yelkenler dönüp dinamolar çalışmaya başladığında bunun hayatlarında yaratacağı muazzam farkı düşündüklerinde; bütün bunları düşündüklerinde yorgunluklarını unutup zafer çığlıkları atarak yel değirmeninin etrafında zıplayıp durdular. Bizzat Napoleon da köpekleri ve yavru horozunun eşliğinde, tamamlanmış işi denetlemek üzere geldi; hayvanları başarılarından dolayı şahsen tebrik etti ve yel değirmeninin isminin Napoleon Değirmeni olacağını ilan etti.

İki gün sonra hayvanlar özel bir toplantı için ahıra çağırıldılar. Napoleon kereste yığını Frederick’e sattığını söylediğinde şaşkınlıktan donakaldılar. Ertesi gün Frederick’in yük arabaları gelecek ve taşımaya başlayacaklardı. Napoleon, Pilkington’la dostluk eder gibi görüldüğü bütün bu süre boyunca aslında Frederick’le gizli bir anlaşmaya varmıştı.

Foxwood’la bütün ilişkiler kopmuştu; Pilkington’a aşağılayıcı mesajlar gönderilmişti. Güvercinlere Pinchfield Çiftliği’ni görmezden gelmeleri ve sloganlarını “Frederick’e Ölüm” yerine “Pilkington’a Ölüm” olarak değiştirmeleri söylenmişti. Napoleon aynı zamanda Hayvan Çiftliği’nin saldırıya uğrayacağı yolundaki hikâyelerin tamamen uydurma olduğu ve Frederick’in kendi hayvanlarına yönelik gadarlıklarına dair masalların fazlasıyla abartıldığı konusunda

hayvanlara güvence verdi. Büyük ihtimalle bütün bu söylentiler Snowball ve ajanlarından kaynaklanıyordu. Şimdi anlaşılmıştı ki Snowball nihayetinde Pinchfield Çiftliği'nde saklanmıyordu ve aslında hayatı boyunca hiç oraya gitmemişti: Foxwood'da – söylendiğine göre hatırı sayılır bir lüks içinde– yaşıyordu ve aslında geçmiş yıllarda Pilkington'ın pansiyoneri olmuştu.

Domuzlar Napoleon'un kurnazlıklarıyla coşuyorlardı. Pilkington'la dost görünerek Frederick'i fiyatı on iki sterlin artırmaya zorlamıştı. Ama diyordu Squealer, Napoleon'un zekâsının üstün niteliği hiç kimseye, Frederick'e bile güvenmemesinden belliydi. Frederick kerestelerin parasını çek denilen bir şeyle ödemek istemişti; bunun, üzerinde bir ödeme vaadi yazılı olan bir kâğıt parçası olduğu anlaşılıyordu. Ama Napoleon Frederick'ten daha akıllıydı. Ödemenin keresteler taşınmadan önce gerçek beş sterlinlik banknotlar halinde yapılmasını talep etti. Frederick ödemeyi çoktan yapmıştı ve ödediği tutar yel değirmeni için makineleri almaya ancak yetmişti.

Bu meyanda kereste çok hızlı bir şekilde arabalara yüklenip götürülüyordu. Hepsi götürüldükten sonra ahırda hayvanların Frederick'in banknotlarını denetlemeleri için bir özel toplantı daha yapıldı. Her iki madalyasını da takmış keyifle gülümseyen Napoleon, platformun üzerindeki saman yatağa uzanmıştı; çiftlik evinden getirilen porselen bir tabağa özenle istiflenmiş para, yanında duruyordu. Hayvanlar tek sıra halinde, usulca yanından geçtiler ve her biri gözünü dikip paralarına baktı. Boxer burnunu uzatıp banknotları kokladı ve beyaz pelürlere nefesiyle karışıp hışırdadı.

Üç gün sonra feci bir patırtı koptu. Whympers yüzü bembeyaz kesilmiş bir halde bisikletiyle acele içinde yoldan geldi, bisikleti yere bıraktı ve doğrudan çiftlik evine girdi. Hemen akabinde Napoleon'un dairesinden boğulur gibi bir öfke kükremesi yükseldi. Olup bitenin haberi çiftlikte orman

yangını gibi yayıldı. Banknotlar sahteydi! Frederick odunları bedavaya almıştı!

Napoleon derhal hayvanları bir araya topladı ve feci bir ses tonuyla Frederick'in ölüm cezasını ilan etti. Yakalandığında diri diri kaynatılması gerekir, dedi. Aynı zamanda bu haince eylemden sonra en kötüsünün beklenebileceği konusunda hayvanları uyardı. Frederick ve adamları her an uzun zamandır beklenen saldırılarına geçebilirlerdi. Çiftliğin bütün girişlerine nöbetçiler yerleştirilmişti. Ek olarak dört güvercin bir uzlaşma mesajıyla Foxwood'a gönderilmişti, mesajın Pilkington'la iyi ilişkileri yeniden kurması umuluyordu.

Hemen ertesi sabah saldırı başladı. Nöbetçiler Frederick ve takipçilerinin beş parmaklıkları kapıdan girdikleri habiriyle koşarak geldiklerinde hayvanlar kahvaltı ediyorlardı. Hayvanlar cesurca onları karşılamak için fırladılar ama bu sefer Ağıl Savaşı'ndaki kolay zaferi kazanamadılar. Altısı silahlı on beş adam vardı ve elli metre kadar yaklaşır yaklaşmaz ateş etmeye başladılar. Hayvanlar korkunç patlamalar ve batan saçmalara karşı koyamadılar ve Napoleon ile Boxer'ın onları toparlama çabalarına rağmen kısa zamanda geri püskürtüldüler. Birkaçı çoktan yaralanmıştı. Çiftlik binalarına sığınıp yarıklardan ve budak deliklerinden temkinli bir şekilde dışarı baktılar. Yel değirmeni dahil bütün otlak düşmanın eline geçmişti. O anda Napoleon'un bile kendini kaybetmiş gibi bir hali vardı. Hiçbir şey söylemeden, kuyruğu kaskatı kesilmiş seğirtirken bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Foxwood'a doğru düşünceli bakışlar atıyordu. Eğer Pilkington ve adamları onlara yardım ederlerse günü hâlâ kurtarabilirlerdi. Ama tam o sırada bir önceki gün gönderilen dört güvercin geri gelmişti ve birisi Pilkington'ın gönderdiği bir parça kâğıt taşıyordu. Üzerinde şu sözler yazılıydı: "Oh olsun."

O sırada Frederick ve adamları yel değirmeninin çevresinde durmuşlardı. Hayvanlar onları seyrettiler ve kederle

mırıldandılar. Adamlardan ikisi bir levyeyle bir balyoz çıkardılar. Yel değirmenini yıkacaklardı.

“Bu imkânsız!” diye bağırdı Napoleon. “Duvarları yıkılmayacak kadar kalın yaptık. Bir haftada yıkamazlar. Cesaret, yoldaşlar!”

Ama Benjamin dikkatle adamların hareketlerini izliyordu. Ellerinde çekiç ve levye olan iki adam yel değirmeninin temeline yakın bir delik açıyorlardı. Benjamin yavaşça ve neredeyse eğleniyormuş gibi bir havada, uzun burnunu salladı.

“Tahmin etmiştim,” dedi. “Ne yaptıklarını görmüyor musunuz? Az sonra o deliğe barut tıkacaklar.”

Hayvanlar dehşet içinde bekliyorlardı. Artık binaların sığınağından çıkmaya kalkışmak imkânsızdı. Birkaç dakika sonra adamların dört bir yana kaçıştıklarını gördüler. Derken sağır edici bir gürleme duyuldu. Güvercinler havada döndü ve Napoleon dışında bütün hayvanlar kendilerini karın üstü yere atıp yüzlerini kapattılar. Tekrar ayağa kalktıklarında yel değirmeninin olduğu yerde kocaman bir kara duman bulutu havada asılı duruyordu. Esinti onu yavaşça sürükledi. Ve yel değirmeni artık yoktu!

Bu manzara karşısında hayvanlara cesaret geldi. Bu alçakça ve adice davranışa karşı hissettikleri öfke, biraz önce hissettikleri korku ve umutsuzluğu boğmuştu. Büyük bir intikam çığlığı yükseldi ve başka emir beklemeden tek vücut halinde ileri atılıp doğruca düşmanın üzerine yürüdüler. Bu sefer dolu gibi yağın saçmalara aldırmadılar. Acımasız ve amansız bir savaş oldu. Adamlar tekrar tekrar ateş ettiler ama hayvanlar yakın mesafeye geldiklerinde sopaları ve ağır botlarıyla saldırdılar. Bir inek, üç koyun ve iki kaz öldürülmüş ve neredeyse herkes yaralanmıştı. Harekâtı geriden idare eden Napoleon’un bile kuyruğunun ucu bir saçmayla kopmuştu. Ama adamlar da yara almaktan kurtulamadılar. Boxer’ın çifteleriyle üçünün kafası kırıldı; bir ineğin boynuzu başka birinin karnına saplandı; Jessie ile Bluebell başka

birinin pantolonunu neredeyse yırtıyordu. Napoleon'un saklanarak çalıların arkasından dolaşmaları emrini verdiği kendi muhafızları olan dokuz köpek aniden adamların yanlarında yırtıcı bir ulumayla beliriverince, adamlar paniğe kapıldılar. Kuşatılma tehlikesi altında olduklarını gördüler. Frederick adamlarına işler yolundayken gitmeleri için bağırdı ve hemen sonrasında korkak düşman hayatını kurtarmak için kaçıyordu. Hayvanlar onları tarlanın dibine kadar kovaladılar ve dikenli çitten çıkmaya çalışırlarken birkaç çifte daha atıldılar.

Kazanmışlardı ama bitap düşmüş ve yaralıydılar. Topallayarak usul usul çiftliğin yolunu tuttular. Çimenlerin üzerinde yatan ölmüş yoldaşlarının görüntüsü bazılarının gözlerini yaşarttı. Ve kısa bir süre hüznü bir sessizlik içinde bir zamanlar yel değirmeninin olduğu yerde durakladılar. Evet, gitmişti, emeklerinden geriye neredeyse hiçbir iz kalmamıştı! Temeller bile kısmen yıkılmıştı. Ve tekrar yaparlarken bu sefer önceki gibi düşen taşları kullanamazlardı. Bu sefer taşlar da yok olmuştu. Patlamanın kuvveti taşları yüzlerce metre uzağa fırlatmıştı. Yel değirmeni sanki hiç olmamış gibiydi.

Çiftliğe yaklaştıklarında, kavga sırasında esrarengiz bir şekilde ortalıktan kaybolan Squealer, gözleri sevinçle parlayarak, kuyruğunu sallayarak, seke seke onlara doğru geldi. Ve hayvanlar çiftlik binalarının oradan gelen tek bir silah sesi duydular.

“Bu silah neden ateşlendi?” diye sordu Boxer.

“Zaferimizi kutlamak için,” diye bağırdı Squealer.

“Ne zaferi?” dedi Boxer. Dizleri kanıyordu, bir nalı düşmüş, toynağı yarılmıştı ve arka bacağına bir düzine saçma saplanmıştı.

“Ne zaferi olacak, yoldaş? Düşmanı toprağımızdan – Hayvan Çiftliği'nin kutsal topraklarından – atmadık mı?”

“Ama yel değirmenini yok ettiler. Ve onun için iki yıl çalışmıştık!”

“Ne fark eder? Bir yel değirmeni daha yaparız. Canımız isterse altı yel değirmeni yaparız. Yaptığımız bu büyük şeyi takdir etmiyorsun, yoldaş. Düşman şu üzerinde durduğumuz toprağı ele geçirmek üzereydi. Ve şimdi –Yoldaş Napoleon’un liderliği sayesinde– her santimetrekaresini geri aldık!”

“Yani zaten bizim olanı geri kazandık,” dedi Boxer.

“Bu bizim zaferimiz,” dedi Squealer.

Topallayarak bahçeye girdiler. Boxer’ın bacak derisinin altındaki saçmalar canını yakıyor, ağrıya neden oluyordu. Önünde yel değirmenini temellerinden başlayarak yeniden inşa etmenin ağır yükünü görüyordu ve hayalinde bile şimdiden bu işe kendini hazırlamıştı. Ama ilk kez olarak on bir yaşına geldiği ve muhteşem adalelerinin belki de eskisi gibi olmadığı aklına geldi.

Ama hayvanlar yeşil bayrağın dalgalandığını görüp silahın tekrar ateşlendiğini duyduklarında –toplam olarak yedi kez ateşlenmişti– ve Napoleon’un davranışlarından dolayı onları tebrik ettiği konuşmayı dinlediklerinde, onlara ne olursa olsun büyük bir zafer kazanmışlar gibi gelmişti. Savaşta öldürülen hayvanlar için resmi bir cenaze düzenlendi. Boxer ve Clover cenaze arabası olarak kullanılan arabayı çektiler ve Napoleon bizzat alayın başında yürüdü. Kutlamalara iki tam gün ayrıldı. Şarkılar söylendi, konuşmalar yapıldı, daha çok silah ateşlendi ve her hayvana hediye olarak birer elma, her kuşa elli gram tahıl ve her köpeğe üç peksimet sunuldu. Savaşa Yel Değirmeni Savaşı adı verildiği ve Napoleon’un yeni bir madalya olan Yeşil Bayrak Nişanı’nı oluşturduğu duyuruldu, bu ödülü de kendisine vermişti. Şenlikler sırasında talihsiz banknot olayı unutulup gitti.

Bundan birkaç gün sonraydı ki domuzlar çiftlik evinin kilerlerinde bir kasa viski buldular. Ev ilk işgal edildiği sırada gözden kaçmıştı. O gece çiftlik evinden herkesi şaşırtan, “İngiltere’nin Hayvanları”nın melodisinin de karıştığı şarkı

sesleri geldi. Saat dokuz buçuk sularında Napoleon'un Mr. Jones'un eski bir melon şapkasını giyerek arka kapıdan çıktığı, hızla avluyu dolaşıp yeniden içeri girip gözden kaybolduğu açık bir şekilde görülmüştü. Ama sabah çiftlik evi derin bir sessizliğe gömülmüştü. Hiçbir domuz henüz kalkmamıştı. Squealer gözüktüğünde saat neredeyse dokuzdu; ağır ağır ve üzüntülü bir halde yürüyordu; gözleri donuktu, kuyruğu arkasından gevşekçe sarkıyordu ve ağır hasta görüntüsü veriyordu. Hayvanları bir araya topladı ve onlara bildirmesi gereken çok kötü bir haber olduğunu söyledi. Yoldaş Napoleon ölüyordu!

Bir matem feryadı koptu. Çiftlik evinin kapılarının dışına saman döşendi ve hayvanlar parmak uçlarında yürüdüler. Gözlerinde yaşlarla birbirlerine liderlerini kaybederlerse ne yapacaklarını sordular. Snowball'un sonunda Napoleon'un yemeğine zehir koymanın bir yolunu bulduğu söylentileri dolaştı. Saat on birde Squealer bir duyuru daha yapmak için dışarı çıktı. Yoldaş Napoleon dünya yüzünde son icrası olarak resmi bir karar vermişti: Alkol tüketmek ölümle cezalandırılacaktı.

Bununla birlikte, akşam olduğunda anlaşılan Napoleon bir nebze daha iyiydi ki ertesi sabah Squealer hayvanlara onun düzelmekte olduğunu söyleyebildi. O günün akşamı Napoleon işinin başına dönmüştü ve ertesi gün öğrenildi ki Whymper'a Willingdon'dan mayalama ve damıtma hakkında kitapçıklar alması için talimat vermişti. Bir hafta sonra Napoleon, meyve bahçesinin ilerisindeki, daha önce artık çalışmayan hayvanlar için otlama alanı olarak ayrılmasına niyet edilen otlığın sürülmesi emrini verdi. Otlığın cansız olduğu ve yeniden tohum ekilmesi gerektiği ilan edilmişti; ama kısa sürede Napoleon'un arpa ekmeye niyetli olduğu öğrenildi.

Tam o sıralarda kimsenin bir anlam veremediği tuhaf bir olay oldu. Bir gece saat on iki sularında avluda büyük

bir gürültü oldu ve hayvanlar ahırlarından dışarı fırladılar. Mehtaplı bir geceydi. Büyük ahırın ucundaki, Yedi Emrin yazılı olduğu duvarın dibinde iki parçaya bölünmüş bir merdiven yatıyordu. Kısa bir süre sersemleyen Squealer merdivenin yanında yere serilmişti ve hemen yakınında bir fener, bir boya fırçası ve tepetakla olmuş bir beyaz boya tenekesi vardı. Köpekler derhal Squealer'ın etrafını çevirdiler ve yürüyecek hale gelir gelmez ona çiftlik evine kadar eşlik ettiler. İhtiyar Benjamin hariç hiçbir hayvanın bunun ne anlamı geldiği hakkında bir fikri yoktu; Benjamin bilgiç bir havayla burnunu salladı, görünüşe bakılırsa anlamıştı ama hiçbir şey söylemedi.

Ama birkaç gün sonra Muriel kendi kendine Yedi Emri okurken hayvanların yanlış hatırladığı bir emir daha olduğunu fark etti. Beşinci Emrin, “Hiçbir hayvan alkol kullanmayacak” olduğunu sanıyorlardı ama unuttukları iki sözcük vardı. Emir gerçekte şöyleydi: “Hiçbir hayvan *aşırı derecede* alkol kullanmayacak.”

IX. Bölüm

Boxer'ın yarılan toynağı uzun süredir iyileşme sürecindeydi. Zafer kutlamalarının bittiği günün ertesinde yel değirmenini yeniden inşa etmeye başlamışlardı. Boxer bir gün bile izin almayı reddetti ve acı çektiğinin fark edilmemesini onur meselesi haline getirdi. Akşamları Clover'a özel olarak toynağının ona fazlasıyla sıkıntı verdiğini itiraf ediyordu. Clover toynağı, çiğneyerek hazırladığı bitki lapalarıyla tedavi ediyordu ve hem Clover hem de Benjamin, Boxer'ı daha az çalışmaya ikna etmeye çalışıyorlardı. “Bir atın ciğerleri sonsuza kadar dayanmaz,” dedi Clover Boxer'a. Ama o dinlemiyordu. Boxer tek bir gerçek arzusu kaldığını söyledi – emeklilik yaşına gelmeden yel değirmenini çalışır halde görmek istediğini.

Başlangıçta, Hayvan Çiftliği'nin kanunları açık seçik ifade edilirken, emeklilik yaşı atlar ve domuzlar için on iki, inekler için on dört, köpekler için dokuz, koyunlar için yedi, tavuklar ve kazlar için beş yıl olarak belirlenmişti. Cömert emekli maaşlarına karar verilmişti. Henüz hiçbir hayvan maaş alıp emekli olmamıştı ama son zamanlarda bu konu gittikçe daha çok tartışılmaya başlanmıştı. Meyve bahçesinin ilerisindeki küçük tarla artık arpaya ayrıldıktan sonra büyük otlağın bir köşesinin çitle çevrilip yaş haddinden emekli edilmiş hayvanların otlama alanına dönüştürüleceği

söylentileri dolaşmaya başlamıştı. Maaşın bir at için günde iki kilo tahıl, kışları ise yedi kilo samanla birlikte resmi tatillerde bir havuç ya da muhtemelen bir elma olacağı söyleniyordu. Boxer'ın on ikinci doğum günü ertesi yılın yaz sonundaydı.

Bu sıralarda hayat zordu. Kış geçen yılki kadar soğuktu ve yiyecek daha da kıttı. Bir kez daha domuzlarla köpekler hariç herkesin tayını azaltıldı. Squealer tayınlarda fazla katı bir eşitliğin Animalizmin prensiplerine aykırı olacağını açıkladı. Her halükârda, durum nasıl gözükürse gözüksün, diğer hayvanlara gerçekte yiyecek kıtlığı *olmadığını* ispatlamakta hiç zorluk çekmiyordu. Elbette geçici bir süre için tayınlarda yeni bir düzenleme yapılması gerekli görülmüştü (Squealer bundan her zaman “yeni düzenleme” olarak bahseder, asla “azaltma” sözcüğünü kullanmazdı) ama Jones'un günlerine kıyasla muazzam bir gelişme vardı. Cırtlak bir sesle hızlı hızlı rakamları okuyarak onlara Jones'un zamanından daha fazla yulaf, daha fazla saman, daha fazla şalgam aldıklarını, çalışma saatlerinin kısaldığını, içme suyunun daha kaliteli olduğunu ve daha uzun yaşadıklarını, yavrularının daha büyük bir kısmını bebekliklerinde kaybetmediklerini, ahırlarında daha fazla saman olduğunu ve pirelerden eskisi kadar çok çekmediklerini detaylarıyla ispatladı. Hayvanlar bunun her kelimesine inandılar. Doğrusu, Jones ve temsil ettiği her şey hafızalarından neredeyse silinmişti. Biliyorlardı ki şimdi ki yaşamları zor ve bomboştu, sıklıkla aç kalıp üşüyorlardı ve uyumadıkları zamanlarda da genellikle hep çalışıyorlardı. Ama şüphesiz ki eski günlerde durum daha kötüydü. Buna inanmaktan hoşnuttular. Bunun yanı sıra, eski günlerde köleydiler ama artık özgürdüler ve bu büyük bir fark yaratıyordu, Squealer da buna dikkat çekmekten geri kalmıyordu.

Artık doyuracak çok daha fazla boğaz vardı. Sonbaharda dört dişi domuz neredeyse aynı zamanda doğurmuşlar, aralarına otuz bir yavru domuz katılmıştı. Yavru domuzlar benek-

liydi ve Napoleon çiftlikteki tek kısırlaştırılmamış erkek domuz olduğuna göre babalarının kim olduğunu tahmin etmek mümkündü. Daha sonra, tuğla ve kereste satın alındığında çiftlik evinin bahçesine bir okul yapılacağı ilan edildi. Napoleon genç domuzlara şimdilik çiftlik evinin mutfağında bizzat eğitim veriyordu. İdmanlarını bahçede yapıyorlardı ve başka genç hayvanlarla oynamaları teşvik edilmiyordu. Ayrıca tam da bu sıralarda bir domuzla herhangi bir başka hayvan yolda karşılaştığında diğer hayvanın kenara çekilmesi kuralı kondu, ayrıca mevkileri ne olursa olsun bütün domuzların pazar günleri kuyruklarına yeşil kurdele takma ayrıcalıkları olacaktı.

Çiftlik nispeten başarılı bir yıl geçirmişti ama hâlâ paraları azdı. Okul için tuğla, kum, kireç satın alınması ve yel değirmeninin makineleri için yeniden para biriktirmeye başlanması gerekiyordu. Hem sonra ev için kandil yağı ve mum, Napoleon'un kendi sofrası için şeker (sofrasına oturmayı onları şişmanlattığı gerekçesiyle başka domuzlara yasaklamıştı) ve aletler, çiviler, ip, kömür, tel, hurda demir ve köpeklerle peksimet gibi olağan alışverişler vardı. Samanın ve patates mahsulünün bir kısmı satılmıştı ve yumurtalar için sözleşme haftada altı yüz yumurtaya çıkarılmıştı, bu durumda o yıl tavuklar nüfuslarını ancak aynı seviyede tutacak kadar civciv yumurtlayabilmişlerdi. Aralık ayında azaltılan tayınlar şubat ayında tekrar azaltıldı ve ahırlardaki fenerler gazyağından tasarruf etmek için yasaklandı. Ama domuzlar oldukça rahat görünüyorlar ve üstüne üstlük kilo alıyorlardı. Şubat sonlarında bir akşamüzeri, mutfakın arkasında bulunan ve Jones'un zamanından beri kullanılmamış olan küçük bira imalathanesinden hayvanların daha önce hiç almadıkları iştah açıcı, ılık, hoş bir koku bütün avluya yayıldı. Birisi bunun pişen arpa kokusu olduğunu söyledi. Hayvanlar iştahla havayı kokladılar ve akşam yemekleri için sıcak bir lapa mı hazırlanıyor acep diye merak ettiler. Ama sıcak lapa falan görünmedi ve ertesi pazar günü o andan iti-

baren bütün arpanın domuzlara ayrılacağı açıklandı. Meyve bahçesinin ilerisindeki tarlaya arpa ekilmişti bile. Kısa bir süre sonra artık her domuzun günde yarım litre bira tayı-
nı aldığı haberi sızmıştı; Napoleon iki litre alıyordu, bu da kendisine her zaman Crown Derby çorba servis kâsesinde sunuluyordu.

Ama katlanması gereken zorluklar varsa da, bunlar şimdi geçmişe göre daha onurlu bir yaşam sürmeleriyle dengele-
niyordu. Daha fazla şarkı, daha fazla konuşma ve daha fazla tören vardı. Napoleon haftada bir, amacı Hayvan Çiftliği'nin mücadeleleri ve zaferlerini kutlamak olan, Hazırlıksız Göste-
ri denen bir şey yapılmasını emretmişti. Belirlenen zamanda hayvanlar işlerini bırakacak ve en önde domuzlar, arkala-
rında atlar, onların arkasında inekler, sonra koyunlar, sonra da kümes hayvanları olmak üzere çiftliğin çevresinde askeri düzende yürüyüş yapacaklardı. Köpekler alayın yanlarında yer alıyordu ve herkesin önünde Napoleon'un siyah horoz yavrusu yürüyordu. Boxer ve Clover her zaman aralarında üzerinde toynak ve boynuz çizili ve "Yoldaş Napoleon çok yaşa!" yazılı yeşil bir bayrak taşıyorlardı. Daha sonra Na-
poleon onuruna yazılmış şiirlerin okunması ve Squealer'ın yiyecek üretimindeki son artışların detayları hakkında yapı-
tığı konuşma olur, bazen de silah bir el ateşlenirdi. Koyunlar Hazırlıksız Gösterilerin en büyük tutkunlarıydı ve biri za-
man kaybettiklerinden ve soğukta boş yere ayakta kaldıkları-
ından yakınacak olursa (yakınlarda bir domuz ya da köpek yoksa bazen birkaç hayvan bunu yapardı), koyunlar kesin-
likle "Dört ayak iyi, iki ayak kötü!" diye müthiş bir şekilde meleyerek onu sustururlardı. Ama genel olarak hayvanlar bu kutlamalardan keyif alıyorlardı. Eninde sonunda ger-
çekten kendi patronları olduklarının ve yaptıkları işin kendi yararlarına olduğunun hatırlatılmasını rahatlatıcı buluyor-
lardı. Böylece şarkılarla, resmi geçitlerle, Squealer'ın rakam listeleriyle, silahın gürültüsüyle, yavru horozun ötüşüyle ve

bayrağın dalgalanmasıyla, en azından zaman zaman midelelerinin boş olduğunu unutabiliyorlardı.

Nisan ayında Hayvan Çiftliği'nin bir Cumhuriyet olduğu ilan edildi ve bir Başkan seçmek şart oldu. Tek bir aday vardı, o da oybirliğiyle seçilen Napoleon'du. Aynı gün Snowball'un Jones'la suç ortaklığı hakkında başka detayları ortaya çıkaran yeni belgeler bulunduğu açıklandı. Artık Snowball'un hayvanların daha önce zannettikleri gibi Ağıl Savaşı'nı bir taktikle kaybetme girişiminde bulunmakla kalmadığı, açık bir şekilde Jones'un tarafında savaşmış olduğu anlaşılmıştı. Doğrusu, insan güçlerinin lideri gerçekte oydu ve savaşa dudaklarında "Yaşasın İnsanlık!" sözleriyle girişmişti. Hayvanlardan birkaçının gördüklerini hatırladıkları Snowball'un sırtındaki yaraları Napoleon'un dişleri açmıştı.

Yazın ortasında kuzgun Moses birkaç yıl aradan sonra aniden çiftlikte beliriverdi. Hiç değişmemişti, hâlâ çalışmıyordu ve her zamanki gibi Karamela Dağı'nı diline dolamıştı. Bir ağaç kütüğüne konar, kara kanatlarını çırpıp, dinleyen kimi bulsa esir alıp saat başı anlatırdı. "Orada, yukarıda, yoldaşlar," diyordu ciddi bir tavırla, iri gagasıyla göğü işaret ederek, "orada, yukarıda, o kara bulutun öbür tarafında görebilirsiniz – Karamela Dağı, biz zavallı hayvanların işlerimizden kurtulup ilelebet dinleneceğimiz mutlu ülke işte orada!" Hatta yükseklerle uçtuğu seferlerden birinde oraya gittiğini ve her daim yeşil yonca tarlalarını, çalılarda yetişen keten tohumu küspeleriyle şeker topaklarını gördüğünü iddia etmişti. Hayvanların birçoğu ona inanmıştı. Akıl yürüttüler, şimdiki yaşamları açlık ve çalışmayla geçiyordu; başka bir yerde daha iyi bir dünyanın olması doğru ve adilane değil miydi? Domuzların Moses'a karşı olan davranışları hakkında karar vermek zordu. Hepsi de aşağılayarak Karamela Dağı hakkında anlattığı hikâyelerin yalan olduğunu söylüyordu ama yine de çiftlikte kalmasına, üstelik çalışmamasına izin veriyorlardı ve günde yüz gram bira hakkı vardı.

Boxer toynağı iyileştikten sonra her zamankinden daha çok çalıştı. Elbette bütün hayvanlar o yıl köleler gibi çalıştılar. Mart ayında çiftliğin düzenli işleriyle yel değirmeninin yeniden yapımının yanı sıra genç domuzlar için okul yapımına başlanmıştı. Bazen yetersiz beslenmeyle uzun çalışma saatlerine katlanmak zor oluyordu ama Boxer asla gücünü kaybetmiyordu. Söyledikleri ya da yaptıkları, gücünün artık eskisi gibi olmadığına dair bir işaret taşımıyordu. Bir tek görüntüsü birazcık değişmişti; arkası eskiden olduğu kadar parlamıyordu ve iri kalçaları çökmüştü sanki. Diğerleri, “Bahar çimenleri çıktığında Boxer toparlanır,” diyorlardı ama bahar çimenleri çıktı ve Boxer şişmanlamadı. Bazen taş ocağının tepesine giden yokuşta adalelerini muazzam bir kayanın ağırlığı karşısında sıkıldığında onu ayakta tutan devam etme azminden başka hiçbir şey yok gibiydi. Böyle zamanlarda dudaklarının “Daha çok çalışacağım,” dediği görülüyordu; hiç sesi kalmamıştı. Clover ile Benjamin onu bir kez daha sağlığına dikkat etmesi için uyardılar ama Boxer hiç dikkate almadı. On ikinci doğum günü yaklaşıyordu. Emekliye ayrılmadan önce iyi bir taş stoku toplandığı müddetçe ne olacağını hiç umursamıyordu.

Bir yaz akşamı geç bir saatte bütün çiftlikte aniden Boxer’a bir şey olduğu söylentileri dolaştı. Yüklüce bir miktar taşı yel değirmenine sürüklemek için tek başına dışarı çıkmıştı. Hakikaten de söylenti doğrudu. Birkaç dakika sonra hızla iki güvercin gelip haberi getirdiler: “Boxer düştü! Bir yanına yatıyor ve ayağa kalkamıyor!”

Çiftlikteki hayvanların yaklaşık yarısı koşa koşa yel değirmeninin olduğu tepeye gittiler. Boxer orada, arabanın okları arasında yatıyordu, boynunu uzatmıştı ve başını bile kaldıramıyordu. Gözleri camlaşmış, gövdesinin yanları ter içinde kalmıştı. Ağzından ince ince kan sızıyordu. Clover onun yanına dizlerinin üzerine çöktü.

“Boxer!” diye seslendi. “Nasılsın?”

“Ciğerlerim,” dedi Boxer zayıf bir sesle. “Önemli değil. Sanırım yel değirmenini bensiz de bitirebilirsiniz. Epey bir miktar taş birikti. Zaten yalnızca bir ayım kalmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse emekliliğimi dört gözle bekliyordum. Hem Benjamin de yaşlandığına göre, belki onu da benimle aynı zamanda emekli ederler de bana can yoldaşı olur.”

“Derhal yardım çağırmalıyız,” dedi Clover. “Birisi koşup Squealer’a olanları haber versin.”

Bütün diğer hayvanlar haberi Squealer’a iletmek için çiftlik evine koştular. Yalnızca Clover kaldı ve Boxer’ın yanına yatan Benjamin hiç konuşmadan uzun kuyruğuyla sinekleri Boxer’dan uzak tutuyordu. Yaklaşık on beş dakika sonra Squealer anlayışlı ve kaygılı bir halde çıkageldi. Yoldaş Napoleon’un çiftlikteki en sadık çalışanlarından birinin başına gelen bu talihsizliği derin bir üzüntüyle öğrenmiş olduğunu ve Boxer’ın Willingdon’daki hastanede tedavi olması için ayarlamalar yapmaya hemen başladığını söyledi. Hayvanlar bundan biraz tedirgin oldular. Mollie ve Snowball hariç hiçbir hayvan asla çiftlikten ayrılmamıştı ve hasta yoldaşlarının insanların elinde olması fikri hoşlarına gitmemişti. Buna rağmen Squealer onları Willingdon’daki cerrah veterinerin Boxer’ın rahatsızlığını çiftlikte yapılamayacak kadar başarıyla tedavi edebileceğine ikna etti. Ve yaklaşık yarım saat sonra, Boxer biraz toparlandığında zorlukla ayağa kalktı ve topallayarak ahırına dönmeyi başardı, orada Clover ve Benjamin onun için samandan güzel bir yatak hazırlamışlardı.

Sonraki iki gün Boxer ahırında kaldı. Domuzlar banyo-daki ilaç dolabında buldukları büyük, pembe bir ilaç şişesini göndermişlerdi ve Clover bunu yemeklerden sonra günde iki kez Boxer’a veriyordu. Akşamları onun ahırında kalıp onunla konuşuyor, bu sırada Benjamin üzerindeki sinekleri kovuyordu. Boxer olanlar yüzünden üzgün olmadığını itiraf etti. İyice iyileşirse üç yıl daha yaşamayı bekleyebilirdi ve büyük otlağın köşesinde geçireceği huzur dolu günleri dört

gözle bekliyordu. İlk kez çalışıp zekâsını geliştirmek için boş vakti olacaktı. Niyetinin, ömrünün geri kalanını alfabenin geri kalan harflerini öğrenmeye adanmış olduğunu söyledi.

Gelgelelim Benjamin ve Clover ancak çalışma saatlerinden sonra Boxer'ın yanında olabiliyorlardı ve araba onu almaya geldiğinde öğle saatleriydi. Hayvanların hepsi işlerinin başında, bir domuzun denetiminde şalgamların otlarını ayıklıyorlardı ki Benjamin'in avazı çıktığı kadar anıarak çiftlik binaları yönünden koştura koştura geldiğini görünce şaşkına döndüler. Benjamin'i ilk kez heyecanlı görüyorlardı; aslında, koştüğünü da ilk kez görüyorlardı. "Çabuk, çabuk!" diye bağırdı Benjamin. "Hemen gelin! Boxer'ı götürüyorlar!" Domuzdan bir emir beklemeden hayvanlar işi bırakıp çiftlik binalarına doğru koştular. Hakikaten de bahçede iki at tarafından çekilen ve yan tarafında yazılar olan kapalı bir araba vardı ve sürücü koltuğunda basık melon şapkalı, sinsî görünümlü bir adam oturuyordu. Ve Boxer'ın ahır boştu.

Hayvanlar arabanın etrafında toplandılar. "Hoşça kal, Boxer!" dediler hep bir ağızdan. "Hoşça kal!"

"Aptallar! Aptallar!" diye bağırdı Benjamin, etraflarında sıçrayıp küçük toynaklarıyla yere vurarak. "Aptallar! O arabanın yan tarafında ne yazdığını görmüyor musunuz?"

Bu hayvanları duraklattı ve bir sessizlik oldu. Muriel kelimeleri hecelelemeye başladı. Ama Benjamin onu bir kenara itip ölüm sessizliğinin ortasında kendisi okudu:

"Alfred Simmonds, At Kasabı ve Tutkal Üreticisi, Wil-
lingdon. Deri ve kemik tozu bayii. Köpek kulübeleri tedarik edilir.' Bunun ne demek olduğunu anlamıyor musunuz? Boxer'ı yaşlı at simsarına götürüyorlar!"

Bütün hayvanlar dehşet içinde feryat ettiler. O sırada sürücü koltuğundaki adam atlarını kamçıladi ve atların hızla tırısı kalkmalarıyla araba bahçeden dışarı çıktı. Bütün hayvanlar avazları çıktığı kadar bağırarak takip ettiler. Clover

öne geçti. Araba hızlanmaya başladı. Clover iri bacaklarını dört nala koşmak için zorladı ama eşkin gidişi başarabildi. “Boxer!” diye bağırdı. “Boxer! Boxer! Boxer!” Tam o sırada dışarıdaki hengâmeyi duymuş gibi arabanın arkasındaki küçük pencerede burnundan inen beyaz çizgisiyle Boxer’ın yüzü belirdi.

“Boxer!” diye bağırdı Clover, korkunç bir sesle. “Boxer! İn aşağı! İn aşağı! Seni ölümüne götürüyorlar!”

Bütün hayvanlar “Aşağı in, Boxer, aşağı in!” diye bağır-maya başladılar. Ama araba artık hızlanıyor ve onlardan uzaklaşıyordu. Boxer’ın, Clover’ın dediğini anladığı kuş-kuluydu. Ama hemen sonra yüzü pencereden kayboldu ve arabanın içinden muazzam çifte gürültüleri geldi. Yolunu açmaya çalışıyordu. Boxer’ın çifteleriyle arabanın kibrit çöpüne döneceği günler olmuştu. Ama heyhat, artık gücü kalmamıştı; birkaç dakika içinde vuran çiftelerin sesi azaldı ve kayboldu. Hayvanlar çaresizlik içinde arabayı çeken iki ata durmaları için yalvarmaya başladılar. “Yoldaşlar, yol-daşlar!” diye bağırdılar. “Kendi kardeşinizi ölüme götürme-yin!” Ama ne olduğunu anlamayacak kadar cahil olan aptal yabaniler yalnızca kulaklarını arkaya devirdiler ve tempo-larını hızlandırdılar. Boxer’ın yüzü bir daha pencerede gö-rünmedi. Birinin aklına önden koşup beş parmaklıkları kapıyı kapatmak geldi ama bunun için artık çok geçti; hemen aka-binde araba kapıdan çıktı ve yolda hızla gözden kayboldu. Boxer’ı bir daha gören olmadı.

Üç gün sonra Willingdon’daki hastanede, bir ata yapıla-bilecek her türlü bakıma rağmen öldüğü duyuruldu. Squealer gelip haberi diğerlerine iletmişti. Boxer’ın son saatlerinde ya-nında olduğunu söyledi.

“Gördüğüm en etkileyici görüntüydü!” dedi Squealer paçasını kaldırıp gözyaşını silerek. “Son ana kadar başucun-daydım. Ve sonunda, konuşamayacak kadar zayıf düşmüş bir halde kulağıma tek üzüntüsünün yel değirmeni bitmeden

ölmek olduğunu fısıldadı. ‘İleri, yoldaşlar!’ diye fısıldadı. ‘İsyan adına ileri. Yaşasın Hayvan Çiftliği! Yaşasın Yoldaş Napoleon! Napoleon her zaman haklıdır.’ Bunlar son sözleriydi, yoldaşlar.”

Bu sırada Squealer’ın tavırları aniden değişti. Bir an sessizce durdu ve devam etmeden önce küçük gözleri kuşkuyla sağa sola hızlı bakışlar attı.

Boxer’ın götürülmesi sırasında aptalca ve kötü niyetli bir söylenti dolaştığı bilgisini edindiğini söyledi. Hayvanların bazıları Boxer’ı götüren arabanın üzerinde “At Kasa-bı” yazılı olduğunu fark etmiş ve Boxer’ın bir at simsarına gönderildiği sonucuna varmıştı. Herhangi bir hayvanın bu kadar aptal olabileceğinin inanılmaz olduğunu söyledi Squealer. Tabii ki, diye bağırdı öfkeyle, kuyruğunu sallayıp bir o yana bir bu yana sıçrayarak, tabii ki sevgili Liderleri Yoldaş Napoleon’u böyle bir şey yapmayacağını bilecek kadar iyi tanıyorlardı. Bunun izahı gerçekten çok basitti. Araba önceden bir simsara aitti ve bir cerrah veteriner satın almış ama henüz eski ismin üzerini boyamamıştı. Yanlış anlama buradan kaynaklanıyordu.

Hayvanlar bunu duyunca son derece rahatladılar. Hem Squealer, Boxer’a ölüm döşeginde sağlanan müthiş bakım ve Napoleon’un hiç düşünmeden parasını ödediği pahalı ilaçlar hakkında çarpıcı detaylar verdikçe, hayvanların son şüpheleri de kayboldu ve yoldaşlarının ölümüne duydukları üzüntü en azından mutlu ölmüş olmasıyla hafifledi.

Ertesi pazar sabahı yapılan toplantıya Napoleon bizzat katıldı ve Boxer’ın onuruna kısa bir konuşma yaptı. Vefat eden yoldaşlarının naaşını çiftlikte gömmek için getirmenin mümkün olmadığını söyledi ama çiftlik evinin bahçesindeki defnelerden büyük bir çelenk yapılmasını emretmiş ve Boxer’ın mezarına konmak üzere göndermişti. Ve domuzlar birkaç gün içinde Boxer’ın onuruna bir anma yemeği vermek niyetindeydiler. Napoleon konuşmasını Boxer’ın

en sevdiği iki düsturu, “Daha çok çalışacağım” ile “Yoldaş Napoleon her zaman haklıdır”la bitirdi; bunları bütün hayvanların kendi düsturlarıymış gibi benimsemelerinin doğru olacağını söyledi.

Anma yemeği için belirlenen gün Willingdon’dan bir bakkal kamyoneti geldi ve çiftlik evine büyük bir tahta sandık getirdi. O gece gürültülü şarkı sesleri yükseldi ve bunu şiddetli bir kavgayı andıran sesler izledi; saat on bir sularında kırılan bir camın korkunç gürültüsüyle sesler kesildi. Ertesi gün öğlene kadar çiftlik evinde hiçbir hareket olmadı ve domuzların kendilerine bir kasa daha viski alacak kadar parayı bir yerlerden buldukları söylentileri dolaştı.

X. Bölüm

Yıllar geçti. Mevsimler gelip geçti, kısa hayvan yaşamları uçup gitti. Bir zaman geldi ki İsyân'dan önceki günleri Clover, Benjamin, kuzgun Moses ve birkaç domuzdan başka hatırlayan kalmadı.

Muriel ölmüştü; Bluebell, Jessie ve Pincher ölmüşlerdi. Jones da ölmüştü – ülkenin başka bir köşesinde bir tımarhanede ölmüştü. Snowball unutulmuştu. Boxer unutulmuştu, yalnızca onu tanıyan birkaç hayvan hatırlıyordu. Clover artık eklemleri ağrıyan, gözleri yaşaran, yaşlı, şişman bir kısırak olmuştu. Emekli olma yaşını iki yıl geçmişti ama aslında hiçbir hayvan gerçekten emekli olmamıştı. Yaş haddinden emekli olan hayvanlar için otlığın bir köşesinin ayrılmasından çoktan vazgeçilmişti. Napoleon artık yüz elli kiloluk olgun bir domuzdu. Squealer öyle şişmanlamıştı ki gözleri tombul yüzüne gömülmüştü ve önünü zorlukla görebiliyordu. Yalnızca ihtiyar Benjamin çok değişmemişti, burnu biraz kırışmıştı ve Boxer'ın ölümünden beri hiç olmadığı kadar huysuz ve ketum olmuştu.

Çiftlikte artık çok daha fazla hayvan vardı, gerçi artış eski yıllarda beklendiği kadar çok değildi. Hayvanların çoğu İsyân'ı yalnızca ağızdan ağıza dolaşan muğlak bir gelenek olarak bilenlerin çocuklarıydı ve diğerleri satın alınıp çiftliğe gelmeden önce böyle bir şeyden bahsedildiğini bile duyma-

mışlardı. Çiftlikte artık Clover'dan başka üç at daha vardı. Bunlar dürüst, çalışmaya hevesli, iyi yoldaşlardı ama çok aptallardı. Hiçbiri alfabenin B'den sonrasını öğrenmeyi becerememişti. İsyan ve Animalizm prensipleri hakkında söylenen her şeyi kabul ettiler, özellikle de neredeyse ana gibi saygı duydukları Clover'ın söylediklerini; ama anlatılardan bir şey anladıkları şüpheliydi.

Çiftlik artık daha zengin ve daha teşkilatlıydı; hatta Mr. Pilkington'dan satın alınan iki tarlayla daha da genişlemişti. Yel değirmeni nihayet başarıyla tamamlanmıştı ve çiftlik bir harman makinesiyle bir saman yükleme asansörüne sahip olmuş, birkaç farklı bina eklenmişti. Whymper kendisine iki tekerlekli bir at arabası almıştı. Gelgelelim, sonuçta yel değirmeni elektrik üretmek için kullanılmadı. Tahıl öğütmek için kullanıldı ve yüklü bir kâr sağladı. Hayvanlar bir yel değirmeni daha yapmak için çok çalışıyorlardı; o bittiğinde dinamoların kurulacağı söylenmişti. Ama Snowball'un bir zamanlar hayvanlara hayalini kurmayı öğrettiği konfor, elektrik ışığı, sıcak ve soğuk suyu olan ahırlar, haftada üç gün çalışmadan artık bahsedilmiyordu. Napoleon böyle fikirleri Animalizmin ruhuna aykırı olduğu gerekçesiyle kınamıştı. Gerçek mutluluğun çok çalışmakta, tutumlu ve sade bir yaşamda yattığını söylüyordu.

Hayvanların kendileri zenginleşmeden –elbette domuzlar ve köpekler dışında– çiftlik bir şekilde zenginleşiyordu sanki. Bu belki kısmen çok fazla domuz ve çok fazla köpek olmasındandı. Bu hayvanlar kendi usullerince çalışmıyor değillerdi. Squealer'ın bıkıp usanmadan açıkladığı gibi, çiftliğin denetimi ve örgütlenmesi sonsuz bir çalışma gerektiriyordu. Bu işin büyük bir kısmı diğer hayvanların cehaletleri yüzünden anlayamayacakları cinstendi. Squealer onlara domuzların her gün mesela “dosyalar”, “raporlar”, “tutanaklar” ve “notlar” denen gizemli şeyler için muazzam çaba ve zaman harcamak zorunda olduklarını söylemişti. Bunlar

yazıyla kaplanması gereken büyük kâğıt sayfaları ve yazıyla kaplanır kaplanmaz fırında yakılmaları gerekiyordu. Squealer bunun çiftliğin refahı için büyük önem taşıdığını söylüyordu. Ama yine de ne domuzlar ne de köpekler kendi emekleriyle yiyecek üretiyorlardı; üstelik sayıca çoklardı ve iştahları her zaman yerindeydi.

Diğerlerine gelince, bildikleri kadarıyla yaşamları her zaman olduğu gibiydi. Genellikle açlardı, saman üzerinde uyuyorlar, sularını havuzdan içiyorlar, tarlalarda çalışıyorlardı; kışları soğuk, yazları sinekler sorun oluyordu. Bazen aralarında yaşlı olanlar bulanık hafızalarını zorluyor, Jones'un yeni kovulduğu dönemde, İsyan'ın ilk günlerinde işler şimdikinden daha mı iyiydi, yoksa daha mı kötüydü diye karar vermeye çalışıyorlardı. Hatırlayamıyorlardı. Şimdiki yaşamlarını karşılaştırabilecekleri hiçbir şey yoktu: Ellerinde dayanacakları, Squealer'ın değişmez biçimde her şeyin gittikçe daha iyiye gittiğini gösteren rakam listelerinden başka bir şey yoktu. Hayvanlar soruna bir çözüm bulamadılar; her halükârda artık böyle konularda tahmin yürütmek için pek zamanları olmuyordu. Yalnızca ihtiyar Benjamin uzun yaşamının bütün detaylarını hatırladığını iddia ediyordu; işlerin hiçbir zaman çok daha iyi de, çok daha kötü de olmadığını biliyordu ve bu böyle gitmeye mahkûmdu; açlığın, zorlukların ve hayal kırıklıklarının yaşamın değişmez kanunu olduğunu söylüyordu.

Yine de hayvanlar asla ümit etmekten vazgeçmediler. Üstelik, Hayvan Çiftliği'nin üyeleri olmanın verdiği şeref ve ayrıcalık duygusunu hiçbir zaman, bir an bile kaybetmediler. Hâlâ bütün ülkede –bütün İngiltere'de!– hayvanların sahip olduğu ve yönettiği tek çiftlik onlarındı. Bir tanesi bile, en gençleri, on beş-yirmi kilometre ötedeki çiftliklerden getirilen yeniler bile buna şaşmadan edemiyordu. Silahın patladığını duyduklarında ve yeşil bayrağın direkte dalgalandığını gördüklerinde, yürekleri sonsuz bir gururla kabarıyor ve

sohbetler her zaman eski kahramanlık günlerine, Jones'un kovulmasına, Yedi Emrin yazılmasına, insan istilacıların bozguna uğratıldığı büyük savaşlara dönüyordu. Eski hayallerin hiçbiri terk edilmemişti. Büyük Üstat'ın insanların İngiltere'nin yeşil çayırlarında dolaşmayacağı bir zaman geleceğini haber verdiği Hayvan Cumhuriyeti'ne hâlâ inanılıyordu. Günün birinde olacaktı; yakın zamanda olmayabilirdi, şimdi hayatta olan hayvanların yaşamları sırasında olmayabilirdi ama yine de olacaktı. "İngiltere'nin Hayvanları" bile sağda solda gizlice mırıldanıyordu belki; ne olursa olsun, yüksek sesle söylemeye cesaret edemeseler de çiftlikteki bütün hayvanların şarkıyı bildikleri bir gerçektir. Yaşamları zor olabilir ve bütün umutları gerçekleşmemiş olabilir; ama başka hayvanlar gibi olmadıklarının bilincindeydiler. Aç kalıyorlarsa zorba insanları besledikleri için değildi; çok çalışıyorlarsa hiç olmazsa kendileri için çalışıyorlardı. Aralarında hiçbir yaratık iki ayak üzerinde yürümüyordu. Hiçbir hayvan diğerine "Efendi" diye hitap etmiyordu. Bütün hayvanlar eşitti.

Yaz başlarında bir gün Squealer koyunlara onu takip etmelerini emretti ve onları çiftliğin diğer ucunda, körpe huş ağaçları bürümüş çorak bir alana götürdü. Koyunlar bütün günlerini orada, Squealer'ın denetimi altında yapraklarla otlanarak geçirdiler. Akşam olunca kendisi çiftlik evine döndü ama hava sıcak olduğu için koyunlara oldukları yerde kalmalarını söyledi. Sonunda bütün hafta orada kaldılar ve bu sırada diğer hayvanlar onları hiç görmediler. Squealer günün büyük bir kısmını onların yanında geçiriyordu. Onlara yeni bir şarkı öğrettiğini ve bunun için mahremiyet gerektiğini söyledi.

Koyunlar döndükten hemen sonra, güzel bir akşam, hayvanlar işlerini bitirmiş çiftlik binalarına dönerlerken avludan korku içinde bir atın kişnemesi duyuldu. Hayvanlar irkilek durdular. Bu, Clover'ın sesiydi. Tekrar kişneyince bütün

hayvanlar koşturarak avluya gittiler. O zaman Clover'ın gördüğünü gördüler.

Bu arka ayakları üzerinde yürüyen bir domuzdu.

Evet, o Squealer'dı. Sanki koca cüssesini o pozisyonda tutmaya pek de alışmamış gibi biraz sarsakça ama mükemmel bir dengeyle avluda dolaşıyordu. Hemen sonra çiftlik evinin kapısından uzun bir sıra halinde domuzlar çıktı, hepsi arka ayakları üzerinde yürüyorlardı. Bazıları bunu diğerlerinden daha iyi beceriyordu, bir ikisi biraz dengesizdi ve sanki bir bastondan destek almaya ihtiyaçları vardı ama hepsi avlunun etrafında başarıyla dolaştılar. Sonunda köpekler müthiş bir şekilde uludular, siyah horoz yavrusu cırlak bir sesle öttü ve Napoleon da dışarı çıktı, görkemli bir biçimde dik duruyor, etrafına kibirli bakışlar atıyordu ve köpekleri etrafında sıçırıyorlardı.

Napoleon paçasında bir kırbaç taşıyordu.

Ölüm sessizliği vardı. Hayvanlar şaşkınlık ve korku içinde birbirlerine sokulup uzun bir sıra halinde yavaş yavaş avlunun etrafında yürüyen domuzları seyrettiler. Dünya sanki tersine dönmüştü. İlk şaşkınlığı atlattıklarında, her şeye rağmen –köpeklerden korkmalarına ve uzun yıllardır edindikleri, ne olursa olsun asla şikâyet etmeme, asla eleştirmeme alışkanlıklarına rağmen– karşı çıkmak için bir iki laf edecekleri bir an geldi. Ama tam o sırada, sanki bir işaret almışlar gibi bütün koyunlar müthiş bir şekilde melemeye başladılar:

“Dört ayak iyi, iki ayak *daha iyi!* Dört ayak iyi, iki ayak *daha iyi!* Dört ayak iyi, iki ayak *daha iyi!*”

Bu hiç durmadan beş dakika sürdü. Ve koyunlar susana kadar herhangi bir itirazda bulunma şansı kalmamıştı, çünkü domuzlar çiftlik evine dönmüşlerdi.

Benjamin bir burnun omzuna dokunduğunu hissetti. Dönüp baktı. Clover'dı. İhtiyar gözleri her zamankinden daha donuk görünüyordu. Hiçbir şey söylemeden nazıkçe Benjamin'i yelesinden çekip büyük ahırın arkasına, Yedi

Emrin yazılı olduğu yere götürdü. Bir iki dakika beyaz yazılarla kaplanmış duvarı seyrettiler.

“Görüşüm zayıfladı,” dedi Clover sonunda. “Gençken bile orada yazılanları okuyamıyordum. Ama bana öyle geliyor ki duvar farklı gözüküyor. Yedi Emir eskiden olduğu gibi mi Benjamin?”

Benjamin ilk kez kuralını bozmaya razı oldu ve duvarda yazılı olanı Clover’a okudu. Artık orada tek bir Emirden başka bir şey yoktu. Emir şöyleydi:

BÜTÜN HAYVANLAR EŞİTTİR
AMA BAZI HAYVANLAR
DİĞERLERİNDEN DAHA EŞİTTİR

Bunu gördükten sonra ertesi gün çiftliğin işlerini denetleyen domuzların paçalarında kırbaç taşıyor olmaları garip gelmedi. Domuzların kendilerine telsiz takımı aldıklarını, telefon bağlamayı planladıklarını ve *John Bull*, *TitBits* gibi dergilerle *Daily Mirror* gazetesine abone olduklarını öğrenmek garip gelmedi. Napoleon’u ağzında bir pipoyla bahçede dolaşırken görmek de garip gelmedi – hayır, hatta domuzların Mr. Jones’un kıyafetlerini dolaptan çıkarıp giymeleri bile, Napoleon siyah bir paltoyla, avcı kıyafetiyle ve deri tozluklarla dolaşırken en gözde dişi domuzunun Mrs. Jones’un pazar günleri giydiği hareli ipek elbiseyle görünmesi bile garip gelmedi.

Bir hafta sonra, akşamüzeri birkaç iki tekerlekli at arabası çiftliğe geldi. Bir inceleme gezisi yapmak için komşu çiftliklerden bir heyet davet edilmişti. Bütün çiftlikte gezdirildiler ve gördükleri her şey için, özellikle de yel değirmeni için takdirlerini ifade ettiler. Hayvanlar şalgam tarlasındaki otları ayıklıyorlardı. Kafalarını yerden kaldırmadan özenle çalışıyorlar ve domuzlardan mı, yoksa insan ziyaretçilerden mi daha çok korkacaklarını bilemiyorlardı.

O akşam çiftlik evinden kahkahalar ve şarkılar geldi. Ve hayvanlar aniden gelen karışık seslerle merak içinde donakaldılar. Artık ilk kez hayvanlar ve insanlar eşit şartlar altında buluştuklarına göre orada ne oluyor olabilirdi? Hep birlikte çiftlik evinin bahçesine doğru usulca ilerlemeye başladılar.

Bahçe kapısında durakladılar, ilerlemeye çekiniyorlardı ama Clover başı çekti. Parmak uçlarında eve kadar gittiler ve boyları yeteri kadar uzun olan hayvanlar yemek odası penceresinden içeri baktılar. İçeride, uzun masanın etrafında altı çiftçiyle domuzların önde gelenlerinden altısı oturuyorlardı; Napoleon bizzat masanın başında şeref koltuğundaydı. Domuzlar sandalyelerinde çok rahat görünüyorlardı. Grup bir iskambil oyununun keyfini çıkarıyordu ama o an için kadeh kaldırmak üzere ara vermişlerdi. Kocaman bir sürahi dolaşüyor ve kupalar yeniden birayla dolduruluyordu. Hayvanların pencereden bakan meraklı yüzlerini fark eden olmamıştı.

Foxwood'dan Mr. Pilkington elinde kupasıyla ayağa kalkmıştı. Az sonra gruptan şerefe kadeh kaldırmalarını isteyeceğini söyledi. Ama bunu yapmadan önce söylemek zorunda olduğu birkaç söz vardı.

Güvensizlik ve yanlış anlaşılmaların hüküm sürdüğü uzun bir dönemin artık sona ermiş olmasından büyük bir memnuniyet duyuyordu ve oradaki herkesin de memnuniyet duyduğundan emindi. Öyle zamanlar olmuştu ki –ne kendisinin ne de orada bulunan diğerlerinin böyle duyguları paylaştıkları yoktu– ama Hayvan Çiftliği'nin saygıdeğer sahiplerine insan komşuları tarafından düşmanlıkla olmasa da bir ölçüye kadar kuşkuyla bakılmıştı. Talihsiz olaylar olmuştu, yanlış fikirler öne sürülmüştü. Domuzların sahip olduğu ve işlettiği bir çiftliğin varlığının biraz anormal olduğu ve çevrede rahatsızlık yaratmasının muhtemel olduğu hissedilmişti. Birçok çiftçi yeterli bir inceleme yapmadan böyle

bir çiftlikte düzensizliğin ve disiplinsizliğin baş göstereceğini varsaymıştı. Bunun kendi hayvanları, hatta insan çalışanları üzerinde yapacağı etkiden kaygılanmışlardı. Ama artık bu tür şüpheler dağılmıştı. Bugün o ve arkadaşları Hayvan Çiftliği'ni ziyaret etmişler ve her bir karışını kendi gözleriyle incelemişler ve ne görmüşlerdi? Yalnızca en yeni yöntemler değil, ayrıca disiplin ve düzen her yerdeki bütün çiftçilere örnek teşkil eder cinstendi. Hayvan Çiftliği'ndeki daha alt düzeydeki hayvanların ülkedeki diğer hayvanlardan daha çok iş yaptıklarını ve onlara daha az yiyecek verildiğini söylerken haklı olduğuna inanıyordu. Elbette o ve diğer ziyaretçi arkadaşları bugün kendi çiftliklerinde derhal uygulamak niyetinde oldukları birçok şey gözlemlemişlerdi.

Konuşmasını bitirirken, Hayvan Çiftliği'nin komşularıyla arasında var olan ve var olması gereken dostane duyguları bir kez daha vurguladı. Domuzlarla insanlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktu ve olması gerekmiyordu. Mücadeleleri ve karşılaştıkları güçlükler aynıydı. İş gücü her yerde aynı problem değil miydi? Bu sırada belli oldu ki Mr. Pilkington gruba dikkatle hazırladığı bir espri yapacaktı ama bir an o kadar eğlendi ki konuşamadı. Kat kat olmuş gıdısı kızarak gülmekten katıldıktan sonra söylemeyi başardı: "Sizin uğraşacağınız alt düzeyde hayvanlarınız varsa," dedi, "bizim de alt sınıflarımız var!" Bu espri masada bir kahkaha kopardı; Mr. Pilkington domuzları az tayından, uzun çalışma saatlerinden ve Hayvan Çiftliği'nde gözlemlediği hayvanların şımartılmamasından dolayı bir kez daha tebrik etti.

Ve son olarak orada bulunanlardan ayağa kalkmalarını ve bardaklarını doldurduklarından emin olmalarını istedi. Mr. Pilkington, "Beyler, beyler, size kadeh kaldırıyorum: Hayvan Çiftliği'nin refahına!" diye bitirdi sözlerini.

Herkes ayaklarını yere vurarak coşkulu bir tezahüratta bulundu. Napoleon öylesine memnun olmuştu ki yerinden

kalktı, masanın diğer ucuna gidip Mr. Pilkington'la kupasını tokuşturdu, sonra da birasını bir dikişte içti. Tezahürat hafiflediğinde halen ayakta bekleyen Napoleon, kendisinin de söyleyecek birkaç sözü olduğunu açıkladı.

Bu da Napoleon'un bütün konuşmaları gibi kısa ve yerindeydi. O da yanlış anlaşılma döneminin sona ermesinden mutluluk duyduğunu söyledi. Uzun bir süre kendisi ve meslektaşları hakkında huzur bozucu ve hatta devrimci bir bakış açıları olduğu söylentileri yayılmıştı – bunların kötü niyetli bir düşman tarafından yayıldığına inanmak için nedenleri vardı. Komşu çiftliklerde isyan başlatma girişiminde bulunduklarına inanılıyordu. Bu gerçek dışıydı! Geçmişte olduğu gibi şimdi de, tek arzuları komşularıyla barış içinde yaşamak ve normal iş ilişkileri kurmaktı. Kontrolünü elinde tutmaktan şeref duyduğu bu çiftliğin bir kooperatif girişimi olduğunu ekledi. Kendisinde bulunan tapular, domuzların müşterek mülküydü.

Eski şüphelerin hiçbirinin sürdüğüne inanmadığını söyledi, ancak son zamanlarda çiftliğin her zamanki işleyişinde güveni daha da sağlamlaştıracak bazı değişiklikler yapılmıştı. Şimdiye kadar çiftlikteki hayvanların birbirlerine “Yoldaş” diye hitap etmek gibi aptalca bir âdetleri vardı. Buna son verilecekti. Kaynağı belli olmayan çok tuhaf bir âdet daha vardı, bu da her pazar sabahı bahçedeki bir direğe çivilenmiş bir erkek domuzun kafatasının önünden geçmekti. Buna da son verilecekti ve kafatası şimdiden gömülmüştü. Ziyaretçileri bayrak direğinde dalgalanan yeşil bayrağı fark etmiş olmalıydılar. Onu fark ettilerse, belki daha önce işaretlenmiş olan beyaz toynak ve boynuzun artık silindiğini de görmüş olmalıydılar. Bundan sonra düz yeşil bir bayrak olacaktı.

Mr. Pilkington'ın mükemmel ve komşuya yakışır konuşması hakkında tek bir eleştirisi olduğunu söyledi. Mr. Pilkington bütün konuşması sırasında hep “Hayvan Çiftli-

ği”ne atıfta bulunmuştu. Elbette bilemezdi, çünkü kendisi, Napoleon şimdi ilk kez “Hayvan Çiftliği” adının yürürlükten kaldırıldığını ilan ediyordu. Bundan böyle çiftlik “Köşk Çiftliği” olarak anılacaktı – bunun doğru ve orijinal adı olduğuna inanıyordu.

Napoleon, “Beyler, size önceki gibi kadeh kaldırıyorum ama bu kez farklı. Bardaklarınızı ağzına kadar doldurun. Beyefendiler, işte kadeh kaldırıyorum: Köşk Çiftliği’nin refahına!” diye bitirdi sözünü.

Önceki gibi içten bir tezahürat yapıldı ve kupalar dibine kadar boşaltıldı. Ama dışarıdaki hayvanlar manzaraya bakarlarken onlara tuhaf bir şey oluyor gibi geldi. Domuzların yüzlerinde başkalaşan neydi? Clover’ın ihtiyar bulanık gözleri bir yüzden diğerine dolaştı. Bazılarının beş çenesi vardı, bazılarının dört, bazılarının üç. Ama sanki eriyip değişiyormuş gibi duran şey neydi? Sonra alkışlar sona erdiğinde grup iskambil kâğıtlarını alıp ara verdikleri oyuna devam ettiler ve hayvanlar sessizce uzaklaştılar.

Ama daha yirmi metre gitmemişlerdi ki aniden durdular. Çiftlik evinden kargaşa sesleri geldi. Aceleyle geri dönüp yine pencereden içeri baktılar. Evet, şiddetli bir kavga başlamıştı. Bağırma, masaya vurmalar, keskin şüpheli bakışlar, öfkeli reddetmeler gırla gidiyordu. Anlaşılan sorunun kaynağı, Napoleon ile Mr. Pilkington’ın aynı elde maça ası atmış olmalarıydı.

On iki ses öfkeyle bağıırıyordu ve hepsi birbirinin aynıydı. Artık domuzların yüzlerine ne olduğuna dair bir şüphe kalmamıştı. Dışarıdaki hayvanlar domuzdan insana, insandan domuza ve tekrar domuzdan insana baktılar ama şimdiden hangisinin hangisi olduğunu ayırt etmek imkânsızdı.

Kasım 1943-Şubat 1944

MODERN KLASİKLER Dizisi - 164

Bir çiftlikte yaşayan hayvanlar, kendilerini sömüren insan efendilerini devirmiş, adalet ve eşitliğin hüküm sürdüğü ideal bir hayvan toplumu kurmak için büyük bir fırsat yakalamışlardır. Ancak diğer hayvanlardan daha zeki olan iktidar düşkünü domuzlar, zamanla devrimi yolundan saptırarak, eskisinden daha acımasız ve baskıcı bir diktatörlük kurarlar. Orwell 1945'te yayımlanan bu karşı-ütopyacı nükteli ve fantastik siyasal fablını yazarken, hedefinde 1917 Rus Devrimi ve "Stalin'in devrime ihaneti" vardı.

Hayvan Çiftliği, iktidarlarını sağlamlaştırırken hak ve özgürlüklere göz diken politikacılara, otoriter rejimlerin halkları baskı altında tutmak için kullandıkları manipülasyon ve propaganda yöntemlerine karşı bir uyarıdır. İktidarın yozlaştırıcı etkisini hedef alan bu parlak hiciv, dünyada bugün de sürüp giden adaletsizliğe karşı hâlâ geçerli mesajıyla "zamansız" bir başyapıttır.



GEORGE ORWELL (1903-1950): Asıl adı Eric Arthur Blair olan İngiliz romancı, denemeci ve eleştirmen, *Hayvan Çiftliği*'nin yanı sıra totaliter yönetimlerin tehlikelerine dikkat çektiği karşı-ütopyacı romanı *1984* ile dünya çapında ün kazanmıştır. Hindistan'da dünyaya geldi. 1917-1921 yılları arasında Eton College'da okudu. 1922'den 1927'ye kadar Burma'da (bugün Myanmar) Hindistan İmparatorluk Polisi'nde bölge müfettiş yardımcısı olarak görev yaptı. Buradaki deneyimleri ilk romanı *Burmese*

Days'e (1934; Burma Günleri) ilham verdi. *The Road to Wigan Pieri* (1937; Wigan İskelesi Yolu) ve Franco'cu faşistlere karşı Cumhuriyetçilerin yanında savaştığı İspanya İç Savaşı deneyimini anlattığı *Homage to Catalonia'yı* (1938; Katalonya'ya Selam) yazdıktan sonra, bir sanatoryuma yattı. II. Dünya Savaşı başlayınca BBC'nin Hindistan yayınları bölümünün başına getirildi ve 1943'e dek burada çalıştı. 1950'de uzun süredir tedavi gördüğü verem hastalığına yenik düştü.